

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA

CURRICULUM NAȚIONAL

ISTORIA ROMÂNILOR ȘI UNIVERSALĂ

CLASELE V-IX

- **Curriculum disciplinar**
- **Ghid de implementare**

Chișinău, 2020

CURRICULUM DISCIPLINAR

Aprobat:

- Consiliul Național pentru Curriculum, proces-verbal nr. 22 din 05.07.2019
- Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 906 din 17.07.2019

COORDONATORI:

- **Angela CUTASEVICI**, Secretar de Stat în domeniul educației, MECC
- **Valentin CRUDU**, dr., șef Direcție învățământ general, MECC, coordonator al managementului curricular
- **Corina LUNGU**, consultant principal, MECC, coordonator al grupului de lucru

EXPERȚI-COORDONATORI:

- **Vladimir GUȚU**, dr. hab., prof. univ., USM, expert-coordonator general
- **Rodica NEAGA**, dr., USM, grad didactic superior, IPLT „Orizont”, Chișinău, expert-coordonator pe aria curriculară *Educație socioumanistică*

GRUPUL DE LUCRU:

- **Rodica NEAGA** (coordonator), dr., USM, grad didactic superior, IPLT „Orizont”, Chișinău
- **Viorica BUJOR**, grad didactic superior, IPLT „G. Coșbuc”, Bălți
- **Pavel CERBUȘCA**, dr., grad didactic superior, LTR „Aristotel”, Chișinău
- **Ala GHERMAN**, grad didactic superior, IPLT „L. Deleanu”, Chișinău
- **Galina GUMEN**, grad didactic întâi, IP Gimnaziul Halahora, Briceni
- **Ludmila GURSCAIA**, grad didactic superior, IPLT „L. Tolstoi”, Glodeni
- **Olga MARDARI**, grad didactic superior, IPLT „G. Gaidarji”, Comrat
- **Tatiana ȚÎMBALARI**, grad didactic întâi, Liceul de Limbi Moderne și Management, Chișinău
- **Daniela VACARCIUC**, grad didactic superior, IPLT „V. Alecsandri”, Chișinău
- **Svetlana VASILACHI**, grad didactic superior, IPLT „M. Eminescu”, Bălți

Istoria românilor și universală : Curriculum național : Clasele 5-9 : Curriculum disciplinar : Ghid de implementare / Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova ; coordonatori: Angela Cutasevici [et al.], Valentin Crudu, Corina Lungu; grupul de lucru: Rodica Neaga (coordonator) [et al.] – Chișinău : Lyceum, 2020 (F.E.-P. "Tipografia Centrală"). – 128 p. : fig., tab.

Referințe bibliogr.: p. 125-128 (72 tit.). – 2000 ex.

ISBN 978-9975-3436-5-7.

373.5.091:[94(=135.1)+94(100)](073)

I-87

GHID DE IMPLEMENTARE

Elaborat în conformitate cu prevederile Curriculumului disciplinar, aprobat la ședința Consiliului Național pentru Curriculum, prin ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 906 din 17.07.2019

COORDONATORI:

- **Angela CUTASEVICI**, Secretar de Stat în domeniul educației, MECC
- **Valentin CRUDU**, dr., șef Direcție învățământ general, MECC, coordonator al managementului curricular
- **Corina LUNGU**, consultant principal, MECC, coordonator al grupului de lucru

EXPERȚI-COORDONATORI:

- **Vladimir GUȚU**, dr. hab., prof. univ., USM, expert-coordonator general
- **Rodica NEAGA**, dr., USM, grad didactic superior, IPLT „Orizont”, Chișinău, expert-coordonator pe aria curriculară *Educație socioumanistică*

GRUPUL DE LUCRU:

- **Rodica NEAGA** (coordonator), dr., USM , grad didactic superior, IPLT „Orizont”, Chișinău
- **Viorica BUJOR**, grad didactic superior, IPLT „G. Coșbuc”, Bălți
- **Pavel CERBUȘCA**, dr., grad didactic superior, LTR „Aristotel”, Chișinău
- **Ala GHERMAN**, grad didactic superior, IPLT „L. Deleanu”, Chișinău
- **Galina GUMEN**, grad didactic întâi, IP Gimnaziul Halahora, Briceni
- **Ludmila GURSCAIA**, grad didactic superior, IPLT „L. Tolstoi”, Glodeni
- **Tatiana ȚÎMBALARI**, grad didactic întâi, Liceul de Limbi Moderne și Management, Chișinău
- **Daniela VACARCIUC**, grad didactic superior, IPLT „V. Alecsandri”, Chișinău
- **Svetlana VASILACHI**, grad didactic superior, IPLT „M. Eminescu”, Bălți

Preliminarii

Curriculumul la Istoria românilor și universală include ansamblul elementelor esențiale, relevante ale realității educaționale din școală, atât la nivel de reprezentare teoretică, cât și a activității practice desfășurate, imprimând o continuă reconsiderare și reconceptuere contextuală a acestora.

Curriculumul la disciplina Istoria românilor și universală fundamentează și ghidează activitatea cadrului didactic, facilitează abordarea creativă a demersurilor de proiectare didactică de lungă durată și de scurtă durată, dar și de realizare propriu-zisă a procesului de predare – învățare – evaluare.

Dezvoltarea *Curriculumului* la disciplina școlară *Istoria românilor și universală* este o necesitate dictată de actualizarea standardelor în educație și de schimbările survenite odată cu adoptarea paradigmei educaționale **centrarea pe elev și școala prietenoasă copilului**.

Disciplina școlară *Istoria românilor și universală*, valorificată în plan pedagogic în *Curriculumul* dat, are un rol important în formarea/dezvoltarea personalității elevilor, în formarea unor competențe necesare pentru învățare pe tot parcursul vieții, dar și de integrare într-o societate bazată pe o permanentă schimbare.

Prezentul *Curriculum* la disciplina *Istoria românilor și universală* este parte componentă a *Curriculumului Național* și reprezintă un document reglator prevăzut pentru a fi implementat în clasele gimnaziale. Disciplina *Istoria Românilor și universală* face parte din segmentul obligatoriu, ce definește elementele centrale ale formării elevilor pe parcursul ciclului gimnazial (clasa a V-a-a IX-a), în aria curriculară *Educație socioumanistică*.

Documentul actual este o continuitate a *Curriculumului* din anul 2010 centrat pe competențe. Dezvoltarea curriculară implică o nouă paradigmă educațională: de la cunoștințe și gândire critică la formarea de abilități, de atitudini și valori – elemente indispensabile cetățeniei participative.

În procesul de proiectare a *Curriculumului* la disciplina *Istoria românilor și universală* s-a ținut cont de:

- abordările postmoderne și tendințele dezvoltării curriculare pe plan național și internațional;
- necesitățile de adaptare a Curriculumului disciplinar la așteptările societății, la cerințele educaționale speciale ale elevilor (CES), dar și la tradițiile școlii naționale;
- valențele disciplinei în formarea competențelor transversale, transdisciplinare și specifice;

- necesitățile asigurării continuității și interconexiunii dintre ciclurile învățământului general: *educație timpurie, învățământul primar, învățământul gimnazial și învățământul liceal.*

Curriculumul la disciplina *Istoria românilor și universală* include următoarele componente structurale: *Preliminarii, Repere conceptuale, Administrarea disciplinei, Competențe specifice, Matricea dezvoltării competențelor specifice la disciplină, Unități de învățare, Unități de competență, Unități de conținut, Activități și produse de învățare recomandate, Repere metodologice de predare – învățare – evaluare, Bibliografie.* *Curriculumul* la disciplină include și finalitățile, prezentate după fiecare clasă și care reflectă competențele specifice disciplinei, manifestate gradual la etapa dată de învățare, care au funcția de stabilire a obiectivelor de evaluare finală.

Elemente de dezvoltare/noutate curriculară la disciplina *Istoria românilor și universală*:

- a) transpunerea abordării sistemice a curriculumului ca un concept în *Curriculumul* la disciplină;
- b) reliefaarea cadrului valoric transdisciplinar în baza profilului absolventului ciclului gimnazial, din perspectiva unității abordării psiho- și sociocentriste;
- c) revizuirea competențelor specifice disciplinei;
- d) raportarea competențelor specifice și a unităților de competență, ce urmează a fi formate elevilor, la schimbările produse în societate: globalizare, internaționalizare, europenizare, tehnologizare etc.;
- e) precizarea nivelului taxonomic al competențelor specifice;
- f) elaborarea unităților de competență conform nivelului taxonomic;
- g) elaborarea unităților de învățare cu detalieri de conținut;
- h) racordarea activităților de învățare recomandate la unitățile de competență;
- i) conexitatea abordărilor intra- și interdisciplinare la nivelul competențelor și a conținuturilor cu alte discipline: *Limba și literatura română, Limbi străine, Educație pentru societate, Geografie, Dezvoltare personală, TIC* (în contextul implementării Strategiei „Moldova Digitală 2020” etc.);
- j) introducerea activităților de învățare în bază de proiect pentru studierea istoriei locale, elaborate individual sau în grupuri, cu acțiuni practice, realizate în clasă, în școală, în comunitate (la alegerea profesorului și a elevului);
- k) evaluarea gradului de formare a competențelor la nivel de proces și de produs;
- l) selectarea pentru studierea obligatorie a noțiunilor și a personalităților istorice (pentru fiecare an de studiu);
- m) includerea activităților de sinteză, a studiilor de caz în rubrica *Activități de învățare* la discreția profesorului;
- n) includerea listei de produse recomandate pentru fiecare clasă;

- o) reducerea numărului unităților de conținut;
- p) transferarea unităților de conținut „Revoluțiile din anii 1848-1849 în Franța, Statele germane, Statele italiene și Imperiul Habsburgic” și „Revoluțiile din anii 1848-1849 în Țările Române” din clasa a VII-a în clasa a VIII-a și unităților de învățare „Primul Război Mondial” și „Marea Unire” din clasa a VIII-a în clasa a IX-a;
- q) indicarea *Conținuturilor curriculare ce nu vor fi evaluate la examenele de absolvire a ciclului gimnazial*;
- r) elaborarea finalităților conform nivelului taxonomic pentru fiecare clasă.

La baza elaborării *Curriculumului la Istoria românilor și universală*, ediția 2019 pentru treapta gimnazială au stat: documente naționale și internaționale de politici educaționale; raportul de sinteză a evaluării *Curriculumului* la disciplina *Istoria românilor și universală* (2010); sugestiile cadrelor didactice și manageriale din republică, observațiile experților în domeniile educației și istoriei, experiențele programelor anterioare din țară și de peste hotare.

Modul de abordare în studierea trecutului istoric pornește de la istoria locală spre istoria națională, regională și cea universală.

Prezentul document, care este parte componentă a *Curriculumului național*, fiind a doua generație de curricula axate pe dezvoltarea de competențe, reflectă angajamentele asumate de către Republica Moldova și recomandările privind educația pentru o cultură democratică, educația pentru drepturile omului, educația interculturalității, stipulate în documente naționale și internaționale:

- **internaționale** – *Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948), Convenția cu privire la Drepturile Copilului (1989), Convenția ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități (2010), Observațiile finale ale Comitetului pentru Drepturile Copilului (2017)*;
- **europene** – *Recomandarea nr. 15/2001 a Consiliului Europei cu privire la studiul istoriei în secolul XXI (2001), Memorandumul pentru educația permanentă, elaborat de Uniunea Europeană (2000), Carta Consiliului Europei privind educația pentru cetățenie democratică și educația pentru drepturile omului (2010), Declarația Finală a celei de-a 25-a sesiuni a Conferinței Permanente a Miniștrilor Educației din cadrul Consiliului Europei (2016) și Cadrul de Referință al Competențelor pentru o Cultură Democratică (Consiliul Europei, 2018)*;
- **naționale** – *Codul Educației al Republicii Moldova (2014), Programul de Dezvoltare a Educației Incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020, Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 (2014), Standarde de eficiență a învățării la disciplina școlară istoria pentru învățământul gimnazial și liceal (2012), Standardele de calitate pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general din perspectiva școlii prietenoase copilului (2013), Cadrul de Referință al Curriculumului Național (2017)*.

Funcțiile de bază ale *Curriculumului* sunt:

- de conceptualizare a demersului curricular specific disciplinei *Istoria românilor și universală*;
- de reglementare și asigurare a coerenței dintre disciplina dată și alte discipline din aria curriculară, dintre predare – învățare – evaluare, dintre produsele curriculare specifice disciplinei *Istoria românilor și universală*, dintre componentele structurale ale *Curriculumului* disciplinar, dintre standardele și finalitățile curriculare;
- de proiectare a demersului educațional/contextual (la nivel de clasă concretă);
- de evaluare a rezultatelor învățării etc.

Beneficiarii documentului curricular sunt elevii și părinții/reprezentanții legali ai acestora, cadrele didactice din învățământul general și specialiștii din cadrul organelor locale de specialitate în domeniul învățământului. *Curriculumul* este un document reglator pentru formatori, pentru societatea civilă, precum și pentru factorii de decizie interesați în realizarea principiului **educație de calitate**. Autorii manualelor și ghidurilor metodologice vor respecta integral cerințele și recomandările *Curriculumului* în elaborarea materialelor și organizarea activităților de predare – învățare – evaluare. Cadrele de conducere din sistemul educațional vor utiliza acest document pentru monitorizarea calității procesului de învățare la disciplină.

I. Repere conceptuale

Repererele conceptuale ale *Curriculumului* la disciplina *Istoria românilor și universală* includ totalitatea de concepte, principii și abordări ce asigură formarea/dezvoltarea unui ansamblu de competențe necesare pentru o cultură în spiritul democrației, constituită din *valori, atitudini, abilități, cunoștințe și înțelegere critică*.

Prezentul *Curriculum* la disciplină presupune sincronizarea abordării *psihocentrice* (în centrul atenției este elevul cu particularitățile de vârstă și nevoile sale, ritmul propriu de învățare și dezvoltare), *sociocentrică* (focalizarea pe asumarea valorilor democrației, ale drepturilor omului, ale statului de drept și ale diversității culturale), prioritatea finalităților educaționale, integralizarea predării – învățării – evaluării etc. și *abordarea individualizată* (din perspectiva educației incluzive, care vizează valorificarea tuturor diferențelor și calităților subiectului prin dezvoltarea potențialului fiecărui copil).

Prevederile conceptuale ale *Curriculumului* la *Istoria românilor și universală* se axează pe:

Curriculum ca teorie: Teoria generală a *Curriculumului* ca o nouă categorie (știință pedagogică) dezvoltă *Teoria generală a educației* și *Teoria generală a instruirii* din perspectiva cadrului proiectiv, având finalitățile în calitate de substanță prioritară, care vizează: definirea conceptului de *curriculum* în calitate de paradigmă a educației și model de proiectare a educației și instruirii; fundamentele filozofice, sociologice și psihologice ale *Curriculumului*; fundamentele pedagogice ale *Curriculumului* – finalitățile educației la nivel de sistem și de proces; domeniile *Curriculumului*: tipurile de curriculum; nivelurile; ariile curriculare; produsele curriculare; procesele de dezvoltare curriculară.

În ciclul gimnazial procesul educațional la *Istoria românilor și universală* are următoarele obiective:

- dezvoltarea gândirii critice;
- dezvoltarea competențelor de lucru, utilizând surse istorice (de informare și aplicare în contexte diferite);
- formarea abilităților de analiză și evaluare a motivațiilor acțiunii umane, de stabilire a relației dintre acțiunea umană și valorile unei societăți democratice;
- formarea mecanismelor intelectuale, care să combată și să prevină discriminarea și xenofobia;
- stimularea asumării multiculturalității și a multiperspectivității;

- oferirea suportului factologic celorlalte discipline școlare din aria curriculară *Educație socioumanistică* și altor arii curriculare;
- asigurarea intereselor și cerințelor educaționale ale elevilor, în scopul dezvoltării personalității și asigurării inserției sociale într-o societate în continuă schimbare.

Curriculum ca finalitate conferă rolul prioritar finalităților exprimate în termeni de competențe. *Curriculumul* ca finalitate este axat pe sistemul de formare/dezvoltare a competențelor-cheie și a competențelor specifice disciplinei. Finalitățile sunt criteriile pentru selectarea și organizarea conținuturilor, selectarea strategiilor de predare – învățare și de evaluare, iar *competența școlară* este înțeleasă ca un sistem integrat de cunoștințe, abilități, atitudini și valori, dobândite, formate și dezvoltate prin învățare, a căror mobilizare permite identificarea și rezolvarea diferitor probleme în diverse contexte și situații (*Cadrul de Referință al Curriculumului Național, 2017*).

Conform finalităților educaționale (art. 11 pct. 2 al *Codului Educației*), școala are misiunea de a educa o gândire critică beneficiarilor săi, iar prin componenta sa civică, disciplina școlară *Istoria românilor și universală* își menține privilegiul printre științele socioumanistice de a contribui direct la formarea unei culturi generale, a unui sistem de valori caracteristice societății civilizate, având la bază educația patriotică, morală și decențe ale comportamentului cotidian, care, luate drept dovadă și/sau garanție a judecății acțiunilor oamenilor, determină interpretările, interacțiunile și comportamentele sociale.

Istoria românilor și universală, fiind o disciplină obligatorie din aria curriculară *Educație socioumanistică*, este orientată prioritar spre înțelegerea trecutului propriului popor și a diversității tradițiilor culturale și istorice ale popoarelor lumii pentru a evita prejudecățile și a încuraja toleranța și comunicarea/colaborarea eficientă între oameni. Elevilor le vor fi formate atitudini și valori de înțelegere a rolului și semnificației persoanelor cu care interacționează direct sau indirect, indiferent de apartenența lor etnică, religioasă, de gen etc., excluzând astfel ura rasială, xenofobia sau antisemitismul. *Educația istorică* reprezintă unul din cele mai importante și actuale aspecte, care contribuie la dezvoltarea competențelor cetățeanului activ și responsabil, fiind axată pe ideea *teoriei constructiviste*, în care învățarea este o construcție și nu o însușire de informații transmise și receptate pasiv.

Procesul didactic va presupune implicarea activă a elevilor în formarea competențelor, luarea în considerare a individualității lor, a contextului real în care se află. Elevul învață să-și construiască propria viziune, interconectând cunoștințele noi cu cele anterioare și le memorizează prin construirea propriilor semnificații sub îndrumarea cadrului didactic, care este organizator, facilitator, coordonator.

Educația istorică contribuie la formarea/dezvoltarea competențelor și atitudinilor necesare absolventului pentru autodezvoltare și încadrarea activă în viața socială și economică a țării. Competențele vizate (valorile, atitudinile, abilitățile și cunoștințele) au un caracter transdisciplinar și definesc rezultatele învățării, exprimate în convingeri, experiențe și produse.

Finalitățile disciplinei *Istoria românilor și universală* se reflectă nemijlocit în competențele-cheie și în setul de valori și atitudini enunțate în *Curriculumul Național*, din care derivă întreaga structură curriculară (*competențe specifice, unități de competență, unități de conținuturi, sugestii metodologice și de evaluare*).

Conținuturile Curriculumului includ *competențe specifice, unități de competență, unități de învățare/conținut, activități de învățare, produse școlare recomandate și finalități pe ani de studii/cicluri de școlaritate*.

Competențele specifice disciplinei *Istoria românilor și universală* au un grad ridicat de generalitate și complexitate și au rolul de a orienta demersul didactic către achizițiile finale ale elevului.

Unitățile de competență sunt derivate din competențele specifice disciplinei (fiind etape ale realizării acestora) și acoperă perioada unui an școlar. *Unităților de competență* le sunt asociate unități de conținut, acestea fiind mijloace de formare/dezvoltare a competențelor.

Curriculumul conține *Matricea competențelor la disciplina Istoria românilor și universală, ciclul gimnazial* (Tabel nr. 1) în care unitățile de competență sunt eșalonate pe clase și pe domeniile taxonomice de structurare a competenței și anume:

- Cunoaștere și înțelegere;
- Aplicare și operare;
- Integrare și transfer.

Tabelul conceptual are drept scop:

- asigurarea parcursului didactic de formare graduală a competențelor specifice ale disciplinei, corelând unitățile de competență – activitățile de învățare – unitățile de conținut;
- organizarea evaluării la disciplină în bază de competențe și la elaborarea matricei în cadrul evaluărilor sumative și de certificare.

Unitățile de învățare reprezintă structuri didactice deschise și flexibile cu următoarele caracteristici: este unitară din punct de vedere tematic; determină la elevi un comportament generat prin integrarea *unităților de competență* și a *competențelor specifice*; se realizează în mod sistematic și continuu pentru o perioadă de timp și se poate finaliza prin *evaluare*.

Unitățile de conținut (Detalierele de conținut) incluse în *Curriculum* sunt:

- parte integrantă a cunoașterii Istoriei, a *Curriculumului* ca sistem și mijloace de formare/dezvoltare a competențelor specifice ale disciplinei;
- selectate în baza principiilor repartizării în timp și spațiu; cauzalității; structuralismului; stimulării motivației pentru învățare temeinică; accelerării stadiale a inteligenței; învățării prin acțiune; cunoașterii sistemice și legăturii teoriei cu practica, care asigură conexiunea dintre Istorie ca știință și *Istoria românilor și universală* ca disciplină școlară;
- structurate conform principiului cronologic de studiere, de la local la național, european și universal (Tabelul nr. 1), dezvoltării gândirii critice și reflexive, principiului multiperspectivității în Istorie, coerenței, continuității și relevanței.

	Clasa a V-a	Clasa a VI-a	Clasa a VII-a	Clasa a VIII-a	Clasa a IX-a
Spațiul local	10%	7%	9%	10%	10%
Spațiul național	35%	45%	50 %	50%	50%
Spațiul universal	55%	48%	41%	40%	40%

Tabelul nr. 1 *Repartizarea procentuală orientativă a detaliilor de conținut, ciclul gimnazial*

În elaborarea proiectării anuale la disciplină, la repartizarea numărului de ore pentru studierea Istoriei locale, naționale și universale, se va ține cont de raportul procentual de structurare a detaliilor de conținut prezentate în Tabelul nr. 2.

Activitățile de învățare recomandate, element de noutate ale *Curriculumului*, constituie acțiuni elementare ale procesului educațional, care racordate la unitățile de competență și la diverse situații de învățare contribuie la realizarea finalităților educaționale propuse. Decizia privind selectarea activităților la clasă și a gradului de complexitate a lor aparține cadrului didactic, în funcție de resursele didactice disponibile și caracteristicile colectivului de elevi.

Activitățile de învățare în bază de proiect constituie nu mai puțin de 5% din numărul de ore anual planificate. Din perspectiva dezvoltării și formării competențelor specifice ale disciplinei, activitățile de învățare în bază de proiect vin să asigure studierea Istoriei locale prin implicarea elevilor în cercetarea și promovarea personalităților, obiectelor, monumentelor, vestigiilor, patrimoniului din localitate, regiune și țară.

Produsul școlar recomandat în *Curriculum* reprezintă un rezultat proiectat și realizat de către elev, măsurat și apreciat de cadrul didactic, colegi și comunitatea educațională. *Curriculumul* conține liste de produse școlare pentru fiecare clasă, din cadrul căreia profesorul va selecta un produs pentru realizare pe parcursul unui an de studii.

Finalitățile educaționale la disciplină sunt structurate pe ani de studiu/cicluri de școlaritate, reprezentând o etapă de formare/dezvoltare a competențelor specifice și gradul de manifestare a acestora de către elev.

Curriculumul conține principii și concepte clar definite, totodată, el păstrează libertatea și responsabilitatea pedagogică a profesorului în organizarea procesului educațional la disciplină pe parcursul anului școlar. În acest context profesorul selectează strategiile didactice de predare – învățare – evaluare, numărul de ore pentru unitățile de învățare, numărul și tematica activităților de sinteză, pornind de la unitățile de conținut sugerate.

Curriculum ca proces presupune abordarea constructivistă, învățarea activă/interactivă, centrarea pe experiențele elevilor, crearea mediilor de învățare etc.

Curriculum ca proces include un ansamblu de activități interconexe orientate spre: *cercetarea, proiectarea, implementarea, monitorizarea Curriculumului, dar și comunicarea* curriculară.

Curriculumul ca proces și ca dezvoltare este o abordare operativă, conferă o dimensiune procesuală mai accentuată a conceptului, determinând comutarea accentului de pe produs pe acțiunile care premerg, însoțesc și urmează procesele curriculare. *Curriculumul* se bazează pe concluziile analizei documentelor curriculare precedente și o completează pe parcursul aplicării, propunând îmbunătățiri.

Curriculum ca produs. *Curriculumul la Istoria românilor și universală*, ediția 2019, reprezintă un sistem de produse prin care se proiectează și se explică ceea ce se urmărește în cadrul educațional. Sistemul produselor curriculare include: planul-cadru pentru învățământul gimnazial și liceal, curricula disciplinelor școlare, manuale și ghiduri metodologice, crestomații, atlase, modele de teste de evaluare, mijloace multimedia, proiecte didactice etc.

II. Administrarea disciplinei

În învățământul gimnazial, conform *Planului-cadru*, disciplina școlară *Istoria românilor și universală* face parte din aria curriculară *Educație socioumanistică* și are statut de disciplină obligatorie pentru clasele a V-a-a IX-a. Bugetul de timp săptămânal al disciplinei este de 3 ore și anual de 68 ore pentru clasele V-VIII și 66 ore pentru clasa a IX-a.

Statutul disciplinei	Aria curriculară	Clasa	Nr. unități de învățare	Nr. ore anual	Asigurarea didactică/curriculară
Disciplină de bază	Educație socioumanistică	V	7	68	Manual, Ghid
		VI	7	68	Manual, Ghid
		VII	4	68	Manual, Ghid
		VIII	7	68	Manual, Ghid
		IX	7	66	Manual, Ghid

Tabelul nr. 3 *Administrarea disciplinei școlare Istoria românilor și universală, ciclul gimnazial.*

Detalierea orientativă și modalitatea de structurare a activității de predare – învățare – evaluare la disciplină în raport cu conținuturile curriculare se stabilește prin *Reperete metodologice de organizare a procesului educațional la disciplină*, aprobate anual prin ordinul ministrului.

III. Competențe specifice disciplinei

1. Utilizarea limbajului istoric în diverse situații de învățare și de viață, respectând cultura comunicării.
2. Amplasarea în timp și spațiu a evenimentelor, proceselor, fenomenelor, demonstrând înțelegerea continuității și schimbării în istorie.
3. Analiza critică a informației din diferite surse, pornind de la cultura istorică, manifestând poziția cetățeanului activ și responsabil.
4. Determinarea relației de cauzalitate în istorie, dând dovadă de gândire logică și spirit critic.
5. Valorificarea trecutului istoric și a patrimoniului cultural, manifestând respect față de țară și de neam.

3.1. Matricea dezvoltării competențelor specifice la disciplină

Competența specifică	Unități de competență				
	clasa a V-a	clasa a VI-a	clasa a VII-a	clasa a VIII-a	clasa a IX-a
1. Utilizarea limbajului istoric în diverse situații de învățare și de viață, respectând cultura comunicării.	<p>1.1. Identificarea termenilor specifici Preistoriei și Epocii Antice.</p> <p>1.2. Redarea prin cuvinte proprii a sensului termenilor istorici studiați.</p> <p>1.3. Utilizarea termenilor istorici specifici Preistoriei și Epocii Antice în elaborarea enunțurilor/textelor.</p>	<p>1.1. Selectarea din text a termenilor pentru descrierea evenimentelor/faptelor/proceselor istorice.</p> <p>1.2. Explicarea termenilor specifici Epocii Medievale.</p> <p>1.3. Redactarea enunțurilor/textelor utilizând termenii istorici.</p>	<p>1.1. Recunoașterea termenilor istorici din diferite surse de informare.</p> <p>1.2. Aplicarea termenilor în compararea evenimentelor/proceselor istorice din Epoca Modernă.</p> <p>1.3. Formularea corectă a întrebărilor, folosind termenii istorici specifici Epocii Moderne.</p>	<p>1.1. Descrierea evenimentelor/proceselor istorice din Epoca Modernă.</p> <p>1.2. Aplicarea termenilor istorici în analiza schimbărilor survenite în societatea modernă.</p> <p>1.3. Elaborarea enunțurilor/textelor, folosind termenii istorici ce reflectă evoluția omnirii în Epoca Modernă.</p>	<p>1.1. Determinarea termenilor–cheie ce caracterizează evenimentele/procese/fenomene istorice din Epoca Contemporană.</p> <p>1.2. Operarea cu termeni istorici specifici Epocii Contemporane în elaborarea comunicărilor orale și scrise.</p> <p>1.3. Formularea aprecierilor, concluziilor privind evenimentele/faptele/procesele și fenomenele istorice studiate.</p>
	2. Amplasarea în timp și spațiu a evenimentelor, proceselor, fenomenelor, demonstrând înțelegerea continuității și schimbării în istorie.	<p>2.1. Identificarea arealului de trai al popoarelor antice.</p>	<p>2.1. Identificarea informațiilor cu privire la istoria Evului Mediu din diferite surse cartografice.</p>	<p>2.1. Descrierea evenimentelor, faptelor și proceselor istorice în baza hărților și reperelor cronologice.</p>	<p>2.1. Distingerea schimbărilor teritoriale în baza hărților și a reperelor cronologice.</p>

	<p>2.2. Plasarea evenimentelor și proceselor istorice într-un context cronologic.</p> <p>2.3. Transferarea elementelor din Matematică și Științe în calcularea anilor și în descrierea spațiului istorico-geografic.</p>	<p>2.2. Plasarea evenimentelor, proceselor și fenomenelor istorice medievale în ordine cronologică.</p> <p>2.3. Utilizarea corectă a terminologiei cronologice pentru localizarea în spațiul istorico – geografic al evenimentelor din Istoria Medievală.</p>	<p>2.2. Compararea evenimentelor, faptelor și proceselor în contexte cronologice și de spațiu.</p> <p>2.3. Utilizarea adecvată a coordonatelor de timp și spațiu cu referire la un subiect din Istorie.</p>	<p>2.2. Analiza schimbărilor survenite pe parcursul Istoriei Moderne cu ajutorul hărților și a reperelor cronologice.</p> <p>2.3. Argumentarea impactului schimbărilor din Epoca Modernă, utilizând hărțile și reperiile cronologice.</p>	<p>2.2. Interpretarea hărților istorice și geografice ce reflectă schimbările survenite ca urmare a evenimentelor politice sau militare.</p> <p>2.3. Încadrarea evenimentelor, proceselor și fenomenelor Istoriei Contemporane în contexte cronologice și de spațiu.</p>	<p>3. Analiza critică a informațiilor din diferite surse, pornind de la cultura istorică, manifestând poziția cetățeanului activ și responsabil.</p>
<p>3.1. Identificarea informațiilor din surse cu referire la evoluția omenirii în Preistorie și Istoria Antică.</p> <p>3.2. Formularea mesajelor simple în baza informației selectate din surse.</p>	<p>3.1. Extragerarea informațiilor esențiale din surse pentru descrierea evenimentelor și proceselor din Istoria Medievală.</p> <p>3.2. Caracterizarea evenimentelor/proceselor din Istoria Medievală, folosind informații din diverse surse.</p>	<p>3.1. Caracterizarea bazei surselor, a evenimentelor istorice care atestă geneza democrației.</p> <p>3.2. Analiza surselor scrise sau vizuale, cu referire la istoria modernă conform algoritmului propus.</p>	<p>3.1. Caracterizarea rolului personalităților istorice marcante în baza surselor.</p> <p>3.2. Compararea informațiilor din diferite tipuri de surse istorice, cu referire la același subiect.</p>	<p>3.1. Recunoașterea și acceptarea perspectivelor diferite asupra faptelor și proceselor istorice din Epoca Contemporană.</p> <p>3.2. Compararea informațiilor din diferite surse pentru stabilirea asemănarilor și deosebirilor în abordarea problemelor din Istoria Contemporană.</p>	<p>3.3. Utilizarea informațiilor din diferite surse istorice în argumentarea opiniei proprii, privind respectarea drepturilor naturale în societatea modernă.</p>	
	<p>3.3. Aprecierea situației omului în Evul Mediu din perspectiva respectării drepturilor omului.</p>	<p>3.3. Formularea judecăților asupra comportamentelor sociale din Epoca Modernă din perspectiva culturii democratice.</p>	<p>3.3. Utilizarea critică a informațiilor din diferite surse istorice în argumentarea opiniei proprii, privind respectarea drepturilor naturale în societatea modernă.</p>	<p>3.3. Aprecierea nivelului de manifestare a responsabilităților cetățenești în societatea contemporană.</p>		

<p>4. Determinarea relației de cauzalitate în Istorie, dând dovadă de gândire logică și spirit critic.</p>	<p>4.1. Enumerarea cauzelor evenimentelor din Istoria Antică.</p> <p>4.2. Stabilirea relației dintre cauze și evenimente.</p> <p>4.3. Construirea schemei <i>cauză – eveniment–consecință</i></p>	<p>4.1. Comentarea cauzelor evenimentelor și proceselor istorice.</p> <p>4.2. Compararea evenimentelor și proceselor din Istoria Evului Mediu.</p> <p>4.3. Formularea concluziilor cu privire la schimbările care au avut loc în perioada medievală.</p>	<p>4.1. Descrierea cauzelor evenimentelor și proceselor istorice.</p> <p>4.2. Corelarea dintre cauzele și efectele evenimentelor din Istoria Modernă.</p> <p>4.3. Deducerea elementelor comune și specifice ale evenimentelor/proceselor din Istoria Modernă.</p>	<p>4.1. Explicarea cauzelor și efectelor evenimentelor, proceselor și fenomenelor din Istoria Modernă.</p> <p>4.2. Determinarea relației cauză-efect dintr-o multitudine de evenimente sau procese istorice.</p> <p>4.3. Utilizarea relațiilor de cauzalitate în elaborarea comunicărilor orale și scrise.</p>	<p>4.1. Distingerea cauzelor și consecințelor pe termen scurt și lung ale unui eveniment/fapt/proces istoric.</p> <p>4.2. Corelarea dintre cauzele și consecințele de ordin economic, social, politic și cultural ale evenimentelor/faptelor/proceselor din Epoca Contemporană.</p> <p>4.3. Susținerea argumentată a unui punct de vedere privind cauzele și efectele unui eveniment/proces/fenomen istoric din Epoca Contemporană.</p>
--	--	---	--	---	--

<p>5. Valorificarea trecutului istoric și a patrimoniului cultural, manifestând respect față de țară și de neam.</p>	<p>5.1. Recunoașterea monumentelor din Istoria Antică – parte a patrimoniului cultural universal.</p> <p>5.2. Prezentarea rolului personalităților în Istorie pentru dezvoltarea calităților personale.</p>	<p>5.1. Stabilirea faptelor istorice din Evul Mediu care au contribuit la formarea identității de neam.</p> <p>5.2. Determinarea. contribuției marilor voievozi la desăvârșirea identității statale și de neam.</p>	<p>5.1. Recunoașterea valorilor istorico-culturale ale localității și ale țării.</p> <p>5.2. Argumentarea importanței monumentelor istorice, culturale și ale naturii pentru cultivarea respectului față de realizările trecutului.</p>	<p>5.1. Cercetarea obiectelor de patrimoniu din localitate și din țară.</p> <p>5.2. Caracterizarea factorilor care au determinat formarea conștiinței de neam în baza evenimentelor și proceselor studiate.</p>	<p>5.1. Evidențierea substratului istoric în opere de artă și folclor.</p> <p>5.2. Formularea argumentelor referitoare la subiecte care pun în valoare trecutul istoric al neamului în baza analizei rolului personalităților marcante.</p> <p>5.3. Elaborarea proiectelor de conservare și promovare a obiectelor de patrimoniu local, național și universal.</p>
<p>5.3. Promovarea patrimoniului cultural prin modelarea și prezentarea obiectelor specifice Preistoriei/Istoriei Antice.</p>	<p>5.3. Promovarea patrimoniului cultural prin modelarea și prezentarea obiectelor specifice Epocii Medievale.</p>	<p>5.3. Demonstrarea atitudinii grijului față de patrimoniul cultural și natural.</p>	<p>5.3. Valorificarea diversității etnice și culturale în proiecte de dezvoltare instituțională și locală prin prisma trecutului istoric.</p>	<p>5.3. Valorificarea diversității etnice și culturale în proiecte de dezvoltare instituțională și locală prin prisma trecutului istoric.</p>	<p>5.3. Valorificarea diversității etnice și culturale în proiecte de dezvoltare instituțională și locală prin prisma trecutului istoric.</p>

Tabel nr. 3 *Matricea dezvoltării competențelor la disciplina Istoria românilor și universală, ciclul gimnazial*

IV. Unități de învățare

CLASA A V-A PREISTOIRE. ISTORIA ANTICĂ

Unități de competență	Unități de conținut	Activități și produse de învățare recomandate
<p>1.1. Identificarea termenilor specifici Preistoriei și Epocii Antice.</p> <p>1.2. Redarea prin cuvinte proprii a sensului termenilor istorici studiați.</p> <p>1.3. Utilizarea termenilor istorici specifici Preistoriei și Epocii Antice în elaborarea enunțurilor/textelor.</p>	<p>PREISTORIE</p> <ul style="list-style-type: none"> – Apariția omului – Ocupațiile omului în Preistorie – Forme de organizare socială în Preistorie – Apariția credințelor și artei – Urme ale omului preistoric în spațiul românesc. Civilizația Cucuteni-Tripolie <p>EPOCA ANTICĂ. ORIENTUL ANTIC</p> <ul style="list-style-type: none"> – Omul și mediul în Orientul Antic. Poarele Orientului Antic – Orașe-state, regate și imperii în Orientul Antic (Mesopotamia, Egiptul, India, China, Persia) – Cultura și civilizația Orientului Antic. – Apariția scrisului. Babilonul. Cele șapte Minuni ale Lumii Antice <p>EUROPA ÎN ANTICHITATE. GRECIA ANTICĂ</p> <ul style="list-style-type: none"> – Omul și mediul în Grecia antică – Civilizația creto-miceniană. Grecia homerică – Formarea polisurilor. Marea colonizare greacă 	<ul style="list-style-type: none"> • Discuții dirijate despre originea omului și viața lui pe Pământ; • Realizarea unui dialog virtual cu un „pictor din preistorie”; • Elaborarea planului-schiță a unei călătorii imaginare în Preistorie; • Exerciții de identificare a termenilor specifici Preistoriei și Epocii Antice; • Alcătuirea unei povestiri despre civilizația Antică, utilizând termeni specifici propuși; • Exerciții de formulare a unor concluzii proprii despre viața strămoșilor în Antichitate; • Comentarea unor citate despre civilizația antică; • Exerciții de descriere a unor atribuții pe care le avea suveranul în conducerea statului antic; • Exerciții de restabilire a unui eveniment istoric din Antichitate; • Studiu: „Geto-dacii”.
<p>2.1. Identificarea arealului de trai al popoarelor antice.</p> <p>2.2. Plasarea evenimentelor și proceselor istorice într-un context cronologic.</p> <p>2.3. Transferarea elementelor din Matematică și Științe în calcularea spațiului istorico-geografic.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de descriere a unor instrumente de măsurare a timpului; • Plasarea datelor și evenimentelor istorice din Epoca Antică pe linia timpului; • Exerciții de localizare pe hartă a denumirilor geografice și istorice; • Exerciții de identificare a limitelor geografice ale spațiului locuit de geto-daci; • Excursie imaginară într-un polis grecesc; • Exerciții de simulare a vieții cotidiene timp de o zi a dacilor în Antichitate; • Exerciții de comparare a vieții cotidiene a omului în Antichitate și Contemporanietate (ocupații, mod de viață, jocurile copiilor etc.); • Formularea de întrebări, cu referire la viața unui copil (fată și băiat) timp de o zi în Antichitate; 	<ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de descriere a unor instrumente de măsurare a timpului; • Plasarea datelor și evenimentelor istorice din Epoca Antică pe linia timpului; • Exerciții de localizare pe hartă a denumirilor geografice și istorice; • Exerciții de identificare a limitelor geografice ale spațiului locuit de geto-daci; • Excursie imaginară într-un polis grecesc; • Exerciții de simulare a vieții cotidiene timp de o zi a dacilor în Antichitate; • Exerciții de comparare a vieții cotidiene a omului în Antichitate și Contemporanietate (ocupații, mod de viață, jocurile copiilor etc.); • Formularea de întrebări, cu referire la viața unui copil (fată și băiat) timp de o zi în Antichitate;

<p>3.1. Identificarea informațiilor din surse cu referire la evoluția omenirii în Preistorie și Istoria Antică.</p> <p>3.2. Formularea mesajelor simple în baza informației selectate din surse.</p> <p>3.3. Utilizarea informației din diferite surse istorice în expunerea evenimentelor din Epoca Antică.</p>	<p>– Atena și Sparta. Pericle și epoca sa</p> <p>– Afirmarea Macedoniei. Imperiul lui Alexandru cel Mare</p> <p>– Cultura greacă și elenistică. Artele, știința, teatrul, educația. Moștenirea lumii grecești. Jocurile Olimpice</p> <p>CIVILIZAȚIA TRACO-GETO-DACICĂ</p> <p>– Neamul tracilor</p> <p>– Geto-dacii. Sarmisegetusa</p> <p>– Relațiile geto-dacilor cu vecinii</p> <p>– Dacia pe timpul lui Burebista</p> <p>– Modul de viață și religia geto-dacilor</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de selectare și explicare a informației din diverse surse istorice; • Exerciții de descriere a civilizațiilor antice în baza surselor; • Comentarea informațiilor selectate din diverse documente; • Discuții imaginare cu un istoric antic despre scrierile sale; • Exerciții de selectare din surse suplimentare a informației despre creațiile materiale și spirituale ale oamenilor din Antichitate; • Comentarea unor opinii din surse diferite; • Exerciții de analiză a izvoarelor scrise și nescrise; • Exerciții de identificare a unor informații despre lumea geto-dacică în biblioteca personală a școlii; • Exerciții de selectare a informației suplimentare despre valorile materiale și spirituale ale strămoșilor și atitudinea contemporanilor față de ele.
<p>4.1. Enumerarea cauzelor evenimentelor din Istoria Antică.</p> <p>4.2. Stabilirea relației dintre cauze și evenimente.</p> <p>4.3. Construirea schemei cauză – eveniment – consecință.</p>	<p>EUROPA ÎN ANTICHITATE. ROMA ANTICĂ</p> <p>– Omul și mediul în peninsula Italică.</p> <p>– Întemeierea Romei – istorie și legendă. Roma regală</p> <p>– Republica Romană. Expansiunea Romei în Peninsula Italică și bazinul Mării Mediterane</p> <p>– Imperiul Roman</p> <p>– Cultura Romei Antice. Mari autori și capodopere. Istoria calendarului</p> <p>– Influența civilizației romane asupra altor popoare</p> <p>– Credințele și apariția creștinismului</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Citirea de texte care relatează cauzele unui eveniment istoric; • Exerciții de comparare a relațiilor dintre oameni și grupuri în Antichitate; • Discuții dirijate despre cauzele și consecințele conflictelor/războaielor; • Analiza unor texte care relatează cauzele constituirii statului la geto-daci; • Exerciții de descriere a acțiunilor regilor geto-dacilor și a consecințelor lor; • Alcătuirea unor tabele/scheme de identificare a relației cauză – eveniment – consecință; • Interviu cu membrii familiei: „Familia în trecut – familia în prezent”

<p>5.1. Recunoașterea monumentelor din Istoria Antică – parte a patrimoniului cultural universal.</p> <p>5.2. Prezentarea rolului personalităților în Istorie pentru dezvoltarea calităților personale.</p> <p>5.3. Promovarea patrimoniului cultural prin modelarea și prezentarea obiectelor specifice Preistoriei/Istoriei Antice.</p>	<p>DACII ȘI ROMANII</p> <ul style="list-style-type: none"> – Dacia de la Burebista la Decebal – Războaiele daco-romane – Dacia sub stăpânirea Romei – Romanizarea geto-dacilor – Daco-romanii și migrații – Moștenirea culturală a geto-dacilor. <p>Interferințe culturale în spațiul strămoșilor în antichitate. Columna lui Traian</p> <ul style="list-style-type: none"> – Creștinismul în spațiul Nord-Dunărean <p>DECLINUL LUMII ANTICE</p> <ul style="list-style-type: none"> – Criza Imperiului Roman – Popoarele barbare și căderea lumii antice. – Cultura antică – tezaurul culturii universale 	<ul style="list-style-type: none"> • Realizarea unui interviu cu membrii familiei despre principalele deosebiri dintre: „Om și alte specii vii”; • Realizarea de desene: „Primele unelte ale oamenilor”, „Locuința în Preistorie/Antichitate”, „Vestimentația și hrana oamenilor în Preistorie/Antichitate”; • Exerciții de formulare a întrebărilor despre importanța descoperirii scrișului; • Alcătuirea și prezentarea unor povești scurte: „Casele și grădinile în Antichitate”, „Monumentele mărturisesc”; • Descrierea calităților de personalitate ale unui conducător din Antichitate; • Realizarea unui dialog cu un coleg: „Tradițiile popoarelor antice”; • Redactarea unui minieseu: „Valorile civilizației antice”; • Simularea activității unui ghid dintr-un muzeu la secțiunea „Civilizația lumii antice”; • Alcătuirea unei expoziții cu obiecte vechi; • Relatarea succintă a vizitei de studiu la un muzeu, arhivă, bibliotecă, expoziție, excursie etc.
<p>ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE ÎN BAZĂ DE PROIECT (la alegere):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Vizită la muzeu (real/virtual): planșă, fișă de observare, articol pe net sau ziarul școlii/jurnal etc. – Minicercetare: Evoluția unor obiecte/unelte în timp. – Studiu: Descrierea unei sărbători din localitatea moștenită din Antichitate. 	<p>PRODUSE RECOMANDATE:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Glosar de termeni specifici Preistoriei și Epocii Antice; - Colaj de imagini: „Valorile civilizației antice”; - Scrisoare adresată oamenilor din trecut; - Expoziții cu imagini despre monumentele din Antichitate, strămoșii neamului. 	<p>PRODUSE RECOMANDATE:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Glosar de termeni specifici Preistoriei și Epocii Antice; - Colaj de imagini: „Valorile civilizației antice”; - Scrisoare adresată oamenilor din trecut; - Expoziții cu imagini despre monumentele din Antichitate, strămoșii neamului.
<p>Noțiuni: agricultură, antichitate, artă, barbar, cetățean, civilizație, colonizare, comerț, creștinism, cronologie, cultură, dave, democrație, dinastie, elenism, epocă, istorie, imperiu, geto-daci, legiune, migrație, meșteșugărit, metropolă, mitologie, polis, popor, preistorie, proprietate, provincie, oraș-stat, orient antic, regat, religie, republică, romanizare, sanctuar, senat, sfatul bătrânilor, stat, sclav, templu, traci.</p> <p>Personalități: Alexandru Macedon, Aristotel, Burebista, Cezar Caius Iulius, Constantin cel Mare, Decebal, Herodot, Homer, Pericle, Traian.</p>		

La sfârșitul clasei a V-a, elevul poate:

- selecta informații din diferite surse pentru expunerea evenimentelor, apreciind principalele realizări materiale și spirituale ale Epocii Antice;
- descrie spațiul istorico-geografic al civilizațiilor antice studiate, dezvoltând propriile abilități de lucru cu sursele cartografice;
- stabili relația dintre cauzele și evenimentele din Epoca Antică, descriind schimbările produse;
- utiliza termenii istorici în descrierea evenimentelor din Epoca Antică, demonstrând interes față de trecutul istoric;
- elabora produse școlare cu privire la obiecte/vestigii/monumente din Epoca Antică, manifestând respect față de valorile create de strămoși.

**CLASA A VI-A
EPOCA MEDIEVALĂ
(SEC. V – XVII)**

Unități de competență	Unități de conținut	Activități și produse de învățare recomandate
<p>1.1. Selectarea din text a termenilor pentru descrierea evenimentelor/faptelor/proceselor istorice.</p> <p>1.2. Explicarea termenilor specifici Epocii Medievale.</p> <p>1.3. Redactarea enunțurilor/textelor utilizând termenii istorici.</p>	<p>EVUL MEDIU TIMPURIU (sec. al V-lea-XI-lea)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Migrațiile și formarea popoarelor medievale – Arabii în secolele V-XI. – Formarea poporului român și a limbii române – Economie și societate în Europa occidentală și spațiul românesc în secolele V-XI – Regatul Franc și Imperiul lui Carol cel Mare 	<ul style="list-style-type: none"> • Completarea textului lacunar, cu termenii propuși; • Exerciții de explicare a termenilor istorici specifici Epocii Medievale; • Elaborarea de enunțuri/texte simple, cu termenii istorici propuși de profesor; • Construirea de integrale/rebusuri cu termeni istorici noi;
<p>2.1. Identificarea în-formațiilor cu privire la Istoria Evului Mediu din diferite surse cartografice.</p> <p>2.2. Plasarea evenimentelor, proceselor și fenomenelor Istoriei Medievale în ordine cronologică.</p> <p>2.3. Utilizarea corectă a terminologiei cronologice pentru localizarea în spațiul istorico – geografic a evenimentelor din Istoria Medievală.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Imperiul Roman de Răsărit (Bizanțul) în secolele V-XI – Obștea sătească și primele formațiuni statale în spațiul românesc – Cultura în Europa Occidentală și Bizanț <p>EVUL MEDIU MIJLOCIU (secolele XI-XV)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Formarea și evoluția statelor în Europa Occidentală, Centrală și de Sud-Est – Marea schismă a Bisericii Creștine. Cruciadele – Formarea și consolidarea statelor medievale românești. Organizarea internă. Biserica 	<ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de lectură a hărților geografice, istorice; • Asocierea reperelor cronologice cu evenimente și procese istorice medievale; • Utilizarea reperelor cronologice în descrierea faptelor/proceselor istorice; • Exerciții de completare pe hartă a unor elemente corespunzătoare; • Aranjarea unei succesiuni de enunțuri după ordinea logică de desfășurare a evenimentelor și în funcție de factorul de timp;

<p>3.1. Extragerea informației esențiale din surse pentru descrierea evenimentelor și proceselor din Istoria Medievală.</p> <p>3.2. Caracterizarea evenimentelor/proceselor din Istoria Medievală, folosind informații din diverse surse.</p> <p>3.3. Precizarea situației omului în Evul Mediu din perspectiva respectării drepturilor omului.</p>	<p>– Formarea și expansiunea Imperiului Otoman</p> <p>– Țara Românească în timpul domniei lui Mircea cel Bătrân</p> <p>– Viața politică a Țării Moldovei până la mijlocul secolului XV-lea. Alexandru cel Bun</p> <p>– Țările Române în lupta antiotomană. Iancu de Hunedoara, Vlad Tepeș</p> <p>– Țara Moldovei în timpul domniei lui Ștefan cel Mare</p> <p>– Economie și societate în Europa Occidentală și spațiul românesc în sec. XI-XV. Orașul medieval</p> <p>EVUL MEDIU TÂRZIU (secolul al XVI-lea- prima jumătate a secolului al XVII-lea)</p> <p>– Situația politică a Țărilor Române în prima jumătate a sec. al XVI-lea. Campania din 1538</p> <p>– Suzeranitatea otomană în Țările Române</p> <p>– Evoluția politică a Țării Moldovei.</p> <p>Războiul antiotoman sub conducerea lui Ioan Vodă</p> <p>– Războiul antiotoman sub conducerea lui Mihai Viteazul. Unirea Țărilor Române</p> <p>– Țările Române în prima jumătate a secolului al XVII-lea</p> <p>– Cultura românească în Evul mediu</p> <p>– Viața cotidiană în Evul Mediu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lecturarea unor pasaje ale autorilor referitoare la evenimentele/procese istorice; • Studierea textelor/surselor pentru identificarea argumentelor; • Selectarea informațiilor oferite de sursele istorice în baza unui plan de idei dat; • Comentarea de imagini și texte referitoare la evoluția vieții publice și cea privată; • Informarea despre personalitățile istorice în biblioteca personală, a școlii sau din surse Internet; • Participarea la jocuri de rol/dramatizări ale unor povestiri și legende istorice cunoscute; • Comentarea/argumentarea rolului oamenilor în schimbarea societății; • Exprimarea propriei păreri referitoare la impactul unui eveniment istoric, a unei personalități istorice asupra evoluției Evului Mediu; • Exerciții de comparație a unor evenimente, fapte, procese studiate din Istoria Medievală; • Exerciții de alcătuire a portretului personalităților istorice din Evul Mediu; • Realizarea unui proiect istoric, de grup, care evidențiază rolul marilor voievozi în Istorie;
<p>4.1. Comentarea cauzelor evenimentelor și proceselor istorice.</p> <p>4.2. Compararea evenimentelor și proceselor din Istoria Evului Mediu.</p> <p>4.3. Formularea concluziilor cu privire la schimbările care au avut loc în Istoria Medievală.</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Comentarea/argumentarea rolului omului în schimbarea societății; • Exprimarea propriei păreri referitoare la impactul unui eveniment istoric, a unei personalități istorice asupra evoluției Evului Mediu; • Exerciții de comparație a unor evenimente, fapte, procese studiate din Istoria Medievală; • Exerciții de alcătuire a portretului personalităților istorice din Evul Mediu; • Realizarea unui proiect istoric, de grup, care evidențiază rolul marilor voievozi în Istorie;

<p>5.1. Stabilirea faptelor istorice din Evul Mediu care au contribuit la formarea identității de neam.</p> <p>5.2. Determinarea contribuției marilor voievozi la desăvârșirea identității statale și de neam.</p> <p>5.3. Promovarea patrimoniului cultural prin modelarea și prezentarea obiectelor specifice Epocii Medievale.</p>	<p>NAȘTEREA LUMII MODERNE. EUROPA ÎN EXPANSIUNE</p> <ul style="list-style-type: none"> – De la atelierul meșteșugăresc la manufactură – Marile descoperiri geografice. Lumea Nouă: cunoaștere și explorare – Cultura Europei: Renașterea și Umanismul – Manifestări ale Renașterii și Umanismului în spațiul românesc – Reforma și Contrareforma – Europa în timpul Războiului de 30 de ani 	<ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de selectare a informației suplimentare despre valorile materiale și spirituale ale strămoșilor și atitudinea contemporanilor față de ele; • Comentarea unor texte referitoare la valorile morale în lumea medievală; • Selectarea obiectelor necesare realizării unei expoziții tematice; • Prezentarea impresiilor după vizite la muzee și excursii; • Realizarea de produse finale (texte, imagini, postere, obiecte de epocă) despre personalitățile istorice și valorile asumate de-a lungul timpului; • Realizarea unor sarcini de lucru (documentare, redactare, prezentare etc.) în timpul participării la proiecte prin valorificarea experienței istorice pozitive;
	<p>ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE ÎN BAZĂ DE PROIECT (la alegere):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Minicercetare: „Istoria e lângă tine...-cunoaște-o!”; • Studiu: „Să redescoperim localitatea natală”; • Expediție: „Pe urmele strămoșilor noștri”. 	<p>PRODUSE RECOMANDATE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Album istoric al personalităților notorii din Evul Mediu; • Interviu virtual cu Marii Domnitori; • Harta conceptuală „Localitatea mea”; • Colaj istoric „Cetăți și mânăstiri medievale românești”, „Monumente medievale”; • Expoziție a obiectelor confecționate de elevi caracteristice epocii.
<p>Noțiuni: asolament, barbar, breaslă, calfă, catedrală, centralizare, cneaz, Contrareformă, Coran, cronică, cruciade, ctitor, domn, etnogeneză, fărămîitare politică, feud, ghilde, haraci, inchiziție, indulgență, invazie, islam, județ, Ligă Sfântă, migrație, mitropolie, obște sătească, parlament, pașalâc, peșches, Reformă, Renaștere, schismă, senior, sfat domnesc, sultan, suzeran, ținut, Umanism, valah, vasal, voievod.</p>		
<p>Personalități: Alexandru cel Bun, Basarab I, Carol cel Mare, Cristofor Columb, Iancu de Hunedoara, Iustinian, Martin Luther, Matei Basarab, Mihai Viteazul, Mircea cel Bătrân, Ștefan cel Mare, Vasile Lupu, Vlad Țepeș, Bogdan I.</p>		
<ul style="list-style-type: none"> • selecta informații din diferite surse pentru expunerea evenimentelor, apreciind rolul personalităților marcante din Istoria neamului; • citi sursele cartografice în descrierea evenimentelor/proceselor din Epoca Medievală, evidențiind schimbările în timp și spațiu; • stabili relația dintre evenimente și consecințe, determinând schimbările produse în Epoca Medievală; • utiliza termenii istorici specifici Epocii Medievale în descrierea evenimentelor, demonstrând aptitudini de comunicare orală și scrisă; • prezenta produse școlare cu privire la personalități și obiecte/vestigii/monumente din Epoca Medievală, demonstrând respect față de valorile neamului și ale trecutului istoric. 	<p>La sfârșitul clasei a VI-a, elevul poate:</p>	

CLASA A VII-A
EPOCA MODERNĂ
(MIJLOCUL SEC. AL XVII-LEA - MIJL. SEC. AL XIX-LEA)

Unități de competență	Unități de conținut	Activități și produse de învățare recomandate
<p>1.1. Recunoașterea termenilor istorici din diferite surse de informare.</p> <p>1.2. Aplicarea termenilor în compararea evenimentelor/proceselor istorice din Epoca Modernă.</p> <p>1.3. Formularea corectă a întrebărilor, folosind termenii istorici specifici Epocii Moderne.</p> <p>2.1. Descrierea evenimentelor, faptelor și proceselor istorice în baza hărților și reperelor cronologice.</p> <p>2.2. Compararea evenimentelor, faptelor și proceselor în contexte cronologice și de spațiu.</p> <p>2.3. Utilizarea adecvată a coordonatelor de timp și spațiu cu referire la un subiect din Istorie.</p>	<p>STATELE EUROPEI OCCIDENTALE și AMERICII de NORD (mijlocul sec al XVII-lea - sfârșitul sec. al XVIII-lea)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Statele Europei la începutul Epocii Moderne: economie și societate – Revoluția engleză. Anglia de la absolutism la monarhie parlamentară – Iluminismul – rațiune și viziuni modernizatoare – Războiul de independență a coloniilor din America de Nord. Constituirea SUA – Revoluția franceză. De la supus la cetățean – Consulatul. Imperiul francez – Congresul de la Viena. „Sfânta Alianță” <p>STATELE EUROPEI DE EST ȘI CENTRALE DE LA MEDIEVAL LA MODERN (mijlocul sec al XVII-lea-sfârșitul sec. al XVIII-lea)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Principatele Române: economie și societate – Viața politică în Principatele Române – Absolutismul lăminat. Imperiul Rus. Imperiul Habsburgic 	<ul style="list-style-type: none"> • Exerciții pentru identificarea termenilor istorici Epocii Moderne în diferite texte, surse mass-media, reviste, emisiuni TV etc.; • Formarea perechilor logice din termenii istorici propuși; • Elaborarea enunțurilor care să reflecte evenimente, procese istorice din Epoca Modernă; • Exerciții de structurare a propriei opinii referitoare la un aspect studiat; • Elaborarea unui text istoric argumentativ. <ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de lectură a hărților geografice și istorice referitoare la Epoca Modernă; • Asocierea reperelor cronologice cu evenimente și procese istorice din Epoca Modernă; • Exerciții de ordonare cronologică a evenimentelor/faptelor/proceselor istorice; • Exerciții de comparare a unor evenimente, fapte și procese din Istoria Modernă, utilizând reperele cronologice și spațiale; • Argumentarea importanței istorice a unor evenimente, procese din Epoca Modernă cu încadrarea coordonatelor de timp și spațiu.

<p>3.1. Caracterizarea, în baza surselor, a evenimentelor istorice, care atestă geneza democrației.</p> <p>3.2. Analiza surselor scrise sau vizuale, cu referire la Istoria Modernă, conform algoritmului propus.</p> <p>3.3. Formularea judecăților asupra comportamentelor sociale din Epoca Modernă din perspectiva culturii democratice.</p>	<p>– Transilvania sub dominația habsburgică</p> <p>– Epoca fanariotă în Țările Române</p> <p>– Afirmarea ideilor iluministe în spațiul românesc</p> <p>– Războaiele ruso-austro-turce. Consecințele lor pentru Țările Române</p> <p>EUROPA ÎNTRE ABSOLUTISM ȘI LIBERALISM (prima jumătate a sec. al XIX-lea)</p> <p>– Revoluția industrială în Anglia. Invenții și descoperiri</p> <p>– Civilizația industrială în prima jum. a sec. al XIX-lea: Anglia, Franța, Statele Germane</p> <p>– Viața cotidiană în Europa Occidentală și în Țările Române</p> <p>– Principatele Române în contextul rivalității Marilor Puteri. Anul 1812 în Istoria românilor</p> <p>– Administrarea Basarabiei și teritoriilor din stânga Nistrului în prima jumătate a sec. XIX</p> <p>– Viața economică și socială a Basarabiei în prima jumătate a sec. al XIX-lea</p> <p>– Revoluția de sub conducerea lui Tudor Vladimirescu din 1821</p> <p>– Domniile pământene și Regulamentele Organice în Țările Române</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Comentarea de imagini și texte referitoare la scene din viața publică și cea privată; • Extragerea mesajului dintr-o sursă istorică studiată; • Analiza izvoarelor documentare cu referire la evenimentele, procesele istorice din Epoca Modernă; • Analiza unui text istoric/document conform algoritmului propus; • Selectarea informației din sursele istorice pentru susținerea sau combaterea unui punct de vedere.
<p>4.1. Descrierea cauzelor evenimentelor și proceselor istorice.</p> <p>4.2. Corelarea dintre cauzele și efectele evenimentelor din Istoria Modernă.</p> <p>4.3. Deducerea elementelor comune și specifice ale evenimentelor/faptelor/proceselor din Istoria Modernă.</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de identificare a cauzelor și proceselor desfășurate în perioada studiată; • Elaborarea unui plan de idei pentru prezentarea unei personalități istorice din Epoca Modernă; • Analiza unor evenimente, procese istorice, pentru a identifica cauzele/consecințele acestora; • Elaborarea de grafice, tabele pentru corelarea cauzelor și efectelor ale unor evenimente din Epoca Modernă; • Compararea unor evenimente, procese istorice pentru deducerea elementelor comune și specifice.

<p>5.1. Recunoașterea valorilor istorico-culturale ale localității și ale țării.</p> <p>5.2. Argumentarea importanței monumentelor istorice, culturale și ale naturii pentru cultivarea respectului față de realizările trecutului.</p> <p>5.3. Dezvoltarea atitudinii grijului față de patrimoniul cultural și natural.</p>	<p>CULTURA ÎN EPOCA MODERNĂ (mijlocul sec. al XVII-lea – mijlocul sec. al XIX-lea)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Cultura, știința și tehnica în Epoca Modernă – Cultura în Epoca Luminilor. Baroc și clasicism – Cultura în Principatele Române – Cultura în Basarabia din prima jumătate a sec. al XIX-lea 	<ul style="list-style-type: none"> • Selectarea obiectelor necesare realizării unei expoziții tematice; • Prezentarea unei excursii tematice imaginare; • Completarea unui portofoliu/Elaborarea unui poster cu prezentarea monumentelor istorice, culturale și ale naturii din localitate/publicică; • Realizarea unui proiect istoric, de grup, care evidențiază rolul personalităților în Epoca Modernă; • Implicarea în activități de promovare a tradițiilor, obiceiurilor și a personalităților notorii din comunitate.
<p>ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE ÎN BAZĂ DE PROIECT (la alegere):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Studiu: „Trecutul de lângă noi-vestigii ale patrimoniului local” – Analiza unui monument cu origini din Epoca Modernă; – Excursie (istorici, geografi, etnografi, naturaliști etc.) la biserici/mănăstiri din localitate sau republică. <p>PRODUSE RECOMANDATE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Album/Colaj istorico-geografic; • Buclet informativ despre istoria localității natale; • Chestionar/Interviu: Meșterii populari: tradiții, modele, valori perpetuate prin secole; • Minieșeu: Drepturile și libertățile omului: istorie și actualitate; 		
<p>Noțiuni: Anexare, armistițiu, Basarabia, burghezie, capitalism, colonizare, Congresul de la Viena, constituție, cod civil, Declarație de independență, domniile pământene, muncitori salariați, război de independență, Regulamente Organice, revoluție, „Revoluție glorioasă”, revoluție industrială, regim fanariot, „Sfânta Alianță”.</p>		
<p>Personalități: Adam Smith, Alexandru I, Constantin Brâncoveanu, Constantin Mavrocordat, Dimitrie Cantemir, Gavriil Bănulescu-Bodoni, George Washington, Napoleon Bonaparte, Oliver Cromwell, Petru I, Tudor Vladimirescu.</p>		
<p>La sfârșitul clasei a VII-a, elevul poate:</p> <ul style="list-style-type: none"> • aplica limbajul de specialitate în comunicare orală și scrisă, formulând judecăți referitoare la Epoca Modernă; • plasa evenimentele, faptele și procesele istorice în timp și spațiu, analizând schimbările survenite pe parcursul Istoriei Moderne; • analiza sursele scrise sau vizuale referitoare la Istoria Modernă, apreciind comportamentele sociale din Epoca Modernă, din perspectiva culturii democratice; • deduce elementele comune și specifice ale evenimentelor/faptelor/proceselor din Istoria Modernă, demonstrând gândire logică și spirit critic; • valorifica obiectele patrimoniului local, promovând valorile culturale în rândul semenilor, prin diverse activități organizate în școală și în comunitate. 		

**CLASA A VIII-A
EPOCA MODERNĂ
(MIJLOCUL SEC. AL XIX-LEA - ÎNCEPUTUL SEC. AL XX-LEA)**

Unități de competență	Unități de conținut	Activități și produse de învățare recomandate
<p>1.1. Descrierea evenimentelor/proceselor istorice din Epoca Modernă.</p> <p>1.2. Aplicarea termenilor istorici în analiza schimbărilor survenite în societatea modernă.</p> <p>1.3. Elaborarea enunțurilor/textelor, folosind termeni istorici ce reflectă evoluția omenirii în Epoca Modernă.</p>	<p>REVOLUȚIILE DIN 1848-1849 ÎN EUROPA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Revoluțiile din 1848 în Franța, statele germane, statele italiene, Imperiul Habsburgic - Revoluțiile din anii 1848-1849 în Țările Române <p>FORMAREA STATELOR NAȚIONALE ÎN EUROPA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mișcarea națională a românilor la mijlocul secolului al XIX-lea - Unirea Principatelor Române - Reformele lui A. I. Cuza - Instituirea monarhiei constituționale. - Constituția din 1866 - Unificarea Italiei - Unificarea Germaniei <p>STATELE EUROPEI ÎNTRE ANII 1850-1914</p> <ul style="list-style-type: none"> - Civilizația industrială: caracteristica generală. Capitalismul monopolist - Marea Britanie - Franța - Imperiul German - Imperiul Habsburgic - Imperiul Rus - Statele din Europa de Sud-Est - Doctrinile social-politice 	<ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de completare a unor texte lacunare, folosind termenii adecvați dintr-o listă dată; • Alcătuirea unui glosar de termeni specifici epocii studiate; • Realizarea prezentărilor la un subiect istoric, utilizând mijloace digitale; • Organizarea de discuții dirijate referitor la un eveniment/proces/personalitate din Epoca Modernă; • Exerciții de utilizare a termenilor istorici cunoscuți în situații noi de comunicare.
<p>2.1. Distingerea schimbărilor teritoriale în baza hărților și a reperelor cronologice.</p> <p>2.2. Analiza schimbărilor survenite pe parcursul Istoriei Moderne cu ajutorul hărților și a reperelor cronologice.</p> <p>2.3. Argumentarea impactului schimbărilor din Epoca Modernă, utilizând hărțile și reperatele cronologice.</p>	<p>STATELE EUROPEI ÎNTRE ANII 1850-1914</p> <ul style="list-style-type: none"> - Civilizația industrială: caracteristica generală. Capitalismul monopolist - Marea Britanie - Franța - Imperiul German - Imperiul Habsburgic - Imperiul Rus - Statele din Europa de Sud-Est - Doctrinile social-politice 	<ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de identificare, în baza hărților, a schimbărilor teritoriale intervenite în perioada studiată; • Plasarea pe hartă a unor evenimente și procese istorice din Epoca Modernă; • Completarea unor hărți tematice însoțite de legendă, utilizând simboluri și culori; • Alcătuirea axelor cronologice pe diverse domenii.
<p>3.1. Caracterizarea rolului personalităților istorice marcante în baza surselor.</p> <p>3.2. Compararea informațiilor din diferite tipuri de surse istorice cu referire la același subiect.</p> <p>3.3. Utilizarea critică a informațiilor din diferite surse istorice în argumentarea opiniei proprii, privind respectarea drepturilor naturale în societatea modernă.</p>	<p>STATELE EUROPEI ÎNTRE ANII 1850-1914</p> <ul style="list-style-type: none"> - Civilizația industrială: caracteristica generală. Capitalismul monopolist - Marea Britanie - Franța - Imperiul German - Imperiul Habsburgic - Imperiul Rus - Statele din Europa de Sud-Est - Doctrinile social-politice 	<ul style="list-style-type: none"> • Identificarea rolului unor personalități istorice, analizând diferite surse; • Exerciții de descriere a consecințelor acțiunii umane din spațiul național/universal în Epoca Modernă, folosind surse variate; • Completarea schemei prin identificarea logică a cauzelor și consecințelor evenimentelor și proceselor istorice; • Elaborarea și prezentarea portretului personalității istorice; • Realizarea unor texte despre fapte, procese, personalități în baza unor surse, evidențiind asemănările și deosebirile din epoca studiată.

<p>4.1. Explicarea cauzelor și efectelor evenimentelor proceselor, fenomeneilor din Istoria Modernă.</p> <p>4.2. Determinarea relației cauză – efect dintr-o multitudine de evenimente sau procese istorice.</p> <p>4.3. Utilizarea relațiilor de cauzalitate în elaborarea comunicărilor orale și scrise.</p>	<p>STATELE EXTRAEUROPENE ÎN PERIODA ANILOR 1850-1914</p> <ul style="list-style-type: none"> – SUA – Japonia – China și India – Țările Americii Latine și Africii <p>PRINCIPALELE ROMÂNE/ROMÂNIA ȘI TERITORIILE ROMÂNEȘTI AFLATE SUB DOMINAȚIE STRĂINĂ (1850-1914)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Viața social-economică și politică în România – Războiul de independență a României – Reformele țariste în Basarabia – Mișcarea națională în Basarabia – Mișcarea națională a românilor din Transilvania și Bucovina <p>RELAȚIILE INTERNAȚIONALE (1850-1914)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Evoluția problemei orientale. Problema orientală și Basarabia – Formarea blocurilor politico-militare. – Politică externă a României – Războaiele balcanice <p>CULTURA ÎN PERIOADA MODERNĂ (1850-1914)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Știința și tehnica. Contribuția României la dezvoltarea științei și tehnicii – Învățământul, literatura, muzica, arhitectura, arte plastice – Cultura în Vechiul Regat – Cultura în Basarabia, Transilvania și Bucovina 	<ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de identificare a relațiilor de cauzalitate în evoluția evenimentelor/proceselor istorice; • Exerciții de clasificare pe domenii a cauzelor și consecințelor a evenimentelor/proceselor studiate; • Alcătuirea unui plan de idei, pornind de la informația furnizată de sursă; • Realizarea dezbatelor, în rezultatul vizionării unor filme documentare sau artistice relevante tematicii studiate; • Elaborarea textelor argumentative, în baza algoritmului propus, folosind termeni specifici și diferite surse istorice. 	<ul style="list-style-type: none"> • Alcătuirea unei agende de activitate pentru promovarea valorilor naționale și culturale; • Completarea piramidei valorilor personale și general-umane cu motivarea alegerii; • Exerciții de comparare a ideilor și valorilor umane, analizând două și mai multe surse; • Formularea concluziilor în baza argumentelor, opiniilor personale pe marginea evenimentelor studiate; • Realizarea unor reportaje despre obiectele de patrimoniu din localitatea natală; • Elaborarea minieseuului în baza unui plan de idei.
<p>5.1. Cercetarea obiectelor de patrimoniu din localitate și din țară.</p> <p>5.2. Caracterizarea factorilor care au determinat formarea conștiinței de neam în baza evenimentelor și proceselor istorice studiate.</p> <p>5.3. Valorificarea diversității etnice și culturale în proiecte de dezvoltare instituțională și locală prin prisma trecutului istoric.</p>			

<p>ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE ÎN BAZĂ DE PROIECT (la alegere):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Conferință: Personalități marcante din localitate (sat, oraș, raion, municipiu) din sec. al XIX - începutul sec. al XX-lea; – Studiu: Impactul evenimentelor/proceselor din Epoca Modernă asupra diversității etnice și culturale actuale din localitate; – Cercetare: Monumente/vestigii istorice din localitate ce reprezintă Epoca Modernă. 	<p>PRODUSE RECOMANDATE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Expoziție tematică: „Istoria de lângă noi”; • Portofoliu de grup cu dovezi (imagini, foto, mărturii, documente etc.) care să surprindă diversitatea socioculturală la nivel local/național în Epoca Modernă; • Text argumentativ scris; • Poster/afiș cu privire la respectarea drepturilor omului în Perioada Modernă; • Piramida valorilor umane din perspectiva personală; • Prezentare PPT/Prezi la un subiect istoric studiat din Epoca Modernă.
<p>Noțiuni: adunare ad-hoc, alianța politico-militară, capitalism, convenție, imperialism, independență, memorandum, mișcare națională, monarhie constituțională, monopol, națiune, partid politic, pașoptiști, războiul civil, secesiune, secularizare, tratat, unificare.</p>	<p>Personalități: Abraham Lincoln, Alexandru Ion Cuza, Alfred Nobel, Bogdan Petriceicu Hașdeu, Carol I, Mihail Kogălniceanu, Nicolae Bălcescu, Otto von Bismarck, regina Victoria, Vasile Alecsandri.</p>
<p>La sfârșitul clasei a VIII-a elevul poate:</p> <ul style="list-style-type: none"> • aplica termenii istorici în caracterizarea factorilor care au determinat formarea conștiinței de neam, demonstrând cultură istorică; • utiliza critic informațiile din diferite surse istorice în argumentarea opiniei proprii, privind respectarea drepturilor naturale în societatea modernă; • analiza hărțile și reperele cronologice, argumentând continuitatea și schimbarea în istorie; • determina dintr-o multitudine de evenimente sau procese istorice relațiile de cauzalitate, integrându-le în comunicări orale și scrise; • valorifica diversitățile etnice și culturale în proiecte de dezvoltare instituțională și locală din prisma trecutului istoric. 	

CLASA A IX-A
ISTORIA CONTEMPORANĂ
(SEC. AL XX-LEA – ÎNCEPUTUL SEC. AL XXI-LEA)

Unități de competență	Unități de conținut	Activități și produse de învățare recomandate
<p>1.1. Determinarea termenilor-cheie ce caracterizează evenimente/procese/fenomene istorice din Epoca Contemporană.</p> <p>1.2. Operarea cu termeni istorici specifici Epocii Contemporane în elaborarea comunicărilor orale și scrise.</p> <p>1.3. Formularea aprecierilor, concluziilor privind evenimintele/faptele/procesele și fenomenele istorice studiate.</p>	<p>PRIMUL RĂZBOI MONDIAL ȘI FORMAREA STATULUI NAȚIONAL ROMÂN</p> <ul style="list-style-type: none"> – Lumea la cumpăna sec. XIX-XX. Primul Război Mondial și urmările lui (1914 - 1918)* – România în Primul Război Mondial – Mișcarea națională a românilor din Basarabia și teritoriile din stânga Nistrului (1917 - 1918) – Formarea Statului Național Unitar Român. Recunoașterea Marii Uniri de la 1918 – Conferința de Pace de la Paris și Noua Ordine Internațională <p>LUMEA ÎN PERIOADA INTERBELICĂ</p> <ul style="list-style-type: none"> – Statele Unite ale Americii – Statele Europei de Vest (Marea Britanie, Franța, Germania, Italia, Spania) – Statele Europei Centrale și de Est* – Rusia/Uniunea Sovietică. Extremul Orient* 	<ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de utilizare a termenilor istorici cunoscuți în situații noi de comunicare; • Exerciții de utilizare a tehnologiilor de informare și comunicare pentru obținerea surselor necesare rezolvării unei situații-problemă; • Formularea concluziilor argumentate; • Redactarea unui eseu în baza unui plan de idei; • Adoptarea dialogului critic și constructiv.
<p>2.1. Recunoașterea continuității și schimbării în Istorie, în baza reperelor cronologice și surselor cartografice.</p> <p>2.2. Interpretarea hărților istorice și geografice ce reflectă schimbările survenite ca urmare a evenimentelor politice sau militare.</p> <p>2.3. Încadrarea evenimentelor, proceselor și fenomenelor Istoriei contemporane în contexte cronologice și de spațiu.</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Determinarea limitelor cronologice ale evenimentelor, proceselor, fenomenelor istorice, stabilind în cadrul lor etapele și perioadele; • Identificarea schimbărilor survenite pe harta istorică; • Determinarea continuității, duratei și sincronizării evenimentelor, proceselor și fenomenelor istorice; • Compararea dinamicii schimbărilor teritoriale a unor state, raportată la diferite evenimente istorice; • Corelarea evenimentelor, proceselor, fenomenelor Istoriei naționale cu evenimentele, procesele, fenomenele Istoriei universale; • Realizarea unei investigații asupra unor fapte/procese istorice, din perspective multiple, selectate pe criterii cronologice și spațiale;

<p>3.1. Recunoașterea și acceptarea perspectivelor diferite, asupra faptelor și proceselor istorice din Epoca Contemporană.</p> <p>3.2. Compararea informațiilor din diferite surse pentru stabilirea asemănărilor și deosebirilor în abordarea problemelor din Istoria Contemporană.</p> <p>3.3. Aprecierii nivelului de manifestare a responsabilităților cetățenești în societatea contemporană.</p>	<p>– România în perioada interbelică</p> <p>– Basarabia în cadrul României Mari (1918-1940)</p> <p>– RASSM (1924-1940) și politica expansionistă a URSS</p> <p>– Cultura și știința în perioada interbelică</p> <p>– Cultura românească în 1918-1940</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de identificare a diferitelor puncte de vedere istorice, asupra evenimentelor și determinarea contextului în care au fost făcute afirmațiile istorice (întrebările puse, sursele utilizate, perspectiva autorilor); • Exerciții de formulare a întrebărilor relevante despre evenimintele relateate în documentele istorice, povestirile marilor, scrișori, jurnale, artefacte, fotografii, hărți, lucrări de artă și arhitectură; • Alcătuirea unei baze de date digitale (surse, fotografii, înregistrări video și audio) portofoliu digital despre un subiect actual discutat;
	<p>RELAȚIILE INTERNAȚIONALE ÎN PERIOADA INTERBELICĂ</p> <p>– Alianțe și tratate politico-militare în perioada interbelică</p> <p>– Relațiile sovieto-române între 1918 și 1940. Pactul Ribbentrop-Molotov și consecințele lui pentru popoarele din Europa</p> <p>– Pierderile teritoriale ale României în vara anului 1940</p> <p>– Formarea RSSM și instaurarea regimului comunist</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de comparare a surselor documentare despre personalități istorice, cu evenimente și personalități fictive pentru a deosebi adevărul de ficțiune; • Utilizarea instrumentelor de lucru/informare pentru înregistrarea referințelor bibliografice în vederea realizării unor comunicări tematice; • Realizarea unor reportaje despre acțiuni sau persoane contemporane cu evenimente istorice, folosind resurse multimedia; • Exerciții de analiză a surselor prin care elevii deosebesc informația relevantă de cea irelevantă, esențială de neesențială, informația ce poate fi verificată de cea care nu poate fi verificată;
	<p>AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL</p> <p>– Al Doilea Război Mondial</p> <p>– România, Basarabia și Transnistria în anii celui de-al Doilea Război Mondial</p> <p>– Crime de război. Holocaust*</p> <p>– Consecințele celui de-al Doilea Război Mondial</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Aprecierii activității personalităților din diverse domenii.

<p>4.1. Distingerea cauzelor și consecințelor pe termen scurt și lung ale unui eveniment/fapt/proces istoric.</p> <p>4.2. Corelarea dintre cauze și consecințe de ordin economic, social, politic și cultural al evenimentelor/faptelor/proceselor din Istoria Contemporană.</p> <p>4.3. Susținerea argumentată a unui punct de vedere privind cauzele și efectele unui eveniment/proces/fenomen istoric din Epoca Contemporană.</p>	<p>LUMEA POSTBELICĂ</p> <ul style="list-style-type: none"> – Relațiile internaționale în perioada 1945-1991. Constituirea și activitatea Organizației Națiunilor Unite – Statele Unite, Franța, Anglia, RFG, Italia, Japonia în perioada postbelică* – Uniunea Sovietică în perioada postbelică – RSSM. Economie și societate (1944-1985) – Foamea, represiile și deportările staliniste din RSSM – Mișcarea anticomunistă în RSSM* – Statele comuniste din Europa de Est și Asia în perioada postbelică* – Regimul totalitar în România (1944-1989)* 	<ul style="list-style-type: none"> • Determinarea relațiilor de cauzalitate; • Clasificarea și sistematizarea faptelor istorice; • Caracterizarea evenimentelor istorice; • Interpretarea cauzelor și efectelor evenimentelor istorice; • Exerciții de identificare a caracteristicilor fizice și umane ale locurilor pe care le studiază și explică cum aceste trăsături formează aspectul unic al acestor locuri; • Exerciții de exprimare argumentată a unor opinii, puncte de vedere, convingeri referitoare la un fapt/proces/personaj istoric; • Analiza consecințelor pozitive/negative ale acțiunilor cetățenilor/guvernurilor; • Realizarea unor discuții în contradictoriu pe probleme sensibile și controversate; • Exerciții de interpretare a indicatorilor de bază ai performanței economice și formularea analizelor cost-beneficiu ale problemelor economice și politice; • Activități de colectare, evaluare și utilizare a informației din mai multe surse primare și secundare în prezentări verbale și scrise.
<p>5.1. Evidențierea substratului istoric în opere de artă și folclor.</p> <p>5.2. Formularea argumentelor referitoare la subiecte care pun în valoare trecutul istoric al neamului în baza analizei rolului personalității marcanțe.</p> <p>5.3. Elaborarea proiectelor de conservare și promovare a obiectelor de patrimoniu local, național și universal.</p>	<p>LUMEA LA SFÂRȘITUL SECOLULUI AL XX-lea-ÎNCEPUTUL SECOLULUI XXI</p> <ul style="list-style-type: none"> – Criza sistemului totalitar și colapsul regimurilor comuniste în Europa Centrală și de Est* – RSSM între 1985-1991. Proclamarea independenței Republicii Moldova – Războiul de pe Nistru – Republica Moldova la etapa actuală* – România în perioada postcomunistă* – Integrarea Europeană/Uniunea Europeană la începutul mileniului III* 	<ul style="list-style-type: none"> • Studierea materialelor tematice din mass-media despre cultura și valorile diferitor popoare; • Realizarea de investigații în rezultatul unor vizite tematice la diferite obiective de interes pentru înțelegerea diversității socioculturale la nivel local, regional, național (lăcașe de cult, muzee etc.); • Utilizarea instrumentelor de lucru/informare (exemplu: dicționare, culegeri de documente, enciclopedii, media, memorii etc.) pentru emiterea de judecăți de valoare asupra contribuției personalităților/grupurilor în Istorie; • Miniinterviuri cu persoane din școală, familie, societate de culturi diferite despre valorile familiei, localității, neamului, comunității umane etc.;

	<p>CULTURA ȘI ȘTIINȚA ÎN PERIOADA POSTBELICĂ</p> <ul style="list-style-type: none"> – Cultura și știința în RSSM (1944-1991) – Evoluția culturii în Republica Moldova – Monumente de patrimoniu național* – Cultura și știința universală în Epoca Contemporană – Monumente de patrimoniu universal* 	<ul style="list-style-type: none"> • Realizarea de prezentări/proiecte care să promoveze anumite valori în funcție de realitățile locale; • Alcătuirea unor proiecte pentru dezvoltarea comunității locale/naționale, valorificând diversitatea etnică, religioasă, culturală; • Realizarea planului unor investigații/cercetări; • Alcătuirea unor proiecte pentru protejarea valorilor culturale din comunitate; • Realizarea unui produs care ilustrează contribuția diferitelor civilizații la dezvoltarea patrimoniului cultural comun.
	<p>ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE ÎN BAZĂ DE PROIECT (la alegere):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Cercetare: Vestigii istorice în localitatea noastră; – Interviu: Bogății spirituale ale neamului; – Planul dezvoltării unei afaceri în comunitate; – Dezbateri: Rolul femeii în viața publică din localitate (politică, economică, cultură, știință etc.); – Studiu: Victimele războiului în viața pașnică de după război; – Personalități marcante din localitate; – Analiza comparativă: Manipularea, propaganda și știrile false în lumea contemporană. 	<p>PRODUSE RECOMANDATE:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Demers adresat autorităților pentru salvarea/conservarea unui obiect de patrimoniu; – Pliant de promovare a obiectelor de patrimoniu; – Ghid turistic cu referire la obiecte de patrimoniu din regiune/localitate; – Traseu/hartă turistică (tipărită sau format electronic) cu referire la obiectele de patrimoniu; – Produse de promovare a obiectelor de patrimoniu (filme, lețe, podcasturi, spoturi publicitare, documentare, banere, discursuri, site-uri etc.); – Discurs cu referire la un subiect istoric de interes comunitar.

<p>Noțiuni: autonomie, cenzură, colectivizare, comunism, constituție, cortină de fier, criză economică, cultul personalității, cultura de masă, democrație, dictatură, fascism, ideologie, Liga Națiunilor, miracol economic, nazism, Organizația Națiunilor Unite, pact, patrimoniu, politică de conciliere, război rece, regim democratic, regim totalitar, regim autoritar, represiuni, revizionism, securitate colectivă, tratat, ultimatum.</p>	<p>Personalități: Constantin Brâncuși, Maria Bieșu, Carol II, Nicolae Ceaușescu, Maria Cebotari, Winston Churchill, Eugen Doga, Ferdinand I, Mihail Gorbaciov, Ion Inculeț, Emil Loteanu, Alexei Mateevici, Dumitru Matcovschi, Alexandru Moșanu, Alexandru Plămădeală, Franklin Delano Roosevelt, Iosif Stalin, Margaret Thatcher, Nicolae Titulescu, Grigore Vieru, Mihai Volonțir, Woodrow Wilson, N. Ceaușescu.</p>	<p style="text-align: center;"><i>La sfârșitul clasei a IX-a, elevul poate:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • utiliza limbajul istoric specific Epocii Contemporane în formularea aprecierilor, respectând cultura comunicării; • încadra evenimentele, procesele și fenomenele din Istoria Contemporană în contexte cronologice și de spațiu, utilizându-le eficient în diverse situații de învățare și comunicare; • aprecia nivelul de manifestare a responsabilităților cetățenești în societatea contemporană, demonstrând cultură civică; • susține argumentat propriul punct de vedere privind cauzele și efectele unui eveniment/proces /fenomen istoric din Epoca Contemporană, demonstrând înțelegerea complexității realităților sociale; • elabore proiecte de conservare și promovare a obiectelor de patrimoniu local, național și universal, valorificând trecutul istoric.
---	--	---

Notă: Cu asterisc (*) sunt indicate conținuturile curriculare ce nu vor fi evaluate la examenele de absolvire a ciclului gimnazial, dar sunt obligatorii pentru studiere.

V. Repere metodologice de predare – învățare – evaluare

Curriculumul la Istoria românilor și universală, ediția 2019, răspunde exigențelor actuale de formare/dezvoltare a competențelor specifice la disciplină, racordate la profilul absolventului. Competențele, care reprezintă un ansamblu structurat de cunoștințe, abilități și atitudini, se referă la delimitarea operațiilor intelectuale: a detecta, selecta, analiza și sintetiza date, informații sau relații. Capacitatea de a învăța, acționa și judeca constituie temelia competențelor specifice, elaborate pentru disciplina școlară *Istoria românilor și universală*.

Competențele specifice conțin un șir de cuvinte/sintagme-cheie care trebuie să se regăsească în cadrul demersului didactic la disciplină: spațiu, timp, limbaj de specialitate, gândire critică și reflexivă, relații de cauzalitate, comportament civic raportat la valori general umane, diversitate socioculturală, responsabilitate – instrumente intelectuale necesare elevului. Cadrul didactic va elabora proiectarea de lungă durată, în care va racorda activitățile de învățare la unitățile de competență pentru a forma competențele specifice disciplinei. Unitățile de conținut sunt mijloace de formare a unităților de competență și a competențelor specifice.

În funcție de aceste repere vor fi selectate strategii didactice, ținând cont de particularitățile de vârstă ale elevilor, intereselor, specificul grupului de elevi etc.:

- *strategii euristice* (bazate pe jocul de rol, simularea, studiul de caz, analiza diverselor surse, învățarea bazată pe sarcini, învățarea problematizată, schimbul de opinii, competiții, dezbateri, discuții dirijate, conversație euristică, mozaic, turul galeriei, ghidul de învățare, interviul, sondajul, chestionarul etc.);
- *strategii algoritmice* (bazate pe exerciții de identificare, redactare individuală sau pe echipe a unor cronici, documente, discursuri orale etc.);
- *strategii mixte*, inductiv-deductive și deductiv-inductive (realizate prin elaborarea unui mic dicționar de termeni, alcătuirea unor portofolii, fișe de personaj etc.);
- *strategii algoritmice combinate cu strategii euristice* (realizate prin inițierea și derularea unor proiecte, implicarea elevilor în activități de voluntariat, de valorificare a monumentelor istorice la nivel național, regional sau local etc.).

În practica educațională, tot mai mult sunt utilizate noile tehnologii ale informației și comunicării (TIC), un imperativ al succesului în zilele noastre. Astfel, vor fi dezvoltate elevilor competențe digitale, precum: colectarea de informații, culegerea și procesarea datelor, utilizarea adecvată a resurselor Internet (site-uri informaționale de specialitate

și de cultură generală, biblioteci electronice, oferte de e-learning), înregistrări audio și video etc.

Selectarea corectă a strategiilor didactice și integrarea noilor tehnologii informaționale (inclusiv Internetul) în procesul de predare – învățare a Istoriei va favoriza procesul educațional. Profesorul și elevul sunt parteneri în acest proces, în care profesorul facilitează învățarea, încurajează elevul pentru a formula puncte de vedere proprii, colaborează cu elevul în realizarea demersului didactic: învățarea prin cooperare, învățarea în contexte formale și non-formale, transferul învățării etc.

Actuala ediție a *Curriculumului la Istoria românilor și universală* oferă creativitate și libertate mai mare cadrului didactic, care are posibilități să introducă activități de sinteză, studii de caz, noi unități de conținut, cele fixate în *Curriculum* rămân obligatorii. Activitățile de învățare recomandate pot fi adaptate nivelului clasei pentru eficientizarea demersului didactic și implicării active a elevilor în învățare pentru a stimula formarea/dezvoltarea de competențe.

În cadrul demersului didactic, unitățile de conținut din *Curriculumul la disciplina Istoria românilor și universală* sunt mijloace de formare/dezvoltare a unităților de competență/competențelor specifice, pot fi **dezvoltate** și **oferă**:

- abordare transdisciplinară;
- structurare conform domeniilor de studiere a Istoriei (economie, societate, politică, cultură);
- posibilitatea proiectării în funcție de particularitățile grupului de elevi;
- flexibilitate în: repartizarea numărului de ore în funcție de gradul de formare a unităților de competență; organizarea unităților de învățare;
- libertatea de a alege cele mai potrivite strategii de formare a unităților de competență;
- posibilitatea de a alege activitățile de învățare bazate pe proiect în procesul studierii Istoriei locale (la alegere din cele propuse în *Curriculum* sau la decizia profesorului în colaborare cu elevul);

Dimensiunea cantitativă a conținuturilor rezidă în numărul de ore rezervat disciplinei *Istoria românilor și universală* pentru fiecare clasă în planul-cadru, dar și abordat prin optica Istoriei locale regionale/naționale spre Istoria universală.

O componentă importantă a organizării și desfășurării procesului de învățare, axat pe formarea/dezvoltarea de competențe, este abordarea transdisciplinară, care presupune interconexiunea dintre: Istorie și Limba română, Limba străină, Geografie, Educație pentru societate/Educație Civică, Dezvoltare personală, Educație muzicală, Artă plastică etc., dezvoltând competențe necesare în viața reală. Cadrele didactice definesc produse/activități comune, care presupun caracter integrator și utilitar, și le realizează

în baza subiectelor interdisciplinare comune. Drept exemple de activități comune pot fi: *festivalul popoarelor/etniilor, excursii cognitive, flashmoburi, simularea unei vizite și primirea delegațiilor, simularea unei conferințe de presă, conferința elevilor, filmulețe realizate de elevi, expoziții de elemente vestimentare sau bucate tradiționale, expoziție de lucrări în comunitatea școlară și în afara ei* etc.

Prezentul *Curriculum* promovează demersuri transdisciplinare: aproximativ câte 2–3 ore la fiecare clasă, unde fiecare instituție de învățământ își poate alege succesiunea zilelor cu activități transdisciplinare. La nivelul treptei gimnaziale se va aproba planul de desfășurare a acestor activități, în funcție de potențialul/disponibilitatea colectivului profesoral și managementul timpului.

Evaluarea constituie parte componentă a procesului educațional la disciplină și, respectiv, a *Curriculumului la Istoria românilor și universală*. *Curriculumul* bazat pe competențe determină construcția unui model integrator al evaluării ce valorifică și corelează cunoștințele, deprinderile, capacitățile de aplicare a cunoștințelor, valorile și atitudinile elevilor. Evaluarea bazată pe competențe implică evaluarea formativă a cunoștințelor, abilităților și atitudinilor pe care elevul le transferă în rezolvarea problemelor concrete, cu care se confruntă în diferite situații.

Procesul educațional bazat pe competențe prefigurează **competențele** ca **finalități** ale procesului educațional și ca **obiect** al evaluării. Competențele școlare dobândite de către elevi devin observabile și măsurabile. Astfel, evaluarea la disciplină este o activitate de **măsurare** și **apreciere** a competențelor. Măsurarea constituie operația prin care se asigură baza obiectivă a aprecierii, fiind considerată parte a demersului/procesului didactic. Aprecierea corespunde emiterii unei judecăți în baza informațiilor culese prin măsurare, observare, analize, stabilind astfel valoarea rezultatelor școlare precum și a procesului de învățare.

Evaluarea centrată pe competențe include:

- Evaluarea competențelor-cheie;
- Evaluarea competențelor specifice la disciplină;
- Evaluarea unităților de competență la disciplină.

Evaluarea competențelor-cheie se raportează la modul de formare a competenței în timp și reprezintă rezultatele unui traseu de instruire (educațional), pus în evidență prin sistem de teste și instrumente succesive, a căror analiză sugerează modul în care a fost formată acea competență-cheie în timp. Pentru evaluarea competențelor-cheie este necesară asigurarea caracterului transdisciplinar sau axat pe elemente reprezentative ale domeniilor de competențe-cheie.

Evaluarea competențelor specifice la disciplină se poate realiza pe parcursul secvențelor pentru care competențele specifice sunt asumate ca finalități. Instrumentele

de evaluare aplicate sunt, de regulă aceleași, utilizate și în cadrul evaluării unităților de competență și au un raport de interdependență cu conținuturile curriculare stabilite de *Curriculum* ca niște **Conținuturi de evaluat**. Evaluarea competențelor specifice la disciplină se realizează, de regulă, la finele ciclului de școlaritate în cadrul examenelor de certificare. Conținuturile curriculare marcate cu semnul (*) în cadrul Compartimentului IV. **Unități de învățare** nu vor fi incluse în *Programa pentru examenul de absolvire a gimnaziului la disciplina Istoria românilor și universală*.

Evaluarea unităților de competență specifice Istoriei reprezintă domeniul de interes principal al evaluării la disciplină și poate fi realizat la decizia profesorului, la nivelul unor unități de timp sau unități de învățare.

Fiecare unitate de competență/competență specifică din *Curriculum* poate fi evaluată prin diferite tipuri de itemi (obiectivi, cu alegere duală, cu alegere multiplă, de tip perechi, semiobiectivi, de completare, întrebări de structurare, rezolvare de problemă, eseu) și instrumente de evaluare, descrise în *Ghidul de implementare a curriculumului*.

Strategiile de evaluare a competențelor presupun determinarea unui demers de concepere a evaluării realizate la clasa de elevi, care implică o succesiune de componente: proiectarea, aplicarea/implementarea, verificarea rezultatelor (la nivel de proces și produs), emiterea judecăților/recomandărilor.

Instrumentele evaluării competențelor la Istorie includ:

- Instrumente tradiționale: *proba scrisă, orală, practică prin test, chestionar, standardul și baremul*;
- Instrumente complementare: *fișe de observare, investigația, interviul*;
- Instrumente active: *lucrare practică, proiect, portofoliu, studiu de caz, jurnal reflexiv, hartă conceptuală*.

Obiectul evaluării îl constituie rezultatele școlare individuale ale copilului și se va compara cu propriile implicații, nivelul și interesele acestuia. În testele de evaluare a nivelului de formare a competențelor, cadrul didactic va include itemi/sarcini cu grad diferit de complexitate, luând în considerație nivelul diferit de pregătire al elevilor.

Principiile evaluării nivelului de formare și dezvoltare a competențelor specifice la *Istoria românilor și universală* sunt:

- stimulează învățarea, formarea și dezvoltarea competențelor;
- se fundamentează pe obiective/finalități orientate spre formarea competențelor (ce va ști, ce va ști să facă, cum va fi elevul) la finele procesului educațional;
- implică utilizarea varietății de forme, metode și procedee în aprecierea rezultatelor elevilor;
- reprezintă un proces reglator, care determină calitatea activităților educaționale;

- ghidează elevii spre autoevaluare corectă și spre o îmbunătățire continuă a performanțelor obținute.

Tipurile și formele de evaluare sunt selectate și clasate în perechi distinctive:

- evaluarea rezultatelor – evaluarea bazată pe competențe;
- evaluarea unei norme minimale de competență – evaluarea competenței în curs de achiziție;
- evaluarea formativă – evaluarea sumativă;
- evaluarea directă – evaluarea indirectă;
- evaluarea performanței – evaluarea cunoștințelor;
- evaluarea bazată pe sarcini de învățare – evaluarea în baza proiectelor;
- evaluarea reciprocă – autoevaluarea.

Într-un parcurs de învățare, în funcție de momentul unui act evaluativ, vor fi utilizate următoarele 3 tipuri de evaluare: inițială (predictivă); formativă (continuă); sumativă (la sfârșitul fiecărei unități de învățare). Evaluarea inițială se realizează la începutul ciclului de învățământ/anului școlar și vizează identificarea condițiilor în care elevii pot să se integreze optimal în activitatea de învățare. Evaluarea formativă se realizează pe întregul parcurs didactic și conține toate strategiile practicate de cadrul didactic la clasă. Evaluarea formativă va fi raportată la o unitate de competență sau câteva unități de competență, care trebuie să asigure pregătirea elevilor pentru evaluarea sumativă la finele parcursului de învățare respectiv. Evaluarea sumativă se realizează la finele unității de învățare, având funcția de constatare a nivelului de formare a unităților de competență și a competențelor specifice. Detalieri ce vizează proiectarea numărului de evaluări sumative la disciplină, în funcție de clasă și profil se stabilesc prin *Reperete metodologice de organizare a procesului educațional la Istoria românilor și universală, aprobate de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării*.

Cadrul didactic va selecta formele și strategiile de evaluare în funcție de particularitățile de vârstă și cele psiho-pedagogice ale elevilor, precum și condițiile în care se desfășoară procesul de învățare.

Evaluarea **Produsului școlar** vizează atât calitatea produsului, cât și calitatea activității elevului în procesul de elaborare a acestuia. Criteriile de evaluare ale produselor vor fi prezentate elevilor în formă de realizări de succes, formulate în limbaj accesibil. Criteriile de succes pot fi formulate cu focalizare pe dimensiunea operațională și/sau pe cea atitudinală. Prezentul *Curriculum* promovează orientarea demersului evaluativ către stimularea autorefecției, autocontrolului și autoreglării.

Temele pentru acasă la *Istoria Românilor și Universală* vor respecta **Instrucțiunea metodică privind Managementul temelor pentru acasă** și se vor organiza sub forma:

- orală (lectură, redare argumentată) – sistematic;
- scrisă (exerciții de cunoaștere, aplicare, sinteză) – sistematic. Temele pentru acasă scrise vor fi alternate cu cele orale, inclusiv se recomandă vizionarea, la domiciliu, a emisiunilor cognitive, filmelor artistice și documentare. Cadrul didactic va monitoriza elementul de acces la aceste surse și durata produsului media, în așa măsură ca vizionarea acestuia să nu solicite un volum exagerat de timp prin indicarea concretă a timpului în minute;
- de investigare (excursii, vizite de studiu în muzee/arhive/instituții de stat, interviuri, proiecte, inclusiv digitale etc.) – la necesitate.

**GHID
DE IMPLEMENTARE
A CURRICULUMULUI
DISCIPLINAR**

Introducere

Ghidul de implementare a Curriculumului la disciplina școlară *Istoria românilor și universală* (în continuare *Ghid*) pentru ciclul gimnazial face parte din sistemul de produse ale *Curriculumului Național*, îndeplinind următoarele funcții:

- de informare;
- de formare;
- de îndrumare.

Ghidul este un instrument de formare a abilităților și de dezvoltare a competențelor profesionale, facilitează realizarea *Curriculumului 2019* și este destinat cadrelor didactice, formatorilor naționali și locali, specialiștilor *Organelor Locale de Specialitate în Domeniul Învățământului (OLSDI)*.

Ghidul reprezintă un suport metodic pentru cadrele didactice în organizarea procesului educațional, oferind posibilități și libertăți de a promova demersuri diversificate și personalizate în implementarea *Curriculumului* la *Istoria românilor și universală*.

Cadrul didactic va pune accent pe învățarea activă, pe abordarea inter-, transdisciplinară. Disciplinele de învățământ din *Curriculumul Național* constituie un tot întreg în procesul de formare a competențelor și de atingere a finalităților.

Cadrul didactic va crea un mediu de învățare în care se face o legătură directă între ***Ce se învață?*** și ***De ce se învață?*** pentru a deplasa accentul de pe transmiterea, acumularea, reproducerea informațiilor pe comportamente, valori și atitudine.

Cadrele didactice din instituțiile de învățământ vor colabora între ele în formarea competențelor transversale, considerate esențiale pentru succesul în societatea contemporană (rezolvarea de probleme, luarea de decizii, însușirea metodelor și tehnicilor de învățare eficientă, acțiuni antreprenoriale, comunicarea asertivă etc.), în funcție de interesele și necesitățile elevilor.

Ghidul reprezintă un suport metodologic pentru cadrele didactice, cadrele de conducere și reprezentanții comunității și are drept scop facilitarea procesului de implementare a *Curriculumului* dezvoltat la disciplina *Istoria românilor și universală* pentru treapta de gimnaziu.

Ghidul oferă cadrelor didactice: sugestii cu privire la referințe proiective, metodologice și procesuale, indicații metodice despre formularea rezultatelor așteptate ale învățării, descrierea procesului de învățare, instrumentarul de evaluare al nivelului de formare și dezvoltare a competențelor de integrare.

1. Referințe conceptuale/teoretice ale Curriculumului la disciplina Istoria românilor și universală

1.1. Conceptul de Curriculum la disciplina Istoria românilor și universală

Curriculumul la disciplina *Istoria românilor și universală* este parte componentă a *Curriculumului Național* și reprezintă un document reglator prevăzut pentru a fi implementat în clasele gimnaziale. *Curriculumul* include ansamblul elementelor esențiale, relevante ale realității educaționale din școală, atât la nivel de reprezentare teoretică, cât și a activității practice desfășurate, imprimând o continuă reconsiderare și reconcepere contextuală a acestora. *Curriculumul* poate fi definit prin trimitere directă la componentele sale: nivel, profil, disciplină, condiții de realizare. În sens restrâns, se referă la conținuturile învățământului: programe, manuale și alte instrumente de învățare.

Documentul actual implică o nouă paradigmă educațională: de la cunoștințe și gândire critică, la dezvoltare de abilități și formare de atitudini și valori – elemente indispensabile cetățeniei participative.

STRUCTURA: *Curriculumul* la disciplina *Istoria românilor și universală* cuprinde următoarele componente structurale: *Preliminarii, Cadrul conceptual al Curriculumului, Administrarea disciplinei, Competențe specifice disciplinei, Unități de competență, Unități de conținuturi, Activități și produse de învățare, Repere metodologice de predare – învățare – evaluare, Lista bibliografică.* (*Curriculumul* include și *finalitățile*, prezentate după fiecare clasă și care reflectă competențele specifice disciplinei, manifestate gradual la etapa dată de învățare, care au funcția de stabilire a obiectivelor de evaluare finală).

CONCEPT TEORETIC: Etimologia conceptului *Curriculum* (la plural *curricula*) se regăsește în limba latină, în care termenul *Curriculum* are semnificații multiple: „parcurs”, „drum de viață” sau „carieră”. Toate aceste semnificații sugerează un demers complet, comprehensiv, cuprinzător, totodată sintetic și dinamic, demers întreprins în realizarea unei acțiuni, în abordarea unui domeniu etc. Un *Curriculum* în educație trebuie să fie în primul rând relevant prin el însuși, adică să conțină și să promoveze ceea ce este esențial, util, oportun, benefic și fezabil.

Din punct de vedere structural și funcțional, *Curriculumul* oferă răspunsuri la următoarele întrebări:

- **Cui?** i se adresează sau **Cine?** sunt subiecții instruirii, ce particularități de vârstă și individuale au, care sunt nevoile lor educaționale, interesele, aspirațiile, opiniile etc.
- **De ce?** sau **Pentru ce?** este nevoie de realizat acest parcurs, întrebări la care răspund finalitățile educaționale.
- **Ce?** trebuie predat/învățat sau ce urmează să se perfecționeze, întrebări care se referă la conținuturile de învățat, la selecția și ierarhizarea lor după o logică științifică și didactică.
- **Cum?** se vor realiza predarea – învățarea – evaluarea; în ce activități vor fi implicați subiecții, sunt întrebări care se corelează cu deciziile strategice ale instruirii, respectiv cu ansamblul articulat de metode, mijloace și forme de organizare a activității, combinate optim în contextele date.
- **În ce condiții?** spațio-temporale și materiale urmează să se deruleze o activitate cu eficiență maximă.
- **Cum se evaluează?** eficiența: activităților de predare și învățare; strategiilor didactice adoptate; metodelor și tehnicilor de evaluare; corelării activităților de învățare cu unitățile de competență și conținuturi; rezultatele și progresele școlare obținute.

APLICAREA PRINCIPIILOR DIDACTICE ȘI PRINCIPIILOR ISTORICE ÎN PREDAREA – ÎNVĂȚAREA ISTORIEI.

Principiile generale ale educației sunt structurate în două categorii:

- **Principiile didactice**
- **Principiile activității educative**

Principiile didactice sunt criteriile și teze de bază, fundamentale, unitare și generale, cerințe cu caracter logic, care stau la baza proiectării, organizării și desfășurării procesului de predare – învățare.

Competențele-cheie și competențele specifice ale disciplinei școlare *Istoria românilor și universală* nu pot fi formate/dezvoltate fără aplicarea corectă a principiilor didactice, care se axează pe formarea și dezvoltarea psihică a personalității în procesul comunicării și relaționării.

1. Principiul psihogenetic. Stimularea și accelerarea stadială a inteligenței

Inteligența, elementul cel mai important în evoluția omului, se formează și se dezvoltă în etape, în cadrul unui proces de asimilare dependent de procesul educațional. Este un rezultat al învățării, fiind o premiză esențială a mediului social – cultural.

Literatura de specialitate prezintă 3 stadii psihogenetice:

- **Stadiul operațiilor concrete** – 6-11/12 ani – învățarea prin acțiuni concrete, prin operații mentale sprijinite de reprezentări, acțiuni obiective și procedee imagistice;

– **Stadiul operațiilor formale** – 12-14 ani – răspunde eficient cunoașterii prin problematizare, prin conversație euristică, analiză și sinteză, abstractizare și generalizare.

Aceste două stadii, în esență, țin de principiul particularităților de vârstă și individuale ale elevilor.

– **Stadiul operațiilor logico-matematice**

Cunoștințele istorice trebuie să fie accesibile, formulate astfel încât să se țină cont de principiul psihogenetic și principiul stimulării în funcție de stadii.

Conținuturile științifice, de care abundă lecțiile de Istorie, sunt accesibile când cunoștințele acumulate prin învățare sunt proporționate cu efortul depus.

2. Principiul învățării prin acțiune. Învățarea centrată pe elev

Istoria, prin conținut și noțiuni structurate și concepute pe epoci istorice, are rol formativ deosebit. Conținuturile, noțiunile, evenimentele istorice solicită gândirea, participarea conștientă și activă a elevilor la procesul de cunoaștere, care permit explorarea directă sau mijlocită a adevărului istoric sau a unei realități social-economice și culturale în baza documentelor, hărților, vestigiilor arheologice etc.

3. Principiul stimulării și dezvoltării motivației pentru învățare

Învățarea este o formă fundamentală de activitate umană, care are loc într-un câmp motivațional influențat de starea interioară a individului și de condițiile în care se desfășoară. Motivația învățării poate fi o motivație euristică sau intrinsecă. Motivația euristică, de a cunoaște și de a învăța conținuturile și noțiunile istorice, este determinată de elemente și necesități independente de procesul de cunoaștere, în funcție de: note, laude, aprecieri, premii etc. Motivația intrinsecă este determinată de curiozitate, o trăire interioară intensă, care stimulează motivația învățării.

4. Principiul învățării temeinice este o cerință ce presupune o activitate didactică la Istorie, prin care se esențializează conținuturi, pentru a fi reținute în timp și a permite mobilitate în acțiunile de reproducere. *Istoria românilor și universală*, ca disciplină de studiu și *Istoria* ca știință, este tributară unui volum mare de informații. Sintetizarea cunoștințelor asigură învățarea temeinică, naturală, conștientizată. Învățarea trebuie să fie axată pe exerciții, probleme, scheme și formularea concluziilor după fiecare etapă la sfârșitul lecției.

5. Principiul cunoașterii sistemice

Istoria abundă de informații, noțiuni, care nu pot fi cunoscute decât într-o succesiune logică, în segmente informaționale. Repartizarea pe teme generale, capitole etc., permite accesibilitatea. Sistematizarea conținuturilor trebuie să conțină idei principale/esențiale. Acestea permit o ordonare mentală și o viziune de ansamblu asupra lecției.

6. Principiul corelării teoriei cu practica

Cunoștințele dobândite și competențele formate/dezvoltate la lecțiile de Istorie pregătesc elevul pentru viață, pentru societate, deoarece dezvoltă capacitatea de gândire esențială pentru viitorul cetățean social activ. Prin cunoștințele obținute, prin activitățile practice, elevul ajunge la descoperirea adevărului istoric, la formularea judecăților de valoare despre aspectele sociale, economice, politice, culturale și religioase.

PRINCIPIILE ISTORIEI: Activitatea didactică nu poate fi ruptă de activitatea științifică. Istoria presupune reguli, norme fără de care nu se pot realiza cunoașterea, cercetarea, interpretarea evenimentelor istorice.

Principiile istorice exprimă cerințe ale unei realități istorice, norme și reguli, noțiuni și concepte care permit individualizarea unui eveniment istoric, integrarea lui în istoria umanității, într-o categorie de evenimente istorice. Un eveniment istoric se caracterizează prin: încadrarea în timp și spațiu; cauzele care l-au generat; evoluție; integrarea sau neintegrarea într-o epocă, spațiu istoric; diversitatea formelor de manifestare.

1. Principiul încadrării în timp

Timpul istoric contribuie la individualizarea evenimentelor istorice, aparținând unor epoci și culturi, la formarea de reprezentări corecte despre timpul istoric.

2. Principiul repartției spațiale

Acest principiu presupune încadrarea într-un spațiu teritorial concret, reprezentat geografic de un eveniment istoric sau de evoluția unui popor, a unei culturi etc. Spațiul istoric reflectă raporturi de coexistență între comunitățile umane și spațiul geografic.

3. Principiul cauzalității

Evenimentele istorice sunt un rezultat al relației cauză-efect. Cauzele au rol determinant în geneza evenimentelor istorice. Impactul anumitor cauze poate fi un catalizator al ulterioarelor evenimente istorice. Un eveniment istoric poate genera efecte imediate sau după o perioadă de timp – îndepărtate.

4. Principiul structuralismului

Conceptul de structură și metodă structuralistă cuprinde noțiuni, concepte și conținuturi istorice. Compararea unui fapt istoric cu altul permite clasificarea acestuia și integrarea lui într-un sistem de noțiuni și evenimente istorice. Clasificarea impune cunoașterea opțiunilor și a evenimentelor după reguli ale științei istorice. Criteriul clasificării trebuie să fie unic.

5. Principiul integrării funcționale

Acest principiu permite raportarea unui eveniment istoric la cele dintr-o zonă geografică sau la nivel global. Integrarea Istoriei naționale în Istoria universală, dar și sesizarea legăturilor dintre evenimentele din Istoria universală și cele din Istoria românilor

determină rolul evenimentului în sistemul istoric național, continental sau global. Când studiem un proces istoric, un eveniment sau o civilizație, este necesar să cunoaștem ce acțiuni și influență suportă, ce acțiuni și influențe exercită.

6. Principiul diversității

În Istorie există o diversitate structurală, compozițională, selecționară, o diversitate a cauzelor generale și particulare, a evoluțiilor acelorași evenimente istorice. Diversitatea este prezentă în Istoria omenirii chiar atunci când se constată sincronizări ale evenimentelor istorice, la nivel global sau în anumite spații istorico-geografice.

1.2 Demersuri inovative ale Curriculumului la disciplina Istoria românilor și universală

Curriculumul dezvoltat la *Istoria românilor și universală* își propune o funcționalitate mai mare a demersurilor de învățare realizate de către cadrul didactic în colaborare cu elevii, dar și cu implicarea membrilor comunității educaționale, având menirea să valorifice bunele practici cu referire la formarea/dezvoltarea de competențe de integrare. În învățarea istoriei este necesar de a crea condiții optime pentru ca elevii să se implice direct și să participe mai activ în organizarea lecțiilor, dar și a activităților extracurriculare.

Demersuri inovative

conceptuale:

- a) transpunerea abordării sistemice a *Curriculumului* ca un concept în *Curriculumul* la disciplină;
- b) reliefaarea cadrului valoric transdisciplinar în baza profilului absolventului ciclului gimnazial, din perspectiva unității abordării psiho- și sociocentriste;
- c) conexitatea abordărilor intra- și interdisciplinare la nivelul competențelor și a conținuturilor cu alte discipline: *Limba și literatura română, Limbi străine, Educație pentru societate, Geografie, Dezvoltare personală, TIC* (în contextul implementării *Strategiei Moldova Digitală 2020* etc.);
- d) elaborarea finalităților conform nivelului taxonomic pentru fiecare clasă.

sistemul de competențe:

- a) revizuirea competențelor specifice disciplinei;
- b) raportarea competențelor specifice și a unităților de competență, ce urmează a fi formate elevilor, la schimbările produse în societate: globalizare, internaționalizare, europenizare, tehnologizare etc.;
- c) precizarea nivelului taxonomic al competențelor specifice;
- d) elaborarea unităților de competență conform nivelului taxonomic;
- e) racordarea activităților de învățare recomandate la unitățile de competență.

sistemul de conținuturi:

- a) reducerea numărului unităților de conținut;
- b) elaborarea unităților de învățare cu detalieri de conținut;
- c) transferarea unităților de conținut „Revoluțiile din anii 1848-1849 în Franța, Statele germane, Statele italiene și Imperiul Habsburgic” și „Revoluțiile din anii 1848-1849 în Țările Române” din clasa a VII-a în clasa a VIII-a și unităților de învățare „Primul Război Mondial” și „Marea Unire” din clasa a VIII-a în clasa a IX-a;
- d) includerea Conținuturilor curriculare ce nu vor fi evaluate la examenele de absolvire a ciclului gimnazial.

sistemul de activități de învățare și evaluare:

- a) introducerea activităților de învățare în bază de *proiect* pentru studierea Istoriei locale, elaborate individual sau în grupuri, cu acțiuni practice, realizate în clasă, școală, comunitate (subiectele învățării în baza proiectului sunt la decizia cadrului didactic);
- b) evaluarea gradului de formare a competențelor la nivel de proces și de produs;
- c) selectarea noțiunilor și a personalităților istorice (pentru fiecare an de studiu);
- d) activitățile de sinteză, studiile de caz, incluse în rubrica *Activități de învățare* (la decizia cadrului didactic);
- e) includerea listei de produse recomandate pentru fiecare clasă.

În comparație cu documentele curriculare precedente, *Curriculumul la Istoria românilor și universală* implică și alte **elemente de noutate**:

- formarea/dezvoltarea la elevi a unui ansamblu structurat de competențe de tip funcțional cu un caracter de integrare socială, prin actualizarea cadrului atitudinal și valoric;
- reflectă deplasarea accentului de pe procesul de predare pe cel de *învățare*, astfel reiterează importanța învățământului formativ în fața celui informativ-reproductiv;
- sugerează valorificarea posibilităților învățării active/interactive, a educației centrate pe elev, integrarea experienței anterioare a elevilor, asigurarea unui mediu educațional sigur și incluziv dezvoltării gândirii critice și reflexive;
- redefiniște subcompetența în *unitatea de competență* și pune accentul pe crearea de *produse* sau pe achiziții finale, realizate în contexte autentice de învățare din perspectiva acțiunii și manifestării practice;
- *Curriculumul* a fost adaptat necesităților educaționale, având la bază multiplele inteligențe ale elevilor, interesele și aspirațiile acestora, motivația pentru propria învățare ș.a.;

- are deschidere spre explorarea la un nivel calitativ mai înalt a principiului individualizării, diferențierii și personalizării procesului educațional;
- au fost reduse unitățile de conținuturi, devenind mai funcționale, astfel sunt deschise oportunități pentru promovarea autonomiei mai mari a cadrului didactic, creativității, ingeniozității și intereselor elevilor;
- accentul se pune pe obținerea de către elevi a cunoștințelor, formarea de abilități, manifestarea atitudinii și valorilor, care conturează sistemul de competențe specifice disciplinei și reprezintă finalitatea studiului Istoriei;
- activitățile de învățare și produsele constituie o listă deschisă de contexte, fiind modalități pentru realizarea unităților de competență proiectate;
- cadrul didactic are posibilitatea nu doar să valorifice produsele la nivelul proiectării calendaristice de lungă și de scurtă durată, dar să se implice și în organizarea și desfășurarea activităților, luând în considerație specificul clasei, interesele elevilor și resursele disponibile din școală și din comunitate etc.;
- utilizarea unei metodologii de învățare prin elaborarea și implementarea unor *proiecte educaționale* (învățarea bazată pe proiecte) – un instrument de lucru necesar și prioritar în învățarea și aplicarea abilităților, manifestarea atitudinilor și a valorilor;
- cadrele didactice vor organiza elevii în elaborarea proiectelor educaționale cu deschidere interdisciplinară și transdisciplinară în cadrul ariei socioumanistice și în colaborare cu alte discipline școlare conexe;
- în planificarea activităților *interdisciplinare și transdisciplinare* activitatea cadrului didactic se va axa: pe abordări flexibile, care încurajează interacțiunea pozitivă între subiecți, motivarea și implicarea elevilor în procesul propriei formări, pe elemente de învățare în afara clasei în diverse contexte: *învățarea prin sarcini; învățare aventură/de tip expediționar, învățare prin descoperire, învățare prin cercetare, învățare bazată pe proiect* etc.

1.3. Competențele specifice ale disciplinei Istoria românilor și universală

Competența este un sistem integrat de cunoștințe, abilități, atitudini și valori, dobândite, formate și dezvoltate prin învățare, a căror mobilizare permite identificarea și rezolvarea diferitor probleme în diverse contexte și situații. Competența reprezintă ca finalitate un rezultat măsurabil, obținut în cadrul procesului educațional, adică ceea ce cadrul didactic și elevii intenționează să realizeze în procesul de predare – învățare.

Noua paradigmă a învățării Istoriei, bazată pe formarea/dezvoltarea de competențe, include:

1. **VALORI** în integritatea lor: *general-umane și naționale* (adevărul, binele, dreptatea, frumosul etc.), *democratice* (libertatea, drepturile omului, solidaritatea, toleranța, respectarea diversității, supremația legii etc.), *morale, civice, politice, juridice, istorice, estetice, religioase, educaționale* (tradiții, obiceiuri, cultură, demnitate etc.);
2. **ATITUDINI** față de sine însuși, față de ceilalți și față de societate, manifestate prin deschidere pentru diferențele culturale și pentru alte convingeri, respect reciproc, conștiință civică, responsabilitate, autoeficacitate, toleranță etc.;
3. **ABILITĂȚI** *generale*, menite să contribuie la soluționarea problemelor, organizarea muncii în echipă: comunicarea (atât orală, cât și în scris), cooperarea constructivă, soluționarea conflictelor și negocierea, creativitatea etc. și *specifice*: operații de identificare, descriere, aplicare, generalizare, abstractizare, caracterizare, disimulare, sistematizare, analiză, sinteză, comparare, valorizare etc. Abilitățile pot fi formate prin diverse metode: lectură, luarea notițelor, analiza surselor, discuții dirijate, comentarea imaginilor, elaborarea hărților, axelor cronologice, exerciții de modelare, elaborarea diagramelor, realizarea figurilor, tabelelor, rezumatelor etc.;
4. **CUNOȘTINȚE** (noțiuni, ipoteze, concepte, date, evenimente, personalități, relații, fapte, fenomene, procese, contexte de cauză-efect, schimbări în spațiu și timp, realizări culturale, media, economie, durabilitate etc.).

Disciplina școlară *Istoria românilor și universală* dispune de valențe proprii în formarea competențelor specifice. Ele contribuie la dezvoltarea competențelor-cheie, prin inter- și transdisciplinaritate, fiind achiziții de care au nevoie elevii pentru dezvoltarea personală, ocuparea unui loc de muncă, incluziune socială pentru o viață de succes în cadrul unei societăți democratice și pașnice. Acestea sunt dezvoltate din perspectiva învățării pe tot parcursul vieții, prin intermediul învățării formale, nonformale și informale, în toate contextele, inclusiv familie, școală, locul de muncă, vecinătate și alte comunități.

Odată formate, competențele pot fi aplicate în diferite contexte ale vieții. Ele se suprapun și se întrepătrund: aspectele esențiale dintr-un domeniu facilitează formarea competențelor dintr-un alt domeniu. În *Curriculumul la Istoria Românilor și Universală*, în funcție de finalitate/rezultat, *competența* se prezintă ca un proces prin realizarea unor activități și produs al actului de învățare (proiecte, modele, scheme, machete etc.). Din punct de vedere psihologic, competența reprezintă o achiziție comportamentală complexă, importantă din perspectiva afirmării personalității umane.

Competențele specifice disciplinei *Istoria românilor și universală*:

1. *Utilizarea* limbajului istoric în diverse situații de învățare și de viață, respectând cultura comunicării.
2. *Amplasarea* în timp și spațiu a evenimentelor, proceselor, fenomenelor, demonstrând înțelegerea continuității și schimbării în Istorie.
3. *Analiza critică* a informației din diferite surse pornind de la cultura istorică, manifestând poziția cetățeanului activ și responsabil.
4. *Determinarea* relației de cauzalitate în Istorie, dând dovadă de gândire logică și spirit critic.
5. *Valorificarea* trecutului istoric și a patrimoniul cultural, manifestând respect față de țară și de neam.

Unitățile de competență pe trepte și clase sunt prezentate în forme de acțiuni, structurate taxonomic după nivelul de realizare:

- a) *cunoaștere și înțelegere* (identificarea de noțiuni, fenomene, procese, relații etc., definirea unor noțiuni, observarea unor fenomene, enumerarea unor fapte, fenomene procese etc., reproducerea unor texte etc., selectarea de date, informații etc.);
- b) *aplicare-operare* (compararea și disimilarea, stabilirea unor relații, categorizarea și clasificarea, investigarea, explorarea, construirea schemelor, modelelor, aplicarea schemelor, modelelor algoritmilor, rezolvarea de probleme, anticiparea unor rezultate, reprezentarea datelor, descrierea argumentată a unor procese, concluzionarea, evaluarea rezultatelor etc.);
- c) *integrare și transfer* (optimizarea, transpunerea, adaptarea și adecvarea la contexte, elaborarea și implementarea proiectelor, gestionarea resurselor, cercetarea individuală și în grup, rezolvarea studiilor de caz, a situațiilor-problemă, luarea de decizii, comunicarea eficientă, proiectarea autoformării, manifestarea voinței, curajului și demnității umane etc.).

Unitățile de competență sunt indicatori generali despre nivelul de realizare a acțiunii sau a produsului într-un anumit context de învățare.

1.4. Rolul disciplinei Istoria românilor și universală în formarea personalității absolventului gimnaziului

Rolul formativ al Istoriei ca disciplină școlară, în activitatea complexă și îndelungată de constituire a personalității elevului, este unul definitoriu. Ea conturează experiența acumulată de fiecare popor în parte și de umanitate în ansamblu, vizând atât latura cognitivă cât și cea rațional-afectivă.

Istoria, asemuită unui proces în care oameni și culturi sunt angajați în căutare și cercetare, motivează ființa umană pentru validarea capacităților creatoare în conformitate cu cerințele progresului și cu așteptările societății.

Studierea Istoriei în școală, desfășurată într-o atmosferă a egalității și echității, pluralismului și diversității, asigură formarea competențelor necesare absolventului învățământului gimnazial.

Profilul personalității absolventului învățământului gimnazial reprezintă o componentă reglatoare a *Curriculumului Național*. Acesta descrie așteptările față de elevi la sfârșitul unei trepte de școlaritate, prin raportare la: cerințele exprimate în *Codul Educației al Republicii Moldova* și în alte documente de politică educațională; finalitățile învățământului; caracteristicile de dezvoltare ale elevilor.

Conform **Codului Educației al Republicii Moldova** (nr. 152, 17 iulie 2014, art. 6), *idealul educațional al școlii din R. Moldova constă în „formarea personalității cu spirit de inițiativă, capabile de autodezvoltare, care posedă nu numai un sistem de cunoștințe și competențe necesare pentru angajare pe piața muncii, dar și independență de opinie și acțiune, fiind deschisă pentru dialog intercultural în contextul valorilor naționale și universale asumate”*.

Totodată, în virtutea angajamentelor asumate de către Republica Moldova ca membru al Consiliului Europei, profilul personalității absolventului învățământului gimnazial trebuie să reflecte și cele **20 de competențe** cu un caracter transversal ale *Educației pentru Cetățenie Democratică* (ECD) și *Educație pentru Drepturile Omului* (EDO), elaborate de **Consiliul Europei** (2016).

1.5. Elemente de inter- și transdisciplinaritate în Curriculumul la disciplină

Formarea capacității de a reflecta asupra lumii, de a formula și de a rezolva probleme în baza relaționării cunoștințelor din diferite domenii reprezintă prima finalitate pe care și-o propune școala.

Abordarea inter- și transdisciplinară a conținuturilor științifice oferă elevilor o imagine integră a aceluiași conținut, fenomen, situație etc., privit din perspectiva diferitor discipline și relaționărilor acestora; solicită crearea de conexiuni în cadrul diferitor discipline între competențele-cheie și cele specifice disciplinei/unități de competență dobândite separat. O asemenea abordare nu se mai centrează pe discipline aparte, ci le transcende, subordonându-le necesităților elevului – subiectului formării.

Elevul, prin dezvoltarea competențelor: comunicare, gândire critică, analiza complexă a informației, luarea deciziilor la diferite discipline, nu va mai percepe fenomenul studiat izolat, ci în complexitate, abordând subiectul multidisciplinar.

Activitățile cu caracter inter- și transdisciplinar presupun abordarea integrată a *Curriculumului* prin centrarea pe problemele lumii reale în diverse contexte cotidiene, urmărind formarea/dezvoltarea competențelor elevului necesare pentru viață. Toate competențele specifice disciplinei *Istoria românilor și universală*, precum și unitățile de competență pe clase au deschidere spre a organiza activitățile cu elemente inter- și transdisciplinare.

Variante posibile de administrare a activităților cu caracter inter- și transdisciplinar pot fi:

- a) o activitate proiectată în 1-2 luni;
- b) o zi în semestru;
- c) decadele disciplinelor organizate în context curricular și care se prevăd și activități inter- și transdisciplinare.

Demersuri transdisciplinare promovate de *Curriculumul la Istoria românilor și universală*, precum și la majoritatea disciplinelor școlare se manifestă prin:

- organizarea unor activități comune în clasă, școală sau comunitate, cu implicarea a 2-5 profesori care predau discipline diferite;
- includerea în proiectarea calendaristică de lungă durată și proiectarea pe unități de învățare a unor subiecte/activități cu caracter inter- și transdisciplinar și rezervarea a 3-7 ore anual pentru fiecare disciplină, în special cele ce țin de învățarea în bază de proiect;
- fiecare instituție de învățământ își poate proiecta succesiunea zilelor cu activități transdisciplinare: pe parcursul anului sau la finele semestrelor, în funcție de potențialul/disponibilitatea colectivului profesoral, interesele elevilor și managementul timpului;
- cadrele didactice realizează activități de tip inter- și transdisciplinar (cooperare între discipline înrudite).
- activitățile inter- și transdisciplinare se pot realiza în cadrul aceluiași lecții cu profesorii care se succed în abordarea sarcinilor specifice disciplinei;
- subiectele inter- și transdisciplinare se pot realiza la fiecare lecție separat, la disciplina sa.

Exemple de subiecte tematice pot fi abordate interdisciplinar:

Discipline integrate	Subiecte interdisciplinare
Istoria românilor și universală și Limba și literatura română	Formarea poporului și a limbii române; Identitatea lingvistică și culturală; Tradițiile popoarelor/neamului; Istoria literaturii etc.;

Istoria românilor și universală și Literatura universală	Opere literare ale scriitorilor din diferite țări; Război și pace; Condiția umană; Provocările lumii noi etc.; Mituri, legende și cronică, creații lirice, epice și dramatice.
Istoria românilor și universală și Limbi Străine	Cultură și civilizație; Dialoguri culturale; Mediul social și informațional; Călătorii imaginare prin diferite țări etc.
Istoria românilor și universală și Educație pentru societate	Guvernarea democratică; Roluri sociale, a fi lider; Drepturi, libertăți și responsabilități; Împreună în diversitate; Proiecte: politici publice, dezbateri academice etc.
Istoria românilor și universală și Dezvoltare personală	Calitatea vieții; Lumea în viziunea mea și a altora; Reguli de comportament; Identitatea personală și relaționarea armonioasă etc.
Istoria românilor și universală și Geografie	Călători și călătorii; Evoluții în spațiu și timp; Economia mondială și națională; Harta politică, caracteristica statelor; Problemele globale ale omenirii: ecologică, alimentară etc.; Monumente și locuri remarcabile; Minoritățile etnice în Republica Moldova; Monumente și locuri remarcabile.
Istoria românilor și universală și Educație economică și antreprenorială	Evoluția economică a statelor; Elaborarea unui plan de afaceri; Piața internațională; Noi și Europa etc.; Evoluția economică și socială a localității natale.
Istoria românilor și universală și Educație muzicală/artele	Curenți și stiluri de artă; În lumea artelor etc.; Portrete ale voievozilor; Oglindirea revoluției în artele plastice; Istoria muzicii; Exprimarea atitudinii eroice; Glorificarea trecutului în opere muzicale.
Istoria românilor și universală și Educația tehnologică/ Tehnologii informaționale	Lumea digitală; Meșteșuguri populare și moderne; Domenii profesionale; Servicii sociale etc.

Istoria românilor și universală și Științe	Originea omului; Mediul înconjurător; Protecția naturii; Relații în natură și în societate; Legi, procese, fenomene etc.; Prelucrarea datelor de tip cantitativ și calitativ.
--	--

Exemple de activități/produse cu caracter transdisciplinar (cadrele didactice definesc produsele/activitățile comune, care presupun un caracter integrator):

- Biblioteca vie;
- Cafeneaua de discuții;
- Excursii cognitive;
- Elaborarea și implementarea proiectelor în clasă, școală sau comunitate;
- Festivalul popoarelor/etniilor;
- Ghid pentru o zi;
- Dezbateri academice;
- Conferința științifică-practică a elevilor;
- Prezentarea unor creații realizate de elevi: portofolii, desene, fotografii, video etc.;
- Prezentarea revistei școlare;
- Conferință de presă;
- Întâlniri cu personalități, persoane-resursă;
- Expoziții de bucate preparate în diferite țări cu prezentarea lor și cu elemente istorice;
- Simularea unei vizite/primirea delegațiilor;
- Valorile familiei și ale comunității;
- Patrimoniul cultural local, național și universal;
- Sărbători tematice și elemente de cultură locală;
- Vizitarea unor spectacole tematice, filme, expoziții;
- Expediții turistice etc.

1.6. Starea de bine autentică – un concept multidimensional de învățare altfel a Istoriei

Pentru ca elevii să frecventeze școala cu mai multă plăcere, dar și cadrul didactic să-și poată manifesta profesionalismul, esențial este crearea la ore și în activitățile extracurs, a unui mediu favorabil de învățare, adică a unei *stări de bine*. Savanții percep starea de bine a copilului drept un concept cu multiple fațete care se referă atât la aspecte subiective, emoții și experiențe ale copilului, cât și la aspecte obiective, precum condi-

țiile sale de trai și de învățare. *Starea de bine* este strâns legată de existența posibilității de autoîmplinire, a condițiilor optime de dezvoltare și a unui echilibru în gândire și acțiune, într-un mediu de manifestare a fericirii, satisfacției personale și coparticipării.

Deseori conștientizăm că elevii sunt educați într-un mediu stresant, uneori chiar problematic pentru starea lor emoțională. În acest sens rolul cadrului didactic este foarte important în selectarea strategiilor de învățare, bazate pe crearea situațiilor în care elevii să se simtă *fericiți, împliniți, dornici* de a studia critic și reflexiv diverse subiecte, chiar și de tip controversat. De regulă, orientarea către starea de bine este armonios îmbinată cu diverse inițiative și cu abordările existente în educație. Nu există o singură metodă prin care acest lucru este realizat. Cadrele didactice pot contribui la crearea unei stări de bine în clasă, școală sau comunitate, apelând la o varietate de modalități ce educă anumite valori și atitudini în acțiunile/comportamentele și în modul de gândire a copiilor.

Starea de bine este un indicator al calității educației și în funcție de durata și intensitatea stării de bine putem să caracterizăm modul în care sunt organizate activitățile și sunt tratați copiii. Alături de sarcina de a învăța continuu, copiii ar trebui să se afle într-un mediu în care deseori *zâmbesc, se bucură, acceptă, învață să dăruiască, să iubească, să se mire, să se miște, să se manifeste prin cuvinte, prin gesturi, sunete, culori* etc. În acest mod copiii sunt învățați să se cunoască pe sine, pe ceilalți și să acționeze în folosul său și al comunității.

2. Referințe proiective ale Curriculumului la disciplina Istoria românilor și universală

2.1. Proiectarea didactică de lungă durată

Proiectarea didactică de lungă durată presupune realizarea unei legături strânse dintre competențele specifice, unități de competență, activitățile de învățare și conținuturile selectate; repartizarea conținuturilor pe unități de învățare; stabilirea succesiunii de parcurgere a unităților de învățare și detalierea conținuturilor tematice ale fiecărei unități de învățare incluse în *Curriculumul* la disciplina școlară *Istoria românilor și universală*; verificarea concordanței dintre traseul educațional propus de cadrul didactic și oferta de resurse educaționale, materiale de care poate dispune (manuale, ghiduri etc.); alocarea resurselor de timp considerate necesare pentru fiecare unitate de învățare, în concordanță cu cerințele administrării disciplinei.

Proiectul didactic de lungă durată (PDL) este un document administrativ, care se întocmește la începutul anului școlar de către cadrul didactic. PDL constituie un instrument funcțional, care are menirea să asigure un parcurs ritmic al procesului de învățare și al organizării activităților de evaluare, orientat spre realizarea finalităților curriculare de către elevi. Pe parcursul anului se admit unele ajustări în funcție de condițiile în care se desfășoară procesul de învățare, de resursele avute la dispoziție și de interesele elevilor.

Astfel, cadrul didactic va distribui resursele de învățare, identificând pentru clasa respectivă un număr de unități rezonabil, respectând administrarea disciplinei, propusă în documentul curricular și în planul-cadru, elaborat de MECC. De asemenea el va asocia unitățile de competență cu unitățile de conținut, cu activitățile de învățare și produsele recomandate. **Primordiale sunt unitățile de competență și competențele specifice disciplinei, care sunt obligatoriu de atins.**

Distribuirea orelor, preconizat de *Curriculum*, este orientativă. Cadrul didactic repartizează orele în funcție de mai mulți factori (specificul clasei de elevi, resursele disponibile, doleanțele elevilor etc.). De asemenea, condițiile și contextul în care se realizează învățarea, spațiul fizic, managementul clasei și altele vor determina selectarea activităților și produselor de evaluare.

PDL conține *competențele specifice disciplinei și unitățile de competență* (se transcriu din programa curriculară) și *detalii de conținut* – se eșalonează subiectele tema-

tice pe unități de învățare (pot fi preluate din lista de conținuturi din *Curriculumul* disciplinar sau din manualul aprobat de MECC). La finele fiecărei unități de învățare vor fi planificate activități de sinteză, de evaluare/autoevaluare. Se vor indica lecțiile în cadrul cărora se proiectează: *evaluarea inițială* (EI) și *evaluarea sumativă* (ES). Resursele se indică în produse curriculare de bază (*Curriculumul* disciplinar, manualul școlar aprobat de MECC etc.) și produse curriculare auxiliare (ghidul de implementare a *Curriculumului* pentru învățământul gimnazial, ghiduri metodice pentru cadrele didactice, instrucțiuni metodologice, caiete de activitate independentă pentru elevi, culegeri de teste, softuri educaționale etc.) utilizate pentru învățare. La discreția cadrului didactic, pot fi notate și alte elemente (materiale didactice, forme de organizare a activităților ș.a.).

Cadrul didactic are libertatea de a utiliza activitățile de învățare din programa curriculară sau pot fi folosite și altele, în funcție de pregătirea sa, interesele elevilor și condițiile în care se desfășoară procesul educațional.

PDLĐ are valoare orientativă, dar acoperă integral cerințele programului curricular. Modificările pe parcursul anului sunt incluse, în funcție de condițiile concrete în care se desfășoară procesul educațional, vor fi consemnate în rubrica note/observații și aprobate de administrația instituției.

În continuare se propune un model de proiectare didactică de lungă durată:

**PROIECTARE DIDACTICĂ DE LUNGĂ DURATĂ (MODEL)
CLASA A V-A**

Disciplina: *Istoria românilor și universală.*

Competențe specifice disciplinei	Unități de competență	Unitatea de învățare	Unități de conținuturi	Nr. de ore	Săptămâna/ data	Note
Utilizarea limbajului istoric în diverse situații de învățare și de viață, respectând cultura comunicării.	Identificarea termenilor specifici Preistoriei și Epocii Antice. Redarea prin cuvinte proprii a sensului termenilor istorici studiați. Utilizarea termenilor istorici specifici Preistoriei și Epocii Antice în elaborarea enunțurilor/textelor. 2.1. Identificarea arealului de trai a popoarelor antice. 2.2. Plasarea evenimentelor și proceselor istorice într-un context cronologic.	Preistorie – 9 ore Epoca Antică. Orientul Antic – 9 ore	Argument pentru studiul Istoriei. Istoria – învățătoarea vieții	1	S.1/Data ___	
			Introducere în studiul Istoriei Antice. Cum utilizăm manualul de Istorie Antică?	1	S.1/Data ___	
			Apariția omului pe pământ	1	S.2/Data ___	
			Ocupațiile omului în Preistorie	1	S.2/Data ___	
			Evaluare inițială	1	S.3/Data ___	
			Forme de organizare socială în Preistorie	1	S.3/Data ___	
			Apariția credințelor și artei	1	S.4/Data ___	
			Urme ale omului preistoric în spațiul românesc.	1	S.4/Data ___	
			Studiu de caz: Civilizația Cucuteni-Tripolie	1	S.5/Data ___	
			Sinteză și evaluare	1	S.5/Data ___	
Amplasarea în timp și spațiu a evenimentelor, proceselor, fenomenelor, demonstrând înțelegerea continuității și schimbării în Istorie.			Om și mediul în Orientul Antic	1	S.5/Data ___	
			Popoarele Orientului Antic în Orientul Antic	1	S.6/Data ___	
			Regate și imperii. Mesopotamia antică	1	S.6/Data ___	
			Egipt antic	1	S.7/Data ___	
			India și China antică	1	S.7/Data ___	
			Persia	1	S.8/Data ___	
			Cultura și civilizația popoarelor în Orientul Antic	1	S.8/Data ___	
			Apariția scrisului. Babilonul	1	S.9/Data ___	
			Studiu de caz: Cele șapte Minuni ale Lumii Antice	1	S.9/Data ___	
			Recapitulare	1	S.10/Data ___	
Evaluare sumativă	1	S.10/ Data ___				

4.2. Stabilirea relației dintre cauze și evenimente. 4.3. Construirea schemei cauză-eveniment-consecință. Recunoașterea monumentelor din Istoria Antică – parte a patrimoniului cultural universal. Prezentarea rolului personalităților în Istorie pentru dezvoltarea calităților personale. Promovarea patrimoniului cultural prin modelarea și prezentarea obiectelor specifice Preistoriei/Istoriei Antice.	Europa în Antichitate. Roma antică	Omul și mediul în peninsula Italică	1	S.21/Data ___
		Întemeierea Romei – istorie și legendă. Roma regală	1	S.22/Data ___
		Republica Romană. Expansiunea Romei în Peninsula Italică și bazinul Mării Mediterane	1	S.22/Data ___
		Imperiul Roman	1	S.23/Data ___
		Cultura Romei Antice și contribuția ei asupra dezvoltării altor popoare. Mari autori și capodopere. Studiu de caz: Istoria calendarului	1	S.23/Data ___
		Influența civilizației Romei antice asupra altor popoare	1	S.24/Data ___
		Credințele și apariția creștinismului	1	S.24/Data ___
		Studiu de caz: Creștinismul în spațiul Nord-Dunărean	1	S.24/Data ___
		Recapitulare	1	S.25/Data ___
		Evaluare sumativă	1	S.25/Data ___
		Dezvoltarea Daciei în perioada lui Decebal	1	S.26/Data ___
		Războaiele daco-romane	1	S.26/Data ___
Dacia sub stăpânirea Romei	1	S.27/Data ___		
Romanizarea geto-dacilor	1	S.27/Data ___		
Daco-romanii și migrații	1	S.28/Data ___		
Moștenirea culturală a geto-dacilor. Interferențe culturale în spațiul strămoșilor în Antichitate	2	S.28/Data ___		
Studiu de caz: Columna lui Traian	1	S.29/Data ___		
Sinteză și evaluare	1	S.30/Data ___		
Criza Imperiului Roman	1	S.30/Data ___		
Popoarele barbare și căderea lumii antice	1	S.31/Data ___		
Cultura antică – tezaurul culturii universale	1	S.31/Data ___		
Recapitulare	1	S.32/Data ___		
Evaluare sumativă	1	S.32/Data ___		
Declinul lumii antice				

		<i>Învățarea bazată pe proiect: Mincercetare: Evoluția unor obiecte/unelte în timp.</i>	<i>Studiu: Unelte și obiecte create de oamenii din Antichitate</i>	1	S.33/Data ----
			<i>Realizarea unui produs: desen, descriere, sistem de întrebări, set de ilustrații, imagini</i>	1	S.33/Data ----
			<i>Turul galeriei: Prezentarea și evaluarea produselor cu participarea persoanelor din comunitatea educațională. Sinteză și Evaluare</i>	1	S.34/Data ----
		Rezerva profesorului	Vizitarea muzeului/monumentului din școală, localitate, regiune; întâlnire cu o persoană resursă	1	S.34/Data ----

2.3. Proiectarea didactică pe unități de învățare

Proiectarea didactică pe unități de învățare presupune detalierea planificării didactice de lungă durată, pe elementele componente ale acesteia. Proiectul didactic al unității de învățare oferă o perspectivă mai generală asupra modalităților (strategiilor și componentelor acestora), asupra ritmului parcurgerii temelor/conținuturilor respective, în vederea atingerii obiectivelor și formării competențelor.

Proiectarea didactică pe unități de învățare este un instrument pragmatic și reflectă sintetic elementele cheie ale demersului didactic realizat de profesor. În funcție de experiența fiecărui cadru didactic, anumite elemente din proiect pot fi detaliate sau pot fi cuprinse într-o rubrică specială.

Proiectarea pe unități de învățare are mai multe avantaje: creează un mediu de învățare coerent, în care așteptările elevilor devin clare pe termen mediu și lung, oferă deschideri pentru implicarea elevilor în demersul educațional.

Proiectarea pe unități de învățare este orientată spre formarea la elevi a unui comportament specific, generat prin integrarea unor competențe specifice și unități de competență, se desfășoară continuu pe o perioadă de timp și se finalizează prin evaluare. Astfel, disciplina *Istoria românilor și universală* oferă un grad sporit de flexibilitate formelor de organizare a procesului didactic și conexiunilor transdisciplinare. În acest sens este încurajat parteneriatul educațional între cadrele didactice de la diferite discipline școlare pentru realizarea produselor planificate.

Oferta curriculară este vastă din perspectiva textelor și a documentelor propuse pentru învățarea Istoriei, fapt ce permite fiecărui cadru didactic să selecteze texte și documente integral sau anumite fragmente/secvențe. Din experiența de care dispune, fiecare cadru didactic va selecta strategiile adecvate unităților de învățare, în corespundere cu nevoile de formare ale elevilor și a resurselor disponibile.

Proiectarea pe unități de învățare este gândită ca o parte componentă al organizării procesului educațional pe o anumită perioadă. Cadrele didactice vor realiza la începutul anului de studii proiectarea primei unități de învățare (orientativ pentru 6-12 lecții), iar celelalte proiecte pe unități de învățare vor fi elaborate pe parcursul anului, pe măsura finalizării implementării proiectelor pe unități de învățare anterioare. Proiectarea pe unități de învățare poate fi realizată în mai multe modalități, în special în baza fazelor lecției cadru *Evocare – Realizarea sensului – Reflecție – Extindere* (ERRE).

Evocarea este secvența de debut a activității, care are menirea să trezească emoții și dorința de a se implica în activitate, să coreleze cunoștințele și abilitățile anterioare ale elevilor cu ceea ce urmează să fie dezvoltate. În cadrul evocării deseori se apelează la experiența elevilor, sistemul lor de valori, cunoștințele de care dispun. Timpul rezervat etapei de evocare este de 5-10 minute.

Realizarea sensului este etapa de bază a lecției, la care elevii asimilează noi informații și dobândesc noi deprinderi: studiază documente/texte, analizează prezentări, ascultă prelegeri, experimentează, elaborează monitorizat un produs etc. Elevul trebuie să se implice activ în demersul de învățare. Timpul rezervat etapei de realizare a sensului este de 20-30 minute.

Reflecția este o etapă importantă la finele lecției, unde se analizează nivelul de realizare a obiectivelor operaționale proiectate, unde sunt valorificate anumite deprinderi, de a evalua importanța subiectului nou pentru sistemul de competențe dezvoltat. Timpul rezervat etapei de reflecție este de 5-7 minute.

O etapă importantă a activității este și cea de *analiză (debriefare)* a organizării lecției (din perspectiva metodică și afectivă).

La etapa de *Extindere* se propun sarcini de scurtă și de lungă durată și se analizează modalitatea de realizare. Sarcinile de extindere nu trebuie să fie obligatorii, ci cu titlul de opțiune pentru dezvoltarea competențelor elevilor în contexte noi.

La finalul fiecărei activități, cadrul didactic va rezerva timp și pentru analiza (debriefarea) activității, încurajând elevii să-și autoevalueze nivelul său de implicare, dar și demonstrând interes pentru evaluarea reciprocă a implicațiilor colegilor. Vor fi analizate competențele dezvoltate, însușirea de valori, formarea de atitudini și abilități, precum și cunoștințele asimilate și anumite operații de gândire critică.

Evaluarea și autoevaluarea, de la sfârșitul unității de învățare, reprezintă elemente de legătură cu alte unități de învățare, precum și cu alte discipline de studiu din aria curriculară socioumanistică și deschiderea spre alte arii curriculare. Produsele de evaluare le determină fiecare cadru didactic realizând evaluări sumative. Fiecare probă de evaluare sumativă, de realizare și prezentare a produselor este recomandabil de a fi urmată de o oră de analiză a evaluării.

Înainte de studierea subiectelor din proiectul curricular, se propune organizarea unei activități separate la începutul lunii septembrie, în care elevii vor analiza prevederile și cerințele documentelor de bază: *Curriculumul la disciplină și planificarea didactică de lungă durată* (aprobată la nivel de instituție), elaborată de către cadrul didactic. Astfel, elevii vor înțelege mai bine care sunt așteptările de la ei și vor propune modalități concrete de implicare (în mod individual sau în grup) în realizarea obiectivelor preconizate. Totodată, elevii vor deveni parteneri activi ai cadrului didactic, iar acesta din urmă, va fi un ghid și îndrumător eficient al subiecților în procesul de dezvoltare a competențelor cu caracter de integrare.

Notă: La etapa de proiectare și în primele 2-3 activități realizate cu elevii, rolul cadrului didactic este mai mare. El implică elevii în analiza conceptelor-cheie din cadrul

Unității de învățare planificate. Treptat, rolul profesorului în cadrul activității se va reduce, în schimbul creșterii nivelului de implicare al elevilor, care vor lucra în mod individual, în perechi sau în grupuri mici (4-6 persoane), realizând obiectivele proiectate. Se va atrage atenție asupra organizării procesului de luare a deciziilor și implicarea responsabilă a subiecților învățării.

Cadrul didactic are rolul de îndrumător, ghid și moderator, propunând sugestii constructive și corectând și redactând produsele școlare. Atât elevii, cât și cadrul didactic vor ține cont de managementul timpului și al resurselor, în care fiecare va avea un anumit rol și își va asuma o anumită responsabilitate.

În continuare este prezentat un model de proiect didactic al unității de învățare:

PROIECTAREA UNITĂȚILOR DE ÎNVĂȚARE (MODEL) ISTORIA ROMÂNILOR ȘI UNIVERSALĂ

CLASA A V-a

COMPETENȚE SPECIFICE DISCIPLINEI ISTORIA ROMÂNILOR ȘI UNIVERSALĂ/UNITĂȚI DE COMPETENȚĂ

C1. Utilizarea limbajului istoric în diverse situații de învățare și de viață, respectând cultura comunicării.

UC 1.1. Identificarea termenilor specifici Epocii Antice.

UC 1.2. Redarea prin cuvinte proprii a sensului termenilor istorici studiați.

UC 1.3. Utilizarea termenilor istorici specifici Preistoriei și Epocii Antice în elaborarea enunțurilor/textelor.

C2. Amplasarea în timp și spațiu a evenimentelor, proceselor, fenomenelor, demonstrând înțelegerea continuității și schimbării în Istorie.

UC 2.1. Identificarea arealului de trai a popoarelor antice.

UC 2.2. Plasarea evenimentelor și proceselor istorice într-un context cronologic.

UC 2.3. Transferarea elementelor din Matematică și Științe în calcularea anilor și descrierea spațiului istorico-geografic.

C3. Analiza critică a informației din diferite surse, manifestând cultură istorică și poziția cetățeanului activ și responsabil.

UC 3.1. Identificarea informațiilor din surse cu referire la evoluția omenirii în Preistorie și Istoria Antică.

UC 3.2. Formularea mesajelor simple în baza informației selectate din surse.

UC 3.3. Utilizarea informației din diferite surse istorice în expunerea evenimentelor din Epoca Antică.

C4. Determinarea relației de cauzalitate în Istorie, dând dovadă de gândire logică și spirit critic.

UC 4.1. Enumerarea cauzelor evenimentelor din Istoria Antică.

UC 4.2. Stabilirea relației dintre cauze și evenimente.

UC 4.3. Construirea schemei cauză – eveniment – consecință.

C5. Manifestarea respectului față de țară și de neam, valorificând trecutul istoric și patrimoniul cultural.

UC 5.1. Recunoașterea monumentelor din Istoria Antică – parte a patrimoniului cultural universal.

UC 5.2. Prezentarea rolului personalităților în Istorie pentru dezvoltarea calităților personale.

UC 5.3. Promovarea patrimoniului cultural prin modelarea și prezentarea obiectelor specifice Preistoriei/Istoriei Antice.

C.3.	UC 3.1.	<p>Eleul va fi capabil:</p> <p>O.1. – să identifice unelele și ocupațiile omului preistoric.</p> <p>O.2. – să stabilească evoluția ocupațiilor omului preistoric;</p> <p>O.3. – să evidențieze impactul acestor transformări asupra modului de viață a omului preistoric;</p> <p>O.4. – să aprecieze impactul evoluției ustensilelor și ocupațiilor asupra vieții omului.</p>	<p>Ocupațiile omului în Preistorie</p> <ul style="list-style-type: none"> - Unelele și evoluția lor - Ocupațiile omului preistoric - Locuința și vestimentația 	<p>Evocare:</p> <p>Descrierea desenelor istorice din manual sau planșă.</p> <p>Evidențierea asemănărilor și deosebirilor</p> <p>Realizarea sensului:</p> <p>Lectura individuală a secvenței de text. Completarea unui tabel cu rubricile:</p> <p><i>Unele/ocupații vechi</i></p> <p><i>Unele/ocupații noi</i></p> <p>Formarea unor perechi-logice ce reflectă legătura dintre activitățile și modul de viață a omului preistoric: ex. <i>fac-hrană, agricultură – viață sedentară; domesticirea animalelor; țesut etc.</i></p> <p>Comentarea informațiilor selectate din diferite surse</p> <p>Reflecție:</p> <p>Completarea unui mini-clustering în care prezintă 1-2 exemple ale impactului transformărilor asupra vieții omului</p> <p>Extinderea:</p> <p><i>Sfaturi utile.</i> Elaborarea a 3-4 povești adresate omul preistoric pentru îmbunătățirea vieții</p>	5	Planșe	Evaluare verbală	1
C.4.	UC 3.2.							

C.1.	UC 1.2. UC 1.3.	<p>Elevul va fi capabil:</p> <p>O.1. – să explice noțiunile: <i>grup, gintă, trib, uniune de triburi;</i></p> <p>O.2. – să determine caracteristicile fiecărei forme de organizare socială;</p> <p>O.3. – să evidențieze cauzele schimbărilor survenite în formele de organizare socială în Preistorie;</p> <p>O.4. – să compare diferite forme de organizare socială din Preistorie;</p> <p>O.5. – să aprecieze importanța existenței diferitor forme de organizare socială în Preistorie.</p>	Forme de organizare socială - Grupul - Ginta - Tribul	<p>Evocare: Explicarea termenilor: <i>grup, gintă, trib, uniune de triburi.</i></p> <p>Realizarea sensului: Determinarea formelor de organizare socială în ordinea evoluției lor și a trăsăturilor caracteristice fiecărui tip de organizare socială din Preistorie. Evidențierea cauzalității schimbărilor survenite în formele de organizare socială în Preistorie.</p> <p>Reflecție: Realizarea unor exerciții de comparație a diferitor forme de organizare socială din Preistorie.</p> <p>Extinderea: Realizarea unui desen/reprezentări grafice/scheme care reflectă forma cea mai reușită de organizare socială din Preistorie. Argumentarea opțiunii.</p>	Dicționar istoric Expunerea Cercetarea planșei cu schema formelor de organizare socială Descoperirea Comentarea Problematizarea De ce? Brainstorming Explicația Comparația	10 25	Dicționar explicativ școlar Manual de Istorie Antică a românilor și universităților	Evaluare verbală Evaluarea abilităților de lucru cu dicționarul Chestionarea Verificarea realizării sarcinii Evaluare verbală	1	
C.3.	UC 3.1.					10				
C.4.	UC 3.2.					10	Caietul elevului			

Lecție de predare – învățare

C.1.	UC 1.1.	UC 1.1. – să explice noțiunile: <i>cultură, religie, cult, rit funerar, ritual;</i>	Apariția credinței și artei - Credințe din Preistorie - Arta Preistorică	Evocare: Restabilirea unui puzzle. Rezolvarea unui rebus prin care să obținem cuvintele-cheie ale lecției: • Credință • Cultură Realizarea unui brainstorming oral despre ce legătură au acestea cu temele studiate anterior.	Rebus istoric (GPP) Discuție dirijată Brainstorming	5	Manual de Istorie Antică a românilor și universităților	Evaluare verbală	1
C.2.	UC 1.3.	UC 1.3. – să încadreze în timp unele manifestări ale vieții spirituale din Preistorie;		Realizarea sensului: Explicarea termenilor: <i>cultură, religie, cult, rit funerar, ritual.</i> Construcția axei cronologice cu plasarea a 3 evenimente importante din Preistorie.	25	Planșe cu imagini ale artei Preistorice	Evaluare reciprocă		
C.3.	UC 2.2.	UC 2.2. – să descrie obiecte de artă preistorică descoperite în manual și planșa atașată;		Descrierea obiectelor/operei de artă preistorică descoperite în manual și planșa atașată.	15	Discuție dirijată	Evaluarea deprinderilor de lucru cu axa cronologică		
C.4.	UC 3.2. UC 3.3. UC 4.1. UC 4.2.	UC 3.2. – să formuleze opinii privind relația artă - viața omului preistoric; UC 4.1. – să aprecieze realizările artei preistorice		Reflecție: Realizarea unor exerciții de comparație a imaginilor reprezentate în manual. Exerciții de formulare a opiniilor/concluziilor proprii despre evoluția artei în Preistorie și legătura ei cu viața oamenilor din Preistorie. Extinderea: Realizarea unui dialog/interviu virtual cu un „pictor din preistorie”. Scrierea unui text de 6-8 enunțuri cu tema: „Arta preistorică – mesaj pentru urmași”.	Compararea Sumarul Interviu Dialog	Evaluarea abilităților de formulare a propriei opinii			

C.1.	UC 1.2.	<p>Eleul va fi ca-pabil:</p> <p>O.1. – să explice noțiunile: <i>spațiu carpato-danubiano-pontic, nomad, animism, totemism</i>;</p> <p>O.2. – să de-termine arealul de răspândire a omului preistoric în spațiul cercetat;</p> <p>O.3. – să înca-dreze în timp etapele Preistoriei în spațiul românesc;</p> <p>O.4. – să descrie modul de viață a omului preistoric din spațiul românesc;</p> <p>O.5. – să argu-menteze rolul și locul Preistoriei pentru evolu-ția umanității.</p>	<p>Urme ale omului preistoric în spațiul românesc (paleolitic)</p> <p>- Durata Preistoriei în spațiul românesc.</p> <p>- Modul de trai al omu-lui paleo-litic.</p> <p>- Stațiunea Preistorică Ripiceni-Izvor.</p>	<p>Evocare:</p> <p>Elaborarea unui PRES prin care elevii se vor expune asupra problematii abordate: <i>Preis-toria umanității – etapă impor-tantă sau puțin valoroasă.</i></p> <p>Realizarea sensului:</p> <p>Explicarea termenilor: <i>spațiu carpato-danubiano-pontic, nomad, animism, totemism.</i></p> <p>Exerciții de localizare pe hartă a teritoriului de răspândire a omului preistoric în spațiul carpato-danubiano-pontic.</p> <p>Periodizarea Preistoriei în spațiul carpato-dunărean.</p> <p>Descrierea modului de viață a omului preistoric din spațiul românesc.</p> <p>Reflecție:</p> <p>Elaborarea unor argumente (suplimentare) pentru a susți-ne opinia lansată în PRES-ul de la etapa <i>Evocare</i></p> <p>Extinderea:</p> <p><i>Călătoria imaginară în Stați-unea preistorică Ripiceni-Izvor</i></p>	PRES Expunerea	10	Dicționar istoric Harta istorică la temă	Chestiona-rea	1
C.2.	UC 1.3.								
C.3.	UC 2.2. UC 2.3.				<p>Exercițiul Explicația</p>				
C.5.	UC 3.2. UC 3.3.				<p>Argumen-tarea</p>	10	Fișa de lucru	Verificarea completă-rii fișei de lucru	
	UC 5.1.				Joc de rol				

C.1.	UC 1.3.	Urme ale omului preistoric în spațiul românesc (neolitic)	Evocare: Completarea textului istoric cu termeni lipsă: <i>paleolitic, neolitic, viață nomadă, sedentară.</i> Realizarea sensului: Comentarea informațiilor selectate din diferite surse referitor la descrierea modului de viață a omului neolitic din spațiul românesc. Identificarea schimbărilor atestate în viața omului din neolitic. Evidențierea cauzelor schimbărilor produse în comparație cu perioada paleoliticului. Formularea concluziilor. Reflectie: Realizarea unei comparații a Preistoriei din spațiul românesc cu cea din spațiul universal.	Explicația	10	Fișa de lucru	Verificarea completării fișei de lucru	1	
C.3.	UC 3.2. UC 3.3.	Urme ale omului preistoric în spațiul românesc (neolitic) - Primele comunități de agricultori și păștori. - Viața spirituală. Manifestări artistice. - Civilizația Cucuteni-Tripolie	Evocare: Completarea textului istoric cu termeni lipsă: <i>paleolitic, neolitic, viață nomadă, sedentară.</i> Realizarea sensului: Comentarea informațiilor selectate din diferite surse referitor la descrierea modului de viață a omului neolitic din spațiul românesc. Identificarea schimbărilor atestate în viața omului din neolitic. Evidențierea cauzelor schimbărilor produse în comparație cu perioada paleoliticului. Formularea concluziilor. Reflectie: Realizarea unei comparații a Preistoriei din spațiul românesc cu cea din spațiul universal.	Explicația	25	Manual de Istorie Antică a românilor și universala	Evaluare verbală		
C.4.	UC 4.1.	Urme ale omului preistoric în spațiul românesc (neolitic) - Primele comunități de agricultori și păștori. - Viața spirituală. Manifestări artistice. - Civilizația Cucuteni-Tripolie	Evocare: Completarea textului istoric cu termeni lipsă: <i>paleolitic, neolitic, viață nomadă, sedentară.</i> Realizarea sensului: Comentarea informațiilor selectate din diferite surse referitor la descrierea modului de viață a omului neolitic din spațiul românesc. Identificarea schimbărilor atestate în viața omului din neolitic. Evidențierea cauzelor schimbărilor produse în comparație cu perioada paleoliticului. Formularea concluziilor. Reflectie: Realizarea unei comparații a Preistoriei din spațiul românesc cu cea din spațiul universal.	Explicația	10	Fișa de lucru	Verificarea completării fișei de lucru		
C.5.	UC 5.1. UC 5.3.	Urme ale omului preistoric în spațiul românesc (neolitic) - Primele comunități de agricultori și păștori. - Viața spirituală. Manifestări artistice. - Civilizația Cucuteni-Tripolie	Evocare: Completarea textului istoric cu termeni lipsă: <i>paleolitic, neolitic, viață nomadă, sedentară.</i> Realizarea sensului: Comentarea informațiilor selectate din diferite surse referitor la descrierea modului de viață a omului neolitic din spațiul românesc. Identificarea schimbărilor atestate în viața omului din neolitic. Evidențierea cauzelor schimbărilor produse în comparație cu perioada paleoliticului. Formularea concluziilor. Reflectie: Realizarea unei comparații a Preistoriei din spațiul românesc cu cea din spațiul universal.	Explicația	10	Fișa de lucru	Verificarea completării fișei de lucru		

2.4. Proiectarea demersului didactic al lecției

Dacă proiectarea didactică pe unități de învățare oferă înțelegerea organizării procesului din perspectivă strategică pe un termen de scurtă durată, **proiectul didactic al lecției** presupune proiectarea activității în plan operativ pentru o unitate de învățare, o lecție.

Proiectul didactic al lecției oferă o schemă rațională și personalizată a desfășurării activității și include: obiectivele operaționale ale lecției, conținuturile, strategiile didactice (forme; metode, procedee și tehnici; mijloace) și strategiile de evaluare.

Proiectarea demersului didactic al lecției poate fi realizată în mai multe modalități, în funcție de experiența cadrului didactic și de cultura organizațională a instituției.

Proiectarea lecțiilor/activităților didactice este un demers care trebuie să se raporteze la 3 cadre de referință:

- activitatea anterioară secvenței proiectate, activitate care este supusă unei evaluări diagnostice, de identificare a aspectelor reușite și a celor mai puțin reușite, în scopul prefigurării unor demersuri didactice ameliorative;
- situația existentă în momentul proiectării, respectiv resursele psihologice ale elevilor, cele materiale, caracteristicile mediului de instruire etc.;
- cerințele impuse de programa școlară și de alte documente curriculare și acte normative.

Etape în elaborarea proiectului de lecție:

- a) stabilirea obiectivelor operaționale/competențelor derivate;
- b) stabilirea și prelucrarea conținutului științific;
- c) elaborarea strategiei de instruire și autoinstruire;
- d) stabilirea structurii procesuale a lecției/activității didactice: cunoașterea și evaluarea randamentului școlar;
- e) stabilirea strategiei de evaluare utilizate de către profesor;
- f) stabilirea strategiei de autoevaluare utilizate de către elevi.

Structura-model a unui proiect didactic al lecției:

- **Instituția ...**
- **Profesor ...**
- **Clasa ...**
- **Disciplina: ...**
- **Subiectul lecției: ...** (se transcrie din proiectul unității respective de învățare).

- **Tipul lecției:** se indică tipul corespunzător al lecției din perspectiva formării/dezvoltării de competențe:
 - lecție de formare a capacităților de dobândire a cunoștințelor;
 - lecție de formare a capacităților de înțelegere/aplicarea/analiză/sinteză/evaluare;
 - lecție mixtă;
 - lecție seminar/conferință/dezbatere/proiect/excursie, proces simulat etc.;
 - lecție de sinteză;
 - lecție de autoevaluare/evaluare/evaluare reciprocă etc.).
- **Unități de competență** – se indică unitățile de competență prioritare pentru lecția dată (în variantă schematică, se transcriu din *Curriculumul disciplinar*);
- **Obiectivele operaționale ale lecției:** în funcție de situația concretă, se formulează 2-3 obiective operaționale, deduse din unitățile de competență selectate pentru lecția dată, reflectând în mod adecvat domeniile:
 - *cognitiv* (după Bloom): asimilarea de cunoștințe și înțelegere, formarea de capacități intelectuale (aplicare, analiză, sinteză, evaluare). Exemple de verbe pentru formularea obiectivelor sunt propuse în modelele taxonomice din literatura metodică și pedagogică;
 - *afectiv* (după Krathwofl): formarea convingerilor, sentimentelor, atitudinilor;
 - *psihomotor* (Simpson): operații manuale, formarea de conduite motrice, practice.

Recomandări pentru elaborarea proiectului didactic al lecției
(sugestii de structurare schematică)

Etapela activității	Timp (45 min)	Activitatea profesorului	Activitatea elevului	Exemple de strategii didactice
EVOCARA	4-7 min	<p><i>Spargerea gheții</i> – acest moment precedă începutul lecției și este o ocazie dirijată de cadrul didactic care presupune jocuri de cunoaștere și autocunoaștere.</p> <p>Mobilizarea potențialului elevilor și motivația lor pentru a-i implica activ în actul de predare – învățare și autoevaluare/evaluare.</p>	<p>Elevii demonstrează că sunt pregătiți pentru activitate.</p> <p>Este utilizată experiența anterioară sau unele presupuneri generale la nivel de cunoaștere și înțelegere.</p>	<p><i>jocuri didactice, asalt de idei, minidiscuții, asociații libere, GPP, întrebări frontale, minidiscuții etc.</i></p>
REALIZAREA SENSULUI	20-25 min	<p>Organizarea unor activități, folosind 1-2 strategii didactice de realizare a obiectivelor operaționale proiectate.</p>	<p>Se descriu succint, acțiunile aproximative ale cadrului didactic și așteptările participării elevilor în activitate.</p>	<p><i>explicația, presupunerea prin termeni, discuția dirijată miniprelegeri, lectură ghidată, SINELG, dezbateră, mozaicul etc.</i></p>
REFLECȚIE	3-9 min	<p>Analiza gradului de realizare a obiectivelor operaționale la nivel de cunoștințe și abilități. Consolidarea obiectivului operațional de formare a atitudinilor și convingerilor.</p>	<p>Elevii pot formula și adresa reciproc întrebări, demonstrând cunoștințele formate.</p> <p>Elevii sunt implicați să reflecteze asupra mesajului activității.</p>	<p><i>interogarea multiprocesuală, minitestele, scrierea liberă, minieseul, graficul conceptual etc.</i></p>
Analiza (debrifarea) activității	2-5 min	<p>Organizarea de discuții cu elevii despre ceea ce s-a proiectat și cum s-au implicat participanții în realizarea obiectivelor, utilitatea strategiilor didactice, cum s-au simțit participanții, ce se propune pentru viitor în scopul îmbunătățirii proiectării și demersului didactic etc.</p>	<p>Elevii sunt implicați nu doar să analizeze activitatea desfășurată, ci și momentele de proiectare, propunând modalități de îmbunătățire la nivel de tehnici și modalități de realizare, atât la nivel cognitiv, cât și afectiv.</p>	<p><i>discuții dirijate, întrebări reflexive, revizuirea scenariului didactic, simulări, revizuirea circulară etc.</i></p>

Evaluarea finală și autoevaluarea	1-3 min	Se apreciază implicarea participanților prin diverse calificative și descriptori, apoi se notează activitatea elevilor. O pondere mare o are autoevaluarea și evaluarea reciprocă a participanților.	Elevii participă la procesul de autoevaluare și evaluare reciprocă. Se ex-primă despre nivelul de înțelegere a notării și aprecierilor verbale.	<i>graficul color, unda liberă, corabia cosmică, interviul etc.</i>
EXTINDERE	2-4 min	Se propun 2-3 sarcini de scurtă durată (printre care să fie și la alegerea elevilor), pentru următoarele zile, reieșind din conținutul obiectivelor operaționale. De asemenea, se propun sarcini de lungă durată pentru a dezvolta anumite competențe (specifice disciplinei sau unități de competență), de participare individuală sau în grupuri mici în anumite activități comunitare, implicând și persoanele cu care comunică și colaborează ei.	Elevii realizează sarcini de scurtă durată, capacități evaluate în activitățile ulterioare la etapa de evocare sau realizarea altor obiective operaționale, de asemenea se implică în activități de utilizare a cunoștințelor în activități cotidiene. Proiectarea unei noi activități.	<i>cercetarea, prezentarea de postere, chestionarea, interviul în 3 trepte, eseul, rezolvarea de probleme, miniproiecte etc.</i>
Follow-up – conexiune inversă.	1 min	Se determină când și cum preconizați să reveniți și să apreciați nivelul de realizare a sarcinilor de extindere, de lungă durată (în cadrul altor ore curriculare, ședințelor de clasă, ori alte activități extracurriculare, proiectate din timp și organizate în școală sau localitate (comunitate).	Elevii participă în realizarea sarcinilor de lungă durată, pornind de la competențele sau unitățile de competență din <i>Curriculumul</i> dezvoltat și prezintă la nivel de finalitate cunoștințele și abilitățile formate, transferate în competențe cu caracter de integrare socială.	<i>mese rotunde, conferințe, decade pe obiecte, lecții de sinteză, excursii, întâlniri cu persoane resursă, ore de dirigenție, ședințe cu părinții etc.</i>

PROIECT DIDACTIC/model

Profesor:

Disciplina: *Istoria românilor și universală*

Clasa: a V-a

Data: _____

Durata lecției: 45 min.

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE: *Civilizația traco-geto-dacică*

SUBIECTUL LECȚIEI: *Unificarea Daciei pe timpul lui Burebista*

Unități de competență. Lecția (parte integrantă a unității de învățare) va contribui la formarea următoarelor unități de competență:

- 2.1. Identificarea arealului de trai a popoarelor antice;
- 3.3. Utilizarea informației din diferite surse în expunerea evenimentelor din Epoca Antică;
- 4.2. Stabilirea relației dintre cauze și evenimente;
- 5.2. Prezentarea rolului personalităților în Istorie pentru dezvoltarea calităților personale.

Obiective operaționale:

La finele lecției elevul va fi capabil:

- O.1. – să identifice, în baza textului din manual și a surselor, cauzele unificării geto-dacilor pe timpul lui Burebista;
- O.2. – să descrie, în baza surselor și a textului din manual, reformele efectuate de Burebista;
- O.3. – să indice pe hartă hotarele regatului lui Burebista;
- O.4. – să caracterizeze personalitatea lui Burebista;
- O.5. – să aprecieze importanța unificării geto-dacilor de către Burebista;

Tipul lecției: mixtă

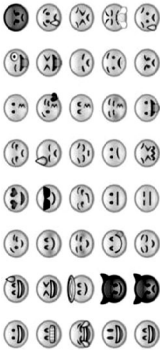
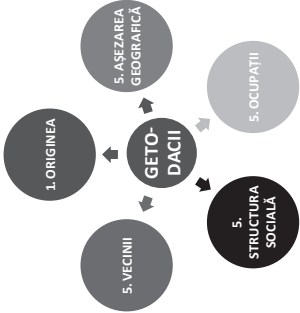
Tehnologii didactice:

- a) **Forme:** lucrul individual, în perechi, în grup
- b) **Metode și procedee:** conversația, explicația, cercetarea hărții, joc de rol, explozia stelară, metoda ciorchinelui, argumentarea, expunerea, selectarea informației din sursă, citirea intensivă.
- c) **Mijloace de învățământ:** proiector, calculator, ecran, tabla, manuale, cresto-mație la Istoria veche a spațiului românesc, foi, scheme, fișe de lucru.

Evaluarea:

- a) Forme, metode, tehnici de evaluare: frontală, continuă, observarea sistematică, evaluarea informală, criterială, calitativă, divergentă, formatoare, verificarea.

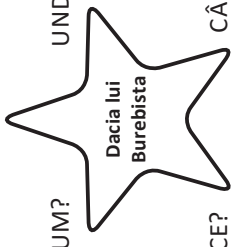
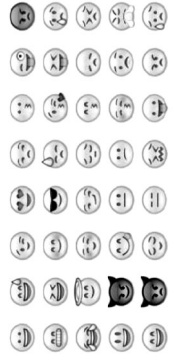
SCENARIUL LECȚIEI

Etaple activității/lecției	Resurse de timp	Obiectivele lecției	Activitatea profesorului	Activitatea elevilor	Strategii didactice
<p>EVOCARE Moment organizatoric</p> <p>Verificarea temei pentru acasă</p>	9 min.	<p>Salutul, fixarea prezenței la oră, verificarea pregătirii de lecții a elevilor (caiete, manuale etc.)</p> <p>Determinarea stării de spirit al elevilor la începutul lecțiilor.</p> <p>Profesorul „înregistrează” atmosfera din clasă pentru a utiliza eficient starea de spirit a fiecăruia, a o ajusta pe parcursul lecției.</p>	<p>Salutul, fixarea prezenței la oră, verificarea pregătirii de lecții a elevilor (caiete, manuale etc.)</p> <p>Determinarea stării de spirit al elevilor la începutul lecțiilor.</p>	<p>Elevii selectează o imagine care reflectă starea emoțională, de spirit, dispoziția fiecăruia. Toți împreună arată fișele alese. Scriu pe verso „în-ceputul lecției”, apoi le „ascund” între paginile caietului.</p>	
<p>Captarea atenției</p> <p>Anunțarea temei noi</p>		<p>Profesorul anunță condițiile completării ciorchinelui.</p> 	<p>Profesorul anunță condițiile completării ciorchinelui.</p>	<p>Elevii sunt repartizați în 5 grupuri. Un membru al grupului va extrage un bilețel de o anumită culoare. După ce profesorul prezintă schema, fiecare grup, în coreundere cu culoarea aleasă, timp de 4 minute va trebui să structureze un răspuns la temă, punând cuvinte-cheie, pe care le vor înscrie pe fișa de culoare corespunzătoare domeniului.</p> <p>La expirarea timpului, echipele anexează fișele la domeniul la care au lucrat. Un reprezentat al echipei, numit de membrii grupului, va prezenta tema oral.</p> <p>Un elev citește textul.</p>	<p>Metoda ciorchinelui</p> <p>Lucru în grup</p>

R E A L I Z A R E A	27 min.	O.1.	<p>Profesorul fixează pe ecran un fragment din „Istoriile” de Herodot.</p> <p><i>„După indienii, neamul tracilor este cel mai mare; dacă ar avea o singură conducere și ar fi uniți în cuget, ei ar fi după părerea mea, de neînfrânt. Dar unirea lor e cu neputință și nu-i chip să se înfăptuiască, de aceea sunt ei slabi.”</i></p> <p>Profesorul anunță tema și planul lecției:</p> <p>Unificarea Daciei pe timpul lui Burebista</p> <p>Reieșind din cele spuse la începutul lecției, în arialul de răspândire al tracilor, mai exact al geto-dacilor în secolele III-II î. e. n. existau mai multe formațiuni statale, uniuni tribale.</p> <p>Cine conduceau aceste formațiuni? Cine dintre voi poate să-i convingă pe reprezentanții celorlalte triburi să creeze un singur stat? Unui elev/ ei se va oferi rolul lui Burebista. Cum îi putem convinge pe conducătorii tuturor triburilor tracice să se supună unei singure persoane?</p> <p>Ulterior, elevul care va juca rolul lui Burebista va lua bucată de băț din mâna dreaptă, iar mănunchiul adunat va fi dat pentru a fi rupt din nou. Care este morala?</p>	<p>Elevii îndeplinesc sarcinile:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Identificați în text opinia autorului despre cauza slăbiciunii tracilor. - Propuneți o soluție pentru ca tracii/geto-dacii să devină mai puternici. <p>Elevii înscriu data și tema în caiete.</p> <p>Elevii răspund la întrebări; își exprimă opinia proprie.</p> <p>Elevii repartizează celelalte roluri.</p>	Conversația
S E N S U L U I	O.2.	O.2.	<p>Elevii îndeplinesc sarcina de lucru: Citiți primul subpunct din manual și identificați cauzele unificării geto-dacilor.</p> <p>Elevii scriu în caiete răspunsurile.</p> <p>Răspunsuri posibile:</p> <p>Pericolul celților, bastarnilor, sciților, dar în primul rând al romanilor.</p> <p>Taraboste (piliați). Doreau unificarea pentru a obține noi pământuri, bogății etc.</p> <p>Ei aveau în comun limba, obiceiurile, religia</p> <p>În baza schemei și a textului din manual elevii înscriu în caiete reformele lui Burebista.</p> <ul style="list-style-type: none"> - a construit un puternic sistem de apărare; - a fost organizată o armată puternică; - a fost elaborat un cod de legi „belegines”; - impunerea unei religii unice; 	<p>Joc de rol „Mănunchiul de trestii” Fișa nr. 1</p> <p>PPT</p> <p>Explicația</p> <p>Lucru în perechi</p> <p>Lectură intensivă</p>	Stabilirea relației dintre cauze și eveniment
	O.3.	O.3.	<p>Vor indica: Histria, Tomis, Callatis, Olbia.</p> <p>Burebista cucerise întreaga Dobroge.</p> <p>Vor determina hotarele regatului lui Burebista.</p>	<p>Vor indica: Histria, Tomis, Callatis, Olbia.</p> <p>Burebista cucerise întreaga Dobroge.</p> <p>Vor determina hotarele regatului lui Burebista.</p>	

		<p>O.4.</p> <p>O.5.</p> <p>O.4.</p>	<p>În continuare profesorul v-a prezentat în PPT ceea ce au simulat elevii. Dincolo de această legendă, au fost cauze obiective care au favorizat unificarea triburilor geto-dacice. Cum se numea aristocrația la geto-daci? Cum credeți voi, ei doreau unificarea? De ce?</p> <p>Triburile geto-dacice, aveau ceva în comun? Ce? Dacă se asemănau, de ce să nu să se unească?</p> <p>Cu ajutorul cuvântului și al sabiei Burebista reușește să unifice practic toate triburile geto-dacice de la Nord de Dunăre. Cum credeți, de ce numai la Nord de râu?</p> <p>După ce a unificat triburile geto-dacilor, Burebista a întreprins un șir de reforme pentru consolidarea lui.</p> <p>În anii 60 î. Hr. Burebista îi alungă pe celți din partea de Vest a hotarelor sale.</p> <p>Deci, către anii 60 până în 48 î. Hr. Burebista și-a extins teritoriul, atingând maximele geografice ale statului.</p> <p>55-52 î. Hr. sunt ocupate coloniile grecești de pe litoralul Nord-Vest pontic.</p> <p>Sarcină: Indicați pe hartă aceste colonii.</p>	<p>Elevii răspund argumentat la întrebări.</p> <p>Elevii (5 grupuri) citesc și selectează informațiile care caracterizează personalitatea lui Burebista. Înscriu în caiete răspunsurile.</p> <p>Un grup prezintă răspunsul, celelale completează Jurnalul dublu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>diplomat</i>; - <i>foarte bun strateg</i>; - <i>unificator și bun organizator</i>; - <i>este primul unificator al geto-dacilor</i>; - <i>creatorul celui mai întins regat dac</i>; - <i>opera sa va fi continuată de urmași</i>; - <i>regatul său va reprezenta exemplul pentru urmași</i> etc. <p>Elevii înscriu concluziile în caiet.</p> <p>Elevii vizionează fragmentul din film, după care răspund la întrebări.</p>	<p>Lucru individual</p> <p>Selectarea informației</p> <p>Cercetarea hărții</p> <p>Conversația</p> <p>Selectarea informației din sursele istorice</p> <p>Jurnalul cu dublă intrare Fișa nr. 2</p> <p>Argumentarea</p>
--	--	-------------------------------------	---	---	--

		<p>Putem să îl numim pe Burebista o personalitate marcantă din Istoria neamului nostru? De ce?</p> <p>Sarcină: În baza spuselor autorilor antici și a istoricilor, caracterizați personalitatea lui Burebista.</p> <p>În parcursul său de unificare, consolidare și extindere a statului dac, Burebista a fost ajutat de Deceneu. Despre cine a fost Deceneu ne vorbesc autorii antici.</p> <p>„Spre a ține în ascultare poporul, el și-a luat ajutor pe Deceneu, ... care răătăcise multă vreme prin Egipt, învățând acolo unele semne de pro-rocire, mulțumită căreia susținea că tălmăcește voința zeilor. Ba încă de un timp fusese socotit și zeu... ca o dovadă pentru ascultarea ce i-o dădeau geții este și faptul că ei s-au lăsat înduplecați să taie vița de vie și să trăiască fără vin.”</p> <p>Strabon, Geografia</p> <p>Evenimentele despre care am învățat astăzi au fost prezentate în filmul „Burebista”.</p> <p>Sarcină: descoperiți alte calități ale lui Burebista, despre care nu s-a menționat la lecție.</p> <p>Ce calități ale lui Burebista ați mai descoperit vizionând filmul?</p>		<p>Explicație în baza sursei, prezentarea portretului</p> <p>Vizionarea fragmentului din filmul „Burebista” (1980)</p> <p>(secvența de la 1 oră și 05 min. – 2 min.)</p>
--	--	--	--	--

<p>R E F L E C Ț I E</p>	<p>6 min.</p>	<p>O.5.</p>	<p>CINE? CUM? UNDE? CÂND? CE?</p> 	<p>Elevii fac o sinteză a lecției în baza schemei: formulează întrebări și răspund.</p>	<p>Explozia stelară Expunerea</p>
<p>Sarcini pentru extindere Aprecierea activității și răspunsurile elevilor. Notarea Verificarea stării emoționale la sfârșit de lecție</p>	<p>3 min.</p>		<p>De formulat în baza temei studiate „Unificarea Daciei pe timpul lui Burebista” 3 concluzii; De realizat un „Interviu cu Burebista” (8-10 replici), utilizând termenii și sintagmele: <i>unificare, consolidare, Sarmizegetusa, reforme, „temut și de romani”</i>.</p> 	<p>Elevii înscriu tema pentru acasă în caiete/agendă.</p> <p>Elevii selectează din nou câte o imagine care reflectă starea emoțională a lor. O compară cu cea de la începutul lecției, explică de ce s-a schimbat sau a rămas neschimbată starea de spirit.</p>	

Mănunchiul de trestii

Autorul (profesorul): Cetatea Argedava era gătită de sărbătoare. Pe pajiștea din fața ei erau așezate mese și bănci lungi de lemn. Regele Burebista întâmpină pe căpeteniile tuturor semințiilor dacilor venite la întâlnire. Când foamea și setea mesenilor se mai potoliră la un semn al regelui, patru slujitori puseră în mijlocul adunării o cușcă mare de fier. Alți doi slujitori aduseră, legați, doi câini flămânzi, pe care îi sloboziră în cușcă. Un ciolan cu resturi de carne fu zvârlit printre gratii. O luptă cumplită, cu scheunături și mușcăături însîngerate, se încinse între cele două animale, pentru a pune stăpânire pe ciolan. Când câinii erau gata să se sfâșâie unul pe altul, un slujitor aduse în lanț un lup și îi dădu drumul în cușcă. Ca prin farmec, cei doi câini se despărțiră. După câteva mârâituri fioroase, se aruncară amândoi la grumazul lupului și, uitând de vrajba de dinainte, reușiră să-l doboare. Nedumeriți de acest spectacol, mesenii își întoarseră privirile întrebătoare spre Burebista. Acesta se ridică în picioare și spuse:

Burebista: lubiți oaspeți, îngăduiți-mi să vă deslușesc pilda acestei întâmplări. Toți ați putut vedea cum câinii au lăsat de o parte vrajba dintre ei și s-au unit în fața dușmanului comun... Dinspre miazănoapte ne atacă boiul și tauriscii. Dinspre soare-răsare vin spre noi ca fulgerul sciții și bastarnii. Iar dinspre miazăzi vin dușmanii cei mai puternici și mai primejdioși, romanii, care au biruit până acum toate neamurile cu care au luptat. Ne vor înfrânge pe toți, pe rând. O tulpină de trestie lesne o poți înfrânge între degete, dar un mănunchi de trestii nu-l poți înfrânge nici cu amîndouă brațele. Și noi, dacă ne vom uni într-o singură țară, sub o singură stăpânire, vom fi ca un zid de neclintit în fața dușmanilor.

Othazos: Sub a cui stăpânire. Poate a ta, Burebista?

Burebista: Sub stăpânirea celui mai destoinic și mai înțelept dintre noi, pe care împreună îl vom alege.

Othazos: Eu nu mă supun nimănui, nici oamenii mei.

Oliper: lubiți oaspeți, am văzut și am ascultat cu luare aminte totul. Cred că Burebista a vorbit cu dreptate. Trebuie să ne unim și să rezistăm în furtunile ce vor veni.

I căpetenie: Și eu mă supun lui Burebista.

II căpetenie: Și eu.

Autorul: „Și eu, și eu”, se auziră alte glasuri. Trăiască Burebista! ... Trecuseră doi ani de la aceste fapte și într-o seară un călăreț rănit se opri în fața porții celei mai mari a cetății Argedava.

Solul: Sunt solul regelui Othazos către marele rege Burebista.

Autorul: după o scurtă vreme acesta se îngenunchea în fața regelui.

Solul: Mărite rege, stăpânul meu își trimite prin mine închinarea sa. A înțeles prea târziu dreptatea vorbelor tale. Dușmanii ne-au atacat, iar Othazos a căzut rău rănit.

Burebista: Ridică-te, prietene. Este o zi mare. S-a întors la noi fratele răătăcit. Vom ridica îndată oștirea și vom porni în ajutorul vostru.

Autorul: Zicând acestea, regele Burebista se ridică și ieși din încăpere cu pas hotărât. Când a trecut pe lângă el, solului i s-a părut să este însuși Zamolxis, zeul cel bun și înțelept al tuturor dacilor.

FIȘA NR.2

Grupul nr. 1. „... și în timpul din urmă regele Burebista, ajungând cel dintâi și cel mai mare dinre regii din Tracia și stăpânind tot teritoriul de dincoace de fluviu (Dunăre) și de dincolo de Acornion (un cetățean al orașului Dionisopolis) a ajuns de asemenea la acesta (Burebista) în cea dintâi și cea mai mare prietenie.” ***Decretul din Dionisopolis în onoarea lui Acornion***

Grupul nr. 2. „Burebista, bărbat get, luând conducerea neamului său, a ridicat pe oamenii aceștia ticăloșiți de nesfârșitele războaie și i-a îndreptat prin abținere, sobrietate și ascultare de porunci, așa încât în câțiva ani a întemeiat o mare stăpânire și a supus geților cea mai mare parte a populațiilor vecine; ba a ajuns să fie temut și de romani”. (***Strabon, Geografia***)

Grupul nr. 3. „Era priceput în ale războiului și iscusit la fapte: știind când să năvălească și când să se retragă, meșter ce întinde curse, viteaz în lupte, știind a se folosi cu dibăcie de o victorie și a scăpa cu bine dintr-o înfrângere...; pentru care lucruri el a fost mult timp, pentru romani, un potrivnic de temut.” (***Dio Cassius***)

Grupul nr. 4. „În câțiva ani, de la 60 la 48, Burebista făurise cu sabia în mână un mare stat ce se întindea spre apus și spre nord-vest până la Dunărea de mijloc și Moravia, spre nord până în Carpații Păduroși, spre est ajungea până la Olbia și cuprindea Dobrogea în întregime, iar la miazăzi ajungea până la Haemus (n.r. - Munții Balcani)”.

Hadrian Daicoviciu „De la Burebista la cucerirea romană”.

Grupul nr. 5. „...Mai mult decât atât, Burebista aproape ajunge să se confrunte cu unul dintre cei mai mari generali ai Antichității Iulius Caesar. (Voind să îndepărteze priemejdia romană, Burebista profită de războiul civil care începuse la Roma între Caesar și Pompei, promițându-i acestuia din urmă ajutor. Pompei a fost înfrânt, iar Caesar a amenințat Dacia cu război. – n.n.) Nu vor apuca nici unul nici celălalt să trăiască acest moment. Caesar este asasinat în anul 44 î. Hr., iar marele său rival, Burebista, dispare în mod misterios de pe scena istoriei în același an. Nici până astăzi nu a fost descifrat acest mister, existând în schimb mai multe ipoteze.” **Hadrian Daicoviciu „De la Burebista la cucerirea romană”.**

3. Referințe metodologice și procesuale ale Curriculumului la disciplina Istoria românilor și universală

3.1. Elaborarea strategiilor didactice în baza Curriculumului reactualizat

ÎNVĂȚAREA BAZATĂ PE PROIECTE: SUGESTII DE IMPLEMENTARE

Învățarea bazată pe proiect este o abordare pedagogică relevantă pentru formarea/dezvoltarea competențelor elevilor, care contribuie simultan la achiziționarea atitudinilor, abilităților și cunoștințelor dobândite la mai multe discipline școlare. De regulă, un proiect are ca rezultat unul sau mai multe produse (posibil de realizat și transdisciplinar). De exemplu proiectele elaborate la Istorie pot fi implementate în colaborare cu cadrele didactice de la științele socioumanistice, științele reale, opționale și cele vocaționale.

Proiectul reprezintă o activitate de învățare și evaluare amplă, care de regulă începe în clasă, prin definirea și înțelegerea sarcinii de lucru, eventual prin începerea rezolvării acesteia și se continuă acasă, pe parcursul a câtorva săptămâni, timp în care elevul are permanente consultări cu profesorul. Proiectul se încheie tot în clasă, prin prezentarea în fața colegilor a unui raport asupra rezultatelor obținute și, dacă este cazul, a produsului realizat.

Fiind o strategie interactivă specifică educației, prin învățarea în baza proiectului, elevii sunt implicați în utilizarea practică a cunoștințelor și dezvoltarea abilităților formate/dezvoltate la orele de curs de la mai multe discipline școlare, prin intermediul unui proces extins, structurat în jurul unor probleme autentice și complexe. Aceasta presupune colectarea de informații, prelucrarea și sistematizarea unei baze de date, interpretarea și reflecția personală, cooperarea în realizarea sarcinilor propuse.

Pentru organizarea eficientă a învățării bazată pe proiect este necesar:

- analiza situației reale, luându-se în considerație nevoile elevilor, școlii, comunității;
- decizia elevilor, importantă pentru activizarea potențialului lor creativ și promovarea inițiativelor, identificarea soluțiilor în realizarea produsului;
- activitățile bazate pe proiecte ar trebui să fie organizate în colaborare cu alți profesori la nivel inter- și transdisciplinar;
- procesul de învățare ar trebui să includă elemente de cercetare și documentare în vederea stabilirii soluțiilor sau a elaborării produsului;

- focalizarea ar trebui pusă pe dezvoltarea de competențe și nu pe acumularea de cunoștințe;
- activitatea de învățare în baza proiectelor ar trebui evaluată prin prisma aportului la dezvoltarea competențelor și nu în legătură cu calitatea produsului sau durabilitatea schimbării generate;
- elemente suplimentare de învățare sunt determinate de realizarea unei prezentați a produsului sau a activității practice realizate în așa fel încât să se obțină reacții și sugestii pertinente, ce pot fi utilizate pentru revizuire și îmbunătățire;
- ciclul de învățare nu va fi complet dacă nu este încheiat printr-o activitate de reflectare asupra a ceea ce s-a realizat, a competențelor dobândite și a modului în care aceste competențe pot fi utilizate pe viitor în alte situații sau contexte.

Pentru fiecare clasă, cadrul didactic va determina împreună cu elevii subiectul proiectului, implicând la necesitate profesorii din școală, membrii familiei copilului și comunității. *Programa curriculară la Istorie* prevede recomandări pentru cadrele didactice cu referire la proiectele elaborate și implementate.

Notă: Nu există un număr fix de proiecte care poate fi realizat pe parcursul unui an de studii: poate fi unul sau mai multe. Decizia aparține cadrului didactic și elevilor, în funcție de nivelul de organizare, resursele disponibile, interesele elevilor, problemele clasei/școlii/comunității etc. De asemenea cadrul didactic determină perioada când organizează învățarea bazată pe proiecte, care trebuie specificată în proiectarea de lungă durată.

Abilități și competențe formate/dezvoltate în cadrul învățării în baza proiectelor.

- Dobândirea de cunoștințe și abilități cu privire la subiectul/problema identificată și soluționată;
- Abilități intelectuale și de gândire critică (legate de înțelegerea, procesarea și organizarea informațiilor cu referire la elaborarea și implementarea unui proiect);
- Abilități de cooperare și gestionare de conflicte;
- Abilități de comunicare (orală, scrisă, vorbitul în public etc.);
- Exprimare artistică, abilități de utilizare TIC;
- Contribuție la soluționarea unor probleme din localitate/regiune;
- Abilități de colaborare cu factorii de decizie, de implicare a membrilor comunității în soluționarea unor probleme comune prin intermediul proiectelor.

Etapele realizării unui proiect:

1. *Identificarea temei proiectului educațional (nesoluționat sau soluționat parțial și necesită îmbunătățire) sau a unei întrebări deschise din istoria locală.*

2. **Planificarea activității:**

- stabilirea scopului și a obiectivelor proiectului;
- alcătuirea grupelor de lucru;
- îngustarea subiectului în cadrul temei proiectului de către fiecare elev/grup;
- alegerea liderilor și distribuirea responsabilităților în cadrul grupului;
- identificarea surselor de informare (manuale, proiecte mai vechi, cărți de specialitate, reviste de specialitate, persoane sau instituții specializate în domeniu).

3. **Cercetarea/documentarea** – activitatea propriu-zisă și luarea deciziilor.

4. **Implementarea proiectului/planului de acțiune.**

Realizarea materialelor/produselor.

5. **Prezentarea rezultatelor cercetării și/sau a materialelor create/a produselor.**

6. **Evaluarea** – aprecieri și reflecții asupra experiențelor de învățare:

- cercetării de ansamblu;
- modalităților de activitate;
- produsului realizat;
- îndeplinirii atribuțiilor/responsabilităților;
- diseminarea bunelor practici.

Structura unui proiect cu caracter de cercetare:

- I. **Pagina de titlu**, pe care, de obicei, se consemnează date sintetice de identificare: tema proiectului, numele autorului, perioada în care s-a elaborat proiectul.
- II. **Cuprinsul proiectului:** titlul, capitolele, subcapitolele.
- III. **Introducerea** – prezentarea cadrului conceptual.
- IV. **Dezvoltarea elementelor de conținut.**
- V. **Concluziile** care sintetizează elementele de referință desprinse în rezultatul studiului temei respective, sugestii, propuneri.
- VI. **Bibliografia.**
- VII. **Anexe.**

Există câteva tipuri de activități de învățare în baza proiectului. Printre cele mai răspândite sunt cele centrate pe gestionarea aspectelor la nivelul clasei sau școlii (în special la treapta gimnazială) și cele centrate pe elaborarea și implementarea de proiecte realizate în localitate/comunitate (prin diverse acțiuni de sensibilizare a membrilor comunității cu referire la starea monumentelor din localitate, renovarea/amenajarea unui muzeu, cercetarea aportului unei personalități care a lăsat o anumită urmă în dezvoltarea comunității, istoria localității etc.).

Sugestii de acțiuni și subiecte de proiecte, care pot fi elaborate și implementate în clasă/școală sau comunitate:

CLASA	SUBIECTE RECOMANDATE
V	Vizită la muzeu (real/virtual), cu prezentarea din timp a unui plan-schiță, fișă de observare, realizarea unui articol pentru ziarul școlii/jurnal de impresii etc.; Minicercetare: „Evoluția unor obiecte/unelte/arme/vestimentație în timp”; Studiu: „Străzile din localitate povestesc”, „Istoria unei personalități marcante”; Teatrul antic: „Viața oamenilor din Antichitate”.
VI	Minicercetare: „Istoria e lângă tine... - cunoaște-o!”; Studiu: „Să redescoperim localitatea natală”; Expediție: „Pe urmele strămoșilor noștri”; Miniconferință: „Elemente din orizontul local”.
VII	Studiu: „Trecutul de lângă noi”; Analiza unui monument conform algoritmului; Excursie (cu distribuirea rolurilor: istorici, geografi, etnografi, naturaliști etc.) la biserici/mănăstiri din localitate sau republică.
VIII	Portretul istoric al unei personalități marcante ale Istoriei locale (sat, oraș, raion, municipiu) din sec. al XIX-lea – începutul sec. al XXI-lea; Studiu: „Diversitatea etnică și culturală de azi din spațiul local, inspirată de fapte/procese din Epoca Modernă”; Monumente/obiecte istorice din localitate ce reprezintă Epoca Modernă.
IX	Cercetare: „Vestigii istorice în localitatea noastră”; Interviu/reportaj: „Bunuri spirituale ale neamului”; Planul dezvoltării unei afaceri în comunitate; Dezbatere: „Rolul femeii în viața publică (politică, economie, cultură, știință etc.)”; Conferință: „Regina Maria și rolul ei în procesul de recunoaștere a Marii Uniri”; Studiu: „Victimele în viața pașnică de după război”; Analiza comparativă: „Manipularea, propaganda și știrile false în lumea contemporană”; Portrete de personalități marcante ale Basarabiei.

Criteriile de evaluare ale învățării bazate pe proiecte sunt elaborate de către cadrele didactice implicate în astfel de activități, discutate cu elevii și prezentate acestora din timp. În situația când sunt implicați mai mulți profesori în elaborarea și implementarea unui proiect, criteriile generale vor fi unice, dar cele specifice vor fi elaborate de fiecare cadru didactic în funcție de anumite contexte concrete.

Exemple de **criterii de evaluare a proiectului** pot fi:

1. Stabilirea scopului proiectului.
2. Claritatea obiectivelor, calitatea informației, argumentele, limbajul, elementele grafice (imagini, scheme, tabele), documentarea.

3. Activitatea individuală/în grupuri mici, realizată de către elev/elevi (investigație, experiment, chestionare).
4. Rezultate, observații, concluzii. Aprecierea proiectului în termeni de eficiență, validitate, aplicabilitate etc.
5. Prezentarea proiectului (calitatea comunicării, claritate, coerență, capacitate de sinteză etc.).
6. Relevanța proiectului (utilitate, conexiuni inter- și transdisciplinare).
7. Evaluare reciprocă.
8. Autoevaluare/autodezvoltare.

MODEL DE PROIECTARE ȘI REALIZARE A UNEI ACTIVITĂȚI ÎN BAZĂ PROIECTULUI:

(consacrată Zilei Mondiale a Muzeelor – 19 mai. Tot în această perioadă este marcată Noaptea Europeană a Muzeelor, când copiii pot vizita muzeele împreună cu membrii familiei, rudele sau prietenii)

Denumirea activității în baza proiectului: **Vizită la muzeul din localitate/regiune**

Grupul țintă: elevii din clasa/clasele a V-a, părinți, elevi din alte clase, persoane-resursă.

Scopul: **Valorificarea monumentelor de istorie și cultură din localitate/regiune**

Unități de competență:

- utilizarea informației din diferite surse istorice în expunerea evenimentelor din epoca studiată;
- recunoașterea monumentelor din Istoria Antică – parte a patrimoniului cultural universal;
- promovarea patrimoniului cultural prin modelarea și prezentarea obiectelor specifice Preistoriei/Istoriei Antice.

Obiective:

- să recunoască obiecte specifice Preistoriei/Antichității din alte surse;
- să descrie 3 obiecte diverse (de exemplu vase, unelte, arme, vestimentație, monede etc.);
- să elaboreze un produs despre rezultatele vizitei la muzeu (cu impresii și observații despre vizita la muzeu);
- să manifeste deschidere pentru cunoașterea și respectarea patrimoniului istoric și cultural al neamului/comunității.

Strategii de activitate: explicația, conversația, prezentarea, interviul, observarea, lucrul independent/în perechi/pe echipe, discuții dirijate, ascultarea activă, învățarea prin descoperire, jocul didactic etc.

Perioada: aprilie-mai.

Număr de ore: 4

Inter-, transdisciplinaritate: limbă și comunicare; dezvoltare personală; arte plastice; științe.

Activitatea nr. 1: Introducere despre învățarea în baza proiectului

- Noțiuni generale despre învățarea în baza proiectului;
- Istoricul muzeului;
- Tipuri de muzee/exponate;
- Condițiile de păstrare, protejare a exponatelor;
- Atribuțiile muzeografului de serviciu, a ghidului;
- Muzee locale/naționale;
- Valorile muzeelor.

Activitatea nr. 2. Pregătirea vizitei în muzeu

- ✓ Proiectarea vizitei la muzeu și repartizarea sarcinilor/responsabilităților (determinarea zilei și orei de vizită, legătura cu administrația instituției pentru obținerea aprobării vizitei, mijlocul de transport, stabilirea modului de deplasare riguros, cine va însoți copiii, prețul biletului etc.);
- ✓ Pregătirea elevilor: reguli și norme de comportament în muzee (Anexa nr. 1.), în transport și în spații publice, comunicarea scopului și a obiectivelor activității în baza proiectului etc.;
- ✓ Elaborarea schiței *Fișei de observare* (pe echipe, independent) și simularea completării ei;
- ✓ Determinarea produselor recomandate pentru realizare (la decizia elevilor: fișa de observare, desen, machete, articol pentru ziar/site, buletin informațional, expoziție foto, poster, listă de întrebări etc.);

Activitatea nr. 3. Vizita la muzeu

- ✓ Momente organizatorice;
- ✓ Vizita propriu-zisă;
- ✓ Completarea *Fișei de observare*.

Activitatea nr. 4. Valorificarea vizitei.

- ✓ Prezentarea rezultatelor *Fișei de observare*;
- ✓ Realizarea/prezentarea produselor (individual/în grup);
- ✓ Feedback și reflecții;
- ✓ Autoevaluare/evaluare reciprocă/evaluare;
- ✓ Sarcini de extindere de scurtă și de lungă durată.

Anexa nr. 1. Reguli care trebuie respectate în timpul vizitei la muzeu:

- să păstreze liniștea și curățenia;
- să nu atingă exponatele;
- să vorbească încet, calm și să asculte activ;
- să nu se depărteze de grup și de cadrul didactic/însoțitori;
- să nu facă poze cu aparatul foto sau telefonul mobil fără permisiune;
- să nu bea apă sau să mănânce în sălile muzeului.

PRODUSE RECOMANDATE LA ORE ȘI ÎN CONTEXTE EXTRACURRICULARE

În evaluarea competențelor, au importanță rezultatele vizibile ale acestora, adică **produsele** realizate de elevi. Produsul școlar reprezintă un rezultat școlar proiectat pentru a fi realizat de către elev și măsurat, apreciat de către cadrul didactic, elevul însuși, colegii și, eventual, părinții sau membrii comunității educaționale.

O competență/unitate de competență poate fi evaluată prin mai multe produse. De asemenea, același produs poate permite evaluarea mai multor unități de competență. Este recomandabil de a identifica produsul adecvat, cerințelor curriculare, intereselor elevilor și posibilităților de realizare.

Produse școlare care au un caracter deschis, lista ce poate fi completată continuu:

- Arborele genealogic al familiei
- Linia timpului
- Axă cronologică
- Harta cartierului/localității
- Harta de contur completă
- Portretul personalității istorice
- Machetă tematică
- Album cu imagini (poze, desene, aplicații, comentarii/reflecții etc.)
- Buletin informativ
- Carte confecționată
- Model de cod de legi
- Caz de dezbatere (afirmativ/negativ)
- Scenariu/Dramatizare a unui eveniment
- Rezultatele unui experiment
- Interviu alcătuit și realizat
- Maraton intelectual
- Mesaj colectiv adresat unei autorități
- Model elaborat/reprodus
- Harta conceptuală
- Comunicare în diverse contexte cotidiene
- Creație colectivă realizată în comun

- Poster tematic
- Pliant pe un subiect important
- Prezentare orală/digitală
- Program de valorificare a timpului
- Proiect/miniproiect (eventual, implementat)
- Scrisoare (recomandată, cu mesaj social)
- Simulare: comportamente în diverse situații
- Situație-problemă rezolvată/experimentată
- Studiu de caz
- Tabel de sistematizare a datelor sau investigațiilor
- Vernisaj/expoziție de creații
- Afiș tematic
- Colaj pe diverse subiecte
- Carte de vizită a instituției/localității
- Adresare publică
- Chestionar
- Material foto/video
- Articol despre o activitate realizată
- Raport de monitorizare a unei acțiuni
- Website/blog
- Propunere de politici publice
- Spot publicitar
- Minieseu tematic
- Emblemă/blazon al familiei/localității
- Agenda faptelor bune
- Raport de voluntariat
- Program de activitate
- Proces-verbal
- Proces judiciar simulat
- Tabel conceptual
- Fișă de observare
- Flash-mob
- Portofoliu tematic
- Jurnal de reflecții
- E-Portofoliu
- Prezentări orale cu suport multimedia

3.2 Strategii didactice de formare a competențelor specifice disciplinei

În organizarea procesului de învățare a Istoriei la treapta gimnazială, cadrele didactice vor utiliza armonios atât strategii tradiționale (*prelegerea, explicația, povestirea, discuții dirijate, lucrul individual, prezentarea* etc.), cât și cele moderne, cu un caracter interactiv (*lucrul în grup, lucrul în perechi, dezbateri, discuții în contradictoriu, mozaic, cubul, studii de caz, simularea, învățarea prin descoperire, învățarea problematizată, învățarea prin cooperare, jocul de roluri, analiza de text, asaltul de idei, exercițiul, lectura ghidată, dialogul, conversația liberă, chestionarul, conversația euristică, elaborarea și implementarea proiectelor* etc.), ultimelor li se va atribui un rol preponderent. Savantul Meyer a constatat că activitățile în grup sau lucru în clasă fără participarea directă a profesorului este de aproximativ 10%, pe când activitatea frontală cu participarea nemijlocită a profesorului ajunge la 75% și lucrul individual – 15%.

Strategii tradiționale	Strategii moderne cu caracter interactiv
<ul style="list-style-type: none"> • Sunt centrate pe profesor (sursa principală de informații); • Comunicarea este unidirecțională (profesor-elev); • Preponderent este o transmitere de cunoștințe; • Evaluarea se bazează pe reproducerea conținutului; • Elevii de regulă au un rol pasiv; • Autoritatea cadrului didactic este mare. 	<ul style="list-style-type: none"> • Centrate pe elev și pe activitate; • Comunicarea între participanți este multidirecțională (profesor–elev, elev–elev, elev–persoană–resursă etc.); • Accent pe dezvoltarea gândirii critice și reflexive; • Evaluare poartă un caracter formativ; • Se încurajează participarea, inițiativa și creativitatea fiecărui elev; • Parteneriat eficient între cadru didactic și elevi.

Scopul strategiilor didactice constă în optimizarea procesului de predare – învățare și urmărește:

- a) selectarea optimă a metodelor, procedeeleor, mijloacelor;
- b) crearea situațiilor de formare/dezvoltare a competențelor și unităților de competență, adecvate conținuturilor de învățare;
- c) asigurarea unei comunicări didactice eficiente, dezvoltarea intereselor elevilor;
- d) corelarea teoriei cu practica.

În selectarea strategiilor didactice de predare – învățare și în organizarea interactivă a activităților, cadrul didactic are menirea:

- să instruiască elevii cu referire la specificul interactiv de organizare a activităților;
- să organizeze aranjarea mobilierului din sala de studii în mod corespunzător;
- să stabilească criteriul de grupare și dimensiunea grupului (de la 2 la 6 membri);
- să stabilească împreună cu elevii regulile de lucru (se vorbește pe rând; nu se atacă persoana, ci opinia sa; participanții se consultă între ei; nu se monopolizează discuția; nu rezolvă unul singur sarcina etc.);
- să prezinte clar instrucțiunile și sarcinile de lucru;
- să specifice timpul pe care îl au elevii la dispoziție;
- să facă notițe/să completeze fișe ale observatorului etc.

Utilizând strategii didactice interactive elevii învață:

- să se ajute reciproc în procesul de învățare;
- să-și împărtășească ideile;
- să se exprime liber în cadrul discuțiilor;
- să aleagă un lider și să fie lideri;
- să fie toleranți;
- să asculte activ;

- să coordoneze comunicarea;
 - să stabilească un mediu favorabil de încredere unii față de alții;
 - să poată lua decizii;
 - să negocieze și să medieze conflictele apărute.

De regulă, grupul se bazează pe interrelația dinamică a 5 elemente: *1. Activități; 2. Sentimente; 3. Norme de conduită; 4. Interacțiune; 5. Comunicare.*

Selectarea strategiilor didactice este necesară din mai multe motive:

- să știm unde trebuie să ajungem;
- să planificăm eficient toate etapele acestui demers în coordonare strânsă între ele;
- să identificăm factorii care ar facilita realizarea lui;
- să asigurăm prezența resurselor necesare (materiale, morale);
- să precizăm/evităm probabilitatea succeselor/insucceselor;
- să racordăm acțiunile, mijloacele la schimbarea/transformarea continuă a factorilor;
- să realizăm evaluarea permanentă a eficienței activității pentru perfecționarea continuă.

În utilizarea strategiilor didactice, grupurile de lucru sunt constituite formal, iar uneori informal sau nonformal. Pot fi formate grupuri spontane (ad-hoc) pentru intervale scurte de timp, dar și grupuri de bază (pe termen lung, eterogene, cu membri permanenți). Grupurile pot fi constituite și aleatoriu (prin numărare, prin bilete, tragere la sorți, nume de flori/animale etc.), prin distribuire stratificată – constituirea grupului după o singură caracteristică comună (stil de învățare, pasiuni comune, în baza unui test, chestionar oral etc.), grupuri constituite de profesor – axate pe structura valorică, sau grupuri constituite după opțiunea elevilor (mai puțin recomandat).

Lecțiile de istorie oferă reale posibilități de organizare și desfășurare a unor multiple activități menite să dezvolte abilitățile de creație a elevilor. Dintre acestea pot fi amintite: explicația, povestirea cu schimbarea formei, povestirea prin analogie, intercalarea unor noi episoade în expuneri, ilustrarea textelor istorice, alcătuirea enunțurilor după scheme date. Un loc important în dezvoltarea potențialului intelectual al elevilor au jocurile didactice, oferind subiecților nu numai bucuria și satisfacția de a învăța Istoria, dar sunt și un real prilej de dezvoltare a capacităților de exprimare orală și în același timp de dezvoltare a capacităților creative. Pentru ca activitatea didactică să aibă o mai mare atractivitate pentru elevi, se pot utiliza o serie de jocuri didactice: „*Jocul însușirilor*”, „*Ordonăți și transformați*”, „*Cele mai frumoase expresii*”, „*Unde sunt greșelile?*”, „*Continuă mesajul*”, „*Cel mai bun povestitor*”, „*Unde e greșeala?*”, „*Scara valorilor*” etc.

Așadar, strategiile didactice cu un caracter interactiv, utilizate la lecțiile de Istorie, se bazează pe diverse forme de organizare a activităților (individual, perechi, grup și frontal), clasa de elevi devenind o comunitate de învățare autentică, în care fiecare participant contribuie atât la propria învățare, cât și la procesul de învățare colectiv. Elevii, în calitate de subiecți ai învățării, sunt solicitați să apeleze la acele surse care îi ajută să soluționeze problemele identificate individual sau în grupuri mici și sunt implicați în experiențe de învățare complexe, proiecte din viața reală prin care își formează deprinderile și își dezvoltă competențele.

Astfel, strategiile didactice interactive contribuie eficient la asimilarea în mod integrat a cunoștințelor, formarea deprinderilor, dezvoltarea atitudinilor și valorilor. Aceasta contribuie esențial la sporirea motivației elevilor în procesul de formare/dezvoltare a competențelor. Fiecare strategie utilizată trebuie să se axeze pe situații concrete de viață, care îi vor învăța pe elevi să analizeze, să cerceteze, să ia decizii, să rezolve diverse probleme în cel mai efektiv mod posibil.

3.3. Strategiile și instrumentarul de evaluare a rezultatelor învățării în baza competențelor

Evaluarea este actul didactic complex integrat întregului proces educațional, care asigură evidențierea cantității cunoștințelor dobândite și valoarea, nivelul, performanțele și eficiența acestora la un moment dat: în mod curent, periodic și final, oferind soluții de perfecționare a actului de predare – învățare. Competența de evaluare vizează măiestria și arta profesorului de a aprecia situația educativă: resursele, procesul și rezultatele intervenției educaționale. Accentul este pus pe evaluarea randamentului academic al elevului, care constituie *finalitatea majoră a acțiunii didactice*. Evaluarea presupune o concepție sistemică și operatorie, pornind de la mai multe întrebări-cheie: „Ce este evaluarea?”, „Ce evaluăm concret?”, „Pe cine evaluăm?”, „Când evaluăm?”, „Care sunt metodele și mijloacele de evaluare pe care le putem folosi?”, „Cum interpretăm rezultatele evaluării?”, „Cum îmbunătățim activitatea viitoare în baza rezultatelor evaluării?” etc.

Evaluarea constituie o parte componentă a procesului educațional la disciplină și, respectiv, a *Curriculumului la Istoria românilor și universală*. Curriculumul bazat pe competențe determină construcția unui model integrator al evaluării care valorifică și corelează cunoștințele, deprinderile, capacitățile de aplicare a cunoștințelor, valorile și atitudinile elevilor.

Evaluarea include măsurarea, aprecierea rezultatelor, produselor școlare și adoptarea măsurilor ameliorative. În legătură cu evaluarea se folosesc diferiți termeni: *a verifica* ceea ce a fost învățat, achizițiile noi; *a judeca* activitatea elevului, efortul lui în funcție de nivelul de pregătire, în raport cu norme prestabilite; *a estima* nivelul compe-

tenței unui elev, a indica prin notă (calificativ) gradul reușitei școlare în funcție de anumite criterii. Prin intermediul evaluării didactice, elevul primește confirmarea externă oficială a performanțelor sale și, implicit, a modului său de autovalorizare.

Evaluarea performanțelor elevului la disciplina *Istoria românilor și universală* se va desfășura în conformitate cu actele normative și reglatoare în vigoare pentru învățământul secundar general. Procesul de evaluare este axat pe evaluarea autentică și vizează aprecierea nivelului în care au fost dezvoltate competențele, conținute în *Curriculumul* la disciplină. Evaluarea rezultatelor școlare se va axa pe principiul pozitiv al evaluării.

Evaluarea competențelor școlare, dobândite de elev în cadrul unei învățări autentice, este un proces continuu și se realizează sistematic. Estimarea succesului școlar a fiecărui elev are menirea de a spori responsabilitatea elevului pentru propriile rezultate. Aceasta îi permite să-și aprecieze cât mai obiectiv potențialul intelectual și efortul depus pentru obținerea rezultatului dorit. *Evaluarea bazată pe competențe* implică măsurarea/aprecierea nivelului de eficiență a cunoștințelor, abilităților și atitudinilor/valorilor pentru rezolvarea problemelor concrete cu care se confruntă elevul în situații noi.

Procesul educațional bazat pe competență prefigurează **COMPETENȚA** ca **FINALITATE** a procesului educațional și ca **OBIECT** al evaluării. Competențele școlare dobândite de către elevi devin observabile și măsurabile. Evaluarea la disciplină este o activitate de **măsurare** și **apreciere** a măsurării. *Măsurarea* constituie operația prin care se asigură baza obiectivă a aprecierii, fiind considerată parte a demersului/procesului didactic. *Apreciera* corespunde emiterii unei judecăți în baza informațiilor culese prin măsurare, dar și prin observare, prin analize se stabilește valoarea rezultatelor școlare precum și a procesului de învățare.

Evaluarea centrată pe competențe include:

- Evaluarea competențelor-cheie;
- Evaluarea competențelor specifice la disciplină;
- Evaluarea unităților de competență la disciplină.

Evaluarea competențelor-cheie se raportează la modul de formare a competenței în timp și reprezintă rezultatele unui traseu de instruire (educațional), pus în evidență prin sistem de teste și instrumente succesive, a căror analiză sugerează modul în care a fost formată acea competență-cheie în timp. Pentru evaluarea competențelor-cheie este necesară asigurarea caracterului transdisciplinar, axată pe elemente reprezentative ale domeniilor de competențe-cheie.

Evaluarea competențelor specifice la disciplină se poate realiza pe parcursul secvențelor pentru care competențele specifice sunt asumate ca finalități. Instrumentele de evaluare aplicate sunt, de regulă, aceleași, utilizate în cadrul evaluării unităților de

competență și au un raport de interdependență cu conținuturile curriculare stabilite de *Curriculum* și conținuturi de evaluat.

Evaluarea competențelor specifice la disciplină se realizează la finele ciclului de școlaritate în cadrul examenelor de certificare.

Notă: Conținuturile curriculare marcate cu asterisc *în capitolul IV. UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE nu vor fi incluse în examenele de absolvire a gimnaziului la disciplină.

Evaluarea unităților de competență la disciplină reprezintă domeniul de interes principal al evaluării competențelor și poate fi realizat la nivelul unor unități de timp, unități de învățare, la decizia profesorului.

Elementul de noutate al *Curriculumului la Istoria românilor și universală* reprezintă legătura dintre unitățile de competență și activitățile de învățare care descriu într-un mod simplu și sintetic activitățile care pot duce la formarea și dezvoltarea competenței respective asumate. *Curriculumul* scris cuprinde partea de curiculă, care a fost evaluată cu anumite strategii și probe de evaluare.

Fiecare unitate de competență/competență specifică din *Curriculum* poate fi evaluată prin diferite tipuri de itemi (itemi obiectivi, itemi cu alegere duală, itemi cu alegere multiplă, itemi de tip perechi, itemi semiobiectivi, itemi de completare, întrebări de structurare, rezolvare de problemă, eseu) și instrumente de evaluare, descrise în *Ghidul de implementare a curriculumului*.

Evaluarea bazată pe competențe are drept scop principal aprecierea a ceea ce a realizat elevul și nu ceea ce nu a realizat. Se urmărește progresul personal cu referire la integrarea școlară și socială, atitudinile față de lumea înconjurătoare și față de propria persoană, interesele despre evoluția personală în diferite activități și obținerea succesului în propria activitate. Evaluarea competențelor este implicită demersului didactic, permițând atât profesorului, cât și elevului să stabilească nivelul de achiziție, formare/ dezvoltare a competențelor și cel de atingere a standardelor curriculare.

Specificul evaluării bazate pe competențe derivă din competențele de evaluat, obținute prin operaționalizarea unităților de competență, astfel încât să existe criterii măsurabile, care să fie cunoscute și de către elevi. În stabilirea cerințelor caracteristice unităților de competență de evaluat, un rol esențial revine comportamentului observabil, stabilit de competență (utilizarea, compararea, analiza, argumentarea etc.), dublat implicit de cunoștințe și de atitudini. Acest comportament urmează să fie evaluat prin intermediul oricărui conținut științific – decizia aparține judecății experte a profesorului evaluator, care selectează competențele specifice ce urmează a fi formate/dezvoltate prin conținutul științific pe care îl predă.

Evaluarea bazată pe competență este o abordare, care presupune crearea unui model nou de integrare, valorifică și corelează cunoștințele/abilitățile obținute într-o perioadă de timp determinată, valorile și atitudinile formate/dezvoltate ale elevului.

Înșușirea competenței poate fi demonstrată prin: aplicarea cunoștințelor dobândite în cadrul învățării în viața cotidiană, utilizarea abilităților formate în situații noi, analiza opțiunilor multiple și luarea deciziilor, colaborarea cu membrii grupului în soluționarea unei probleme comune, adaptarea la mediul de muncă specific etc. Prin aceste și alte implicații se contribuie la creșterea încrederii în sine și a capacității de autoevaluare.

ACTIVITĂȚI INTEGRATE ÎN PROCESUL DE EVALUARE

Cel mai complicat element în sistemul educațional și în evaluarea bazată pe competențe este aprecierea atitudinilor și valorilor, care poartă un caracter preponderent subiectiv, dar necesar de luat în considerație în aprecierea randamentului școlar și a comportamentelor subiecților. Sistemul de valori include mai multe categorii:

- *valori general-umane*, care sunt valorile fundamentale ale omenirii: viață, adevăr, frumos, dreptate, libertate, sacru etc.;
- *valori specifice naționale*: țara, poporul, simbolică statului (imn, stemă, drapel), limbă națională, conștiință națională, istoria națională, cultura națională, credința, tradițiile, arta populară etc.;
- *valori educaționale* stabilite pe dimensiunile educației: intelectuale, morale, estetice, fizice, tehnologice etc.;
- *valori instrumentale*: cunoștințe, capacități, atitudini etc.;
- *valori colective*: ale clasei, ale grupului de elevi, ale grupurilor sociale/prosociale, ale familiei etc.;

- *valori individuale*, care sunt definatorii pentru orice ființă umană: identitatea, familia, prietenii, educația, preferințele, dragostea, cariera, timpul liber, integritatea, demnitatea, igiena personală, stilul individual, sănătatea, imaginea de sine, gândirea critică, autodisciplina etc.

Evaluarea bazată pe competențe are mai multe caracteristici:

- *Evaluarea – parte componentă a predării și a învățării.* Extinderea evaluării de la control, verificare și apreciere a rezultatelor la evaluarea procesului, a strategiei de învățare a elevului, purtătoare de succes și deschidere spre noi performanțe;
- *Evaluarea – o pârghe pentru succesul elevilor.* Transformarea elevului într-un partener al cadrului didactic în evaluare, prin: autoevaluare, interevaluare, evaluare controlată, evaluare reciprocă. Evaluarea este un ajutor oferit elevului în vederea dezvoltării complexe a potențialului său și valorificării inteligențelor copilului.
- *Evaluarea – modalitate de identificare a dificultăților.* Acțiunea directă/ameliorativă: evaluare – decizie prin integrarea eforturilor și disponibilităților participative ale elevilor; centrarea pe aspectele pozitive și nesancționarea în permanență a celor negative etc.;
- *Deschiderea evaluării spre componentele vieții de zi cu zi:* competențe relaționale, comunicare eficientă, disponibilități de integrare socială;

Evaluarea centrată pe competențe conduce spre un model integrator, care presupune corelarea în evaluare a cunoștințelor, deprinderilor, capacității de aplicare a cunoștințelor, valori și atitudini ale elevului. În condițiile învățământului actual bazat pe competențe, acestea devin finalități ale procesului educațional și obiect al evaluării școlare. Reconceperea evaluării din perspectiva competențelor presupune:

- extinderea evaluării tradiționale (măsurare și apreciere a rezultatelor școlare) spre evaluarea procesului, a strategiei de învățare; în care evaluăm obiective, conținuturi, metode, situații de învățare;
- considerarea unor indicatori suplimentari în evaluare: conduita, atitudinea, aplicarea în practică a celor învățate, diversificarea tehnicilor de evaluare;
- deschiderea evaluării spre competențele relaționale, spre competența de comunicare spre disponibilitatea de integrare socială.

Se recomandă centrarea evaluării pe aspectele pozitive ale rezultatelor școlare și renunțarea la sancționarea permanentă a greșelilor, a aspectelor negative. Elevul ar trebui să devină partener în evaluare prin promovarea autoevaluării, a interevaluării sau a evaluării controlate.

Sarcinile de lucru trebuie să aibă un nivel de dificultate gradual pentru a putea fi depistate și remediate lacunele în formarea/dezvoltarea unității de competență respecti-

ve, cu precizarea că pentru evaluarea unei unități de competență cu un nivel cognitiv ridicat (de exemplu: analizați) este necesară și formularea unor cerințe specifice celorlalte niveluri cognitive inferioare (de exemplu: precizați, stabiliți o asemănare/deosebire, prezentați) pentru ca atât elevul, cât și profesorul să primească un feedback referitor la progresul înregistrat, situație în care procesul de învățare poate fi reorganizat, dacă este cazul.

Alte aspecte esențiale ale evaluării în bază de competențe derivă din transparența și obiectivitatea acesteia. Astfel, în scopul obținerii unei evaluări transparente este necesar ca criteriile de evaluare să fie cunoscute de către elevi, iar rezultatele obținute de către aceștia să fie explicate pentru a determina motivarea învățării. Asigurarea obiectivității se va realiza în baza baremului de evaluare și de notare care conține criterii clare și care punctează numai ceea ce s-a formulat prin cerințe.

Funcțiile evaluării:

Din punct de vedere social, evaluarea îndeplinește funcții de:

- *constatare* – profesorul determină nivelul de formare a competențelor la elevi;
- *diagnosticare* – presupune explicarea rezultatelor obținute prin factorii și condițiile care le-au produs, găsirea cauzelor relative la nivelul rezultatelor constatate, identificarea aspectelor pozitive care au asigurat succesul, dar și evidențierea punctelor critice, care necesită remedieri;
- *prognosticare* – vizează efortul de identificare a strategiilor optime de ameliorare în viitor a predării și a învățării, cum ar fi anticiparea rezultatelor posibile;
- *de certificare* a nivelului abilităților intelectuale și practice ale elevilor la sfârșitul unei perioade lungi de instruire;

Scopul evaluării: analiza rezultatelor învățării și interpretarea lor, determinarea gradului de formare a competențelor. Aprecierea rezultatelor învățării aduce în discuție problema obiectivității în notare, care este adeseori pusă sub semnul întrebării, la fel ca și relevanța notei școlare din punct de vedere al elevului și/sau al societății.

Ce evaluăm?

- a) cunoștințe acumulate și integrate;
- b) capacitatea de operare și de aplicare a achizițiilor;
- c) dezvoltarea capacităților intelectuale;
- d) conduite și trăsături de personalitate.

Forme de evaluare:

- *după cantitatea de informație verificată:* evaluare parțială și generală;
- *după criteriul obiectivității în notare:* evaluare obiectivă și subiectivă;

- *după sistemul de referință despre emiterea judecăților de valoare asupra rezultatelor evaluate*: evaluare criterială și evaluare normativă;
- *după agenții evaluării*: evaluarea internă și externă;
- *după momentul în care se realizează* se pot distinge 3 forme de evaluare: inițială, continuă (formativă); sumativă (de bilanț).

Probele în baza cărora se recoltează datele necesare pentru măsurarea rezultatelor învățării pot fi orale sau scrise.

Evaluarea curentă, orală este o formă specifică de dialog, conversație, utilizată pentru evaluarea cantității și calității cunoștințelor asimilate de elevi și a capacității lor de a le utiliza într-un discurs propriu.

Avantajele evaluării curente orale: dezvoltă capacitatea de exprimare orală, exersează capacitatea elevilor de a răspunde la probleme clar delimitate prin întrebare, asigură formarea deprinderii elevilor de a învăța sistematic. Se recomandă utilizarea acestei metode cât mai des posibil. Examinarea curentă orală poate să se desfășoare în baza unor tehnici diferite, precum tehnica expunerii orale a cunoștințelor de către elevi (liberă, în baza unui material didactic, în baza unei scheme logice), tehnica explicațiilor, tehnica chestionării orale frontale sau individuale etc.

Limitele evaluării curente orale: examinarea curentă poate fi subiectivă, limitată și incompletă pentru că este influențată de starea de moment a evaluatorului și a celui evaluat. Prin metoda evaluării orale se verifică cunoașterea doar pentru elevul examinat și nu pentru întreaga clasă, chiar dacă, prin ridicarea mâinii, mai mulți elevi își exprimă dorința de a răspunde.

Indiferent de proba de evaluare pe care o folosim, evaluarea trebuie să îndeplinească următoarele **cerințe pedagogice**:

- proba de evaluare să releve progresul realizat de elevi în cunoaștere;
- evaluarea nu trebuie să demonstreze elevilor că nu cunosc sau că nu sunt capabili să învețe un anumit lucru;
- stabilirea unor probe cu valoare egală pentru toți elevii: să nu fie adresate unor elevi numai întrebări ușoare, iar altora numai întrebări dificile;
- precizarea nivelului minim al performanței pentru care se asigură promovarea la limită (nota 5); se evită astfel suspiciunile în rândul elevilor și al părinților;
- combinarea mai multor metode și tehnici de evaluare (permite eliminarea erorilor de apreciere);
- verificarea mai frecventă a elevilor care întâmpină dificultăți de învățare, cu condiția să li se explice elevilor motivul verificării mai frecvente;
- dezvoltarea la elevi a capacității de a se autoevalua prin: informarea elevilor asupra criteriilor de evaluare, autototare controlată, notare reciprocă.

Evaluarea inițială (diagnostică) se realizează la începutul unei perioade de instruire: semestru, an școlar, ciclul de învățământ sau la începutul unui program de instruire, cu scopul de a stabili nivelul de pregătire al elevilor, prezența unor abilități, deprinderi, competențe. Evaluarea inițială este necesară în proiectarea activității viitoare și pentru stabilirea modalităților de intervenție care se impun. În cadrul acestui tip de evaluare se utilizează testul de evaluare inițială (predictiv), probe scrise și verificări orale. Evaluarea inițială la disciplina școlară *Istoria românilor și universală* are drept scop cunoașterea potențialului de învățare al elevului la începutul unui program de instruire, eterogenitatea pregătirii elevilor, asigurarea „continuității” în formarea/dezvoltarea competențelor și nevoia de anticipare a procesului didactic adaptat posibilităților elevului. Obiectul evaluării inițiale îl constituie unitățile de competență, formate în anul anterior de studii, care reprezintă *premise* pentru formarea/dezvoltarea unităților de competență în noul an de învățământ.

Pentru a stabili itemii din testul predictiv se recomandă să se întocmească lista problemelor esențiale din materia parcursă, pentru a facilita învățarea ulterioară. După corectarea testelor, profesorul va fixa și explica lacunele, greșelile tipice. În funcție de lacunele înregistrate, profesorul poate să întocmească un plan acțional de lichidare a curențelor.

Nota: Rezultatele de la evaluarea inițială nu vor fi introduse în catalogul școlar.

Evaluarea formativă (*continuă, de progres*) este evaluarea care intervine în timpul fiecărei sarcini de învățare, are rolul de a îndruma elevul în activitatea școlară, identifică dificultățile pe care elevul le întâmpină pentru a descoperi modalitățile ce îi permit progresul în învățare. Are funcție de diagnostic și de remediere prin măsuri de recuperare față de unii elevi și de ameliorare a procesului. Se realizează pe secvențe mici, verifică elevii asupra materiei studiate, valorificând cunoștințele, identificând neajunsurile, punctele critice după secvența de instruire.

Testele formative, de progres trebuie să respecte câteva *cerințe*:

- Itemii testului să vizeze exact natura obiectivului operațional;
- Itemii testului să ofere elevilor posibilitatea de a depăși standardul minim de performanță acceptat, dar reușita/nereușita se va judeca numai în funcție de acest standard;
- Toți elevii să fie puși în fața acelorași sarcini;
- Elevii să nu fie ajutați în timpul rezolvării unui test formativ.

Evaluarea formatoare. Evaluarea formativă devine formatoare prin centrarea demersului didactic pe reglare, autoreglare, autoevaluare prin rolul esențial al profesorului.

Evaluarea formativă	Evaluarea formatoare
<ul style="list-style-type: none"> • inițiativa îi aparține profesorului; • profesorul ghidează/supraveghează elevul; • este exterioară elevului, provenind din procesul didactic la care elevul nu are acces decât prin intermediul profesorului; • se repercutează pozitiv asupra relației dintre profesor și elev, din exterior. 	<ul style="list-style-type: none"> • inițiativa aparține elevului și este orientată sau nu de către profesor; • izvorăște din reflecția elevului despre propria transformare, despre propria învățare; • este susținută de motivația interioară a elevului; • se repercutează pozitiv asupra relației dintre elev și profesor, din interior.

Evaluarea sumativă (cumulativă, finală) se realizează la finalul unității de învățare, semestru, an, ciclul de învățământ. Acest tip de evaluare presupune verificarea cunoștințelor esențiale din materia parcursă și a modului în care elevii le pot utiliza. Testele de evaluare sumativă verifică nivelul de formare a unităților de competență/competențelor specifice. Pentru a asigura reușita elevilor, în organizarea activităților de evaluare sumativă, este recomandat să desfășurăm, în prealabil, lecții speciale de recapitulare și sistematizare a cunoștințelor.

Tabel comparativ evaluare sumativă/formativă

Evaluarea sumativă	Evaluarea formativă
<ul style="list-style-type: none"> • Obiect: produsul activității elevului, rezultatele învățării; 	<ul style="list-style-type: none"> • Obiect: procesele sau mijloacele cognitive care duc la realizarea produselor observabile ale învățării;
<ul style="list-style-type: none"> • Bilanț al achizițiilor școlare, prin raportare la unitățile de învățare; • Mod de a verifica ce și cât a înșușit fiecare elev; 	<ul style="list-style-type: none"> • Norma de raportare este elevul însuși, în evoluția sa;
<ul style="list-style-type: none"> • Externă; 	<ul style="list-style-type: none"> • Internă;
<ul style="list-style-type: none"> • Statică, rol de informare; 	<ul style="list-style-type: none"> • Dinamică, rol de comunicare;
<ul style="list-style-type: none"> • Estimează nivelul de formare/dezvoltare a competențelor, prin interpretarea performanțelor elevilor la probe de evaluare determinate (normate) =(evaluare normativă); • Operează cu anumite criterii=(evaluare criterială) Actori: elevii; 	<ul style="list-style-type: none"> • Presupune un parteneriat real în învățare între profesor și elevi; • Actori: profesorii și elevii;
<ul style="list-style-type: none"> • Se realizează la intervale mari (sfârșit de capitol, de semestru, de an școlar); 	<ul style="list-style-type: none"> • Se derulează pe parcursul procesului educațional, prin verificări frecvente a majorității/tuturor elevilor;
<ul style="list-style-type: none"> • Conduce spre o clasificare (diagnoză) a nivelului de însușire a cunoștințelor; • Selecționează; 	<ul style="list-style-type: none"> • Oferă o imagine asupra progresiei în cunoaștere a elevilor (utilă lor și profesorului); • Stabilește lacunele care îi desparte pe elevi de obiectivele prevăzute în program;

<ul style="list-style-type: none"> • Concepție behavioristă a învățării (stimul-răspuns), fără a lua în calcul alte elemente de psihologie a învățării; 	<ul style="list-style-type: none"> • Contribuie la ameliorarea învățării, indicând cauzele deficiențelor, sporind motivația pentru învățare;
<ul style="list-style-type: none"> • Instrumente: relative (note, calificative - dacă norma este media de distribuție a performanțelor); • binare (însușit/neînsușit, da/nu – dacă norma este pragul de performanță așteptat: 80%, 100%). 	<ul style="list-style-type: none"> • Instrumente: toate instrumentele descoperite de teoriile învățării care permit stimularea, suscitarea, dezvoltarea proceselor cognitive.

Se impune precizarea că evaluarea sumativă și formativă sunt complementare, fiecare răspunzând unor scopuri diferite. Evaluarea externă (examene de capacitate) vizează rezultatele evaluării sumative, conducând spre ierarhizarea elevilor în funcție de anumite competențe și de anumite criterii evaluative prestabilite, în timp ce evaluarea formativă vizează progresul individual și întărirea motivației pentru învățare.

Competența poate fi demonstrată în situații diferite, fiind exprimată și în performanțe. Pornind de la conceptul de rezultat școlar, există deosebiri între performanța școlară și competență.

Tabel comparativ: performanță școlară/competență:

Rezultatele învățării	Performanță	Competență
<p>efecte ale activității didactice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cunoștințe, - capacitatea de operare și aplicare, - dezvoltarea capacităților intelectuale, - conduite și trăsături de personalitate 	<p>Rezultat, succes deosebit; indică nivelul (cantitativ și calitativ) al rezultatelor învățării, profunzimea, temeinicia acestora.</p> <p>Competența interiorizată, concretizată în acte expresive;</p> <p>Gradul de eficiență ce rezultă din mobilizarea resurselor cognitive și afectiv-voliționale ale elevului, confruntat cu o sarcină de lucru;</p>	<p>Demnitatea/integritatea, conduita ce se așteaptă de la elevi.</p>
<p>Pot fi: produse ale învățării (studiu de caz, interviu, proiect, organizator grafic, eseu, schemă, poster, practică);</p>	<p><i>comportamente – părți ale unui proces</i> (expunerea unui subiect, interpretarea unui rol, realizarea unei expoziții, lucrare);</p>	<p>Se situează mai sus decât o performanță evidentă, este un reper al realizării ei;</p>

Procesul de evaluare conține *următoarele etape*:

- se stabilesc unitățile de competență de evaluat;
- se determină metodele și instrumentele de evaluare, însoțite de bareme de corectare și de criteriile de notare;
- se acordă notele.

Instrumentele de evaluare reprezintă operaționalizarea sarcinilor de lucru, pentru elevi, în funcție de unitățile de competență exersate și forma de măsurare a competențelor formate. Acestea includ: *Standardele de eficiență a învățării, obiectivul de evaluare, testul-itemul, baremul*.

Toți elevii, indiferent de origine, capacitate, gen, sunt învățați și evaluați cu ajutorul metodelor inovative și centrate pe elev. Profesorii folosesc metode adecvate vârstei și capacității pentru afirmarea personalității elevilor, în funcție de multiplele inteligențe. De asemenea, elevii sunt încurajați să lucreze împreună, promovând învățarea practică și prin cooperare, dezvoltarea gândirii critice și reflexive.

Standardele de eficiență a învățării reprezintă o resursă importantă ce orientează acțiunile educative în scopul sprijinirii și stimulării învățării, dezvoltării armonioase și depline; un set de afirmații care reflectă așteptările despre ceea ce ar trebui să știe și să poată face elevii în fiecare domeniu de învățare, la o anumită treaptă școlară. Standardele reprezintă o resursă, un document ce informează despre așteptările pe care le pot avea educatorii, părinții și societatea civilă, toți acei care participă la creșterea, dezvoltarea și educația copiilor. Ele **reflectă finalitățile educaționale**, care, la rândul lor, conțin implicit cele mai importante valori ale națiunii sau statului, orientează și îmbunătățesc practicile în acord cu specificul dezvoltării copilului într-o anumită perioadă a vieții, având în vedere în mod holistic toate domeniile dezvoltării lui.

Standardele de eficiență a învățării reprezintă cadrul de referință comun pentru toți elevii de la același nivel de școlaritate, enunțuri sintetice, care ierarhizează pe niveluri de achiziție cunoștințele, deprinderile și atitudinile elevilor la disciplina școlară *Istoria românilor și universală*. Ele sunt derivate din competențele specifice ale disciplinei și vizează atât achiziții specifice disciplinei *Istoria românilor și universală* pentru care sunt formulate, cât și achiziții comune, transdisciplinare.

Standardele de eficiență a învățării *Istoriei Românilor și Universală* sunt formulări de obiective largi, care definesc ceea ce trebuie elevii să cunoască și să întreprindă în cadrul sistemului educațional. Ele definesc așteptările vizavi de realizări. Standardele menționate sunt utilizate ca bază de comparație la măsurarea abilităților de judecare, calității, valorii și cantității. Standardele constituie așteptările în raport cu cerințele minimale.

Standardele de eficiență a învățării *Istoriei românilor și universală* au următoarele caracteristici:

- asigură conexiunile necesare între *Curriculum* și evaluare;
- își propun să-i motiveze pe elevi pentru învățarea activă;
- evidențiază progresul pe care ar trebui să-l realizeze elevii de la o treaptă de școlaritate la alta;

- ar trebui să direcționeze activitatea:
- elevilor (conștientizează așteptările profesorului);
- profesorului (își reglează demersul didactic);
- părinților (cunosc cerințele școlii);
- evaluatorilor (repere în elaborarea de performanță și a probelor de evaluare).

Toate cele 5 competențe specifice disciplinei *Istoria românilor și universală* reflectă posibilitatea combinării metodelor tradiționale de evaluare (itemi obiectivi, semiobiectivi și subiectivi, care alcătuiesc probe scrise sau orale) cu metodele complementare/alternative de evaluare (investigația, portofoliul, comunicarea etc.) prin care se urmărește preponderent progresul elevilor în domeniul valorilor și atitudinilor.

Totuși, se poate remarca faptul că primele 4 competențe specifice disciplinei sunt relativ mai ușor de evaluat prin metodele tradiționale, în timp ce competența specifică 5, impune utilizarea metodelor complementare/alternative de evaluare.

Evaluarea acesteia se poate realiza, cu precădere, prin metodele complementare/alternative de evaluare, care oferă elevului posibilitatea să demonstreze colaborare, încredere în sine, spirit de inițiativă, respect pentru alții, apreciere critică și curiozitate, voința de a lua decizii, utilizare responsabilă a mijloacelor interactive, respect pentru valori. Metodele complementare/alternative de evaluare, deși solicită mult timp, asigură individualizarea sarcinilor de lucru, valorificând și stimulând creativitatea și originalitatea elevilor, pun în valoare abilitățile practic-aplicative ale elevilor și favorizează învățarea prin cooperare, precum și implicarea personală a elevului în activitatea de învățare, dezvoltând motivația intrinsecă a acestuia.

Obiectivul de evaluare. Obiectivele de evaluare sunt derivate din unitățile de competență înscrise în *Curriculum*. Relația de subordonare între competența specifică, unitatea de competență și obiectivul de evaluare formulat de profesor trebuie să fie evidentă.

Competență specifică ← unitate de competență ← obiectiv de evaluare ← unitate de conținut

Obiectivele de evaluare stau la baza creării unui **instrument de evaluare** (standardizat sau creat de profesor; folosit la evaluarea formativă sau sumativă), de aceea ele trebuie să fie clar formulate în termeni operaționali, astfel încât să fie evident faptul că sunt măsurabile cu eficiența dorită.

Formularea obiectivului de evaluare trebuie să satisfacă toate etapele unei operaționalizări complete:

- să precizeze *comportamentul* așteptat de la elevi;
- să specifice clar *condițiile* importante în care comportamentul se poate produce sau poate deveni vizibil, măsurabil;

- să precizeze un criteriu de reușită direct măsurabil (nivelul de performanță pentru care obiectivul este considerat realizat).

Obiectivele evaluării determină finalitatea, exprimată în formare de competențe. Acestea trebuie să fie: formulate corect din punct de vedere științific, conform taxonomiei; măsurabile, căci numai în baza obiectivelor clar definite se pot construi criterii obiective și coerente de evaluare.

EXEMPLU: unitatea de competență 1.3. Utilizarea termenilor istorici specifici Preistoriei și Epocii Antice în elaborarea enunțurilor/textelor, clasa a V-a.

OBIECTIV DE EVALUARE: (Elevii) să elaboreze un text cu conținut istoric în care să utilizeze corect termenii de specialitate învățați.

EXEMPLU ITEM (SUBIECT) PROPUȘ: Elaborați un text cu conținut istoric de 5-6 propoziții, utilizând următorii termeni: republică, dictatură, triumvirat, război civil, împărat.

Testul docimologic reprezintă un instrument de măsurare, apreciere și notare cât mai exactă a cunoștințelor, deprinderilor și atitudinilor asimilate/formate la elevi. Este format dintr-un ansamblu de itemi (instrument de evaluare compus din întrebare sau sarcină de lucru și răspunsul așteptat) care oferă, în baza unei măsurări și aprecieri judicioase, informații referitoare la modul de realizare a obiectivelor, a progresului școlar, despre lacunele existente în cunoștințele elevilor. Marele avantaj al aplicării testelor este dat de faptul că sistemul de raportare valorică este unic. Ele permit standardizarea condițiilor de examinare, a modalităților de notare, un plus de obiectivitate în notare. Testele docimologice permit verificarea întregii clase într-un timp scurt, favorizează învățarea sistematică. Totuși, dacă nu sunt întocmite corect, testele prezintă și unele limite: împiedică evaluarea în profunzime a cunoștințelor, datorită fragmentării realizate prin itemi, nu stimulează capacitățile de interpretare a fenomenelor istorice, nu cultivă capacități de exprimare orală.

Elaborarea testelor docimologice presupune parcurgerea următoarelor **etape**:

1. Stabilirea scopului (diagnostic, prognostic)
2. Formularea obiectivelor evaluării
3. Precizarea unităților de competență de evaluat
4. Realizarea matricei de specificații
5. Alcătuirea itemilor
6. Elaborarea baremului de evaluare/corectare
7. Întocmirea schemei/baremului de notare (de convertire a punctelor în note; revizuirea, dacă este cazul, în urma pilotării itemilor a schemei de notare.

MATRICEA DE SPECIFICAȚII este o etapă în elaborarea a testelor prin care evaluăm atât competențe cât și conținuturi. Elaborarea matricei de specificații constă în completarea unui tabel, în care se înscriu pe orizontală unitățile de competență, iar pe verticală unitățile de conținuturi care vor fi evaluate.

Matricea de specificații poate fi:

- **generală** – utilă pentru elaborarea/evaluarea testelor sumative (cu unități mari de conținut și competențe generale);
- **detaliată** – utilă pentru teste care vizează conținuturi mai restrânse. Ea poate detalia conținuturile de evaluat, unitățile de competență sau ambele dimensiuni.

Etape în elaborarea matricei de specificații:

- Determinarea ponderii fiecărei unități de competență/unități de conținut în cadrul testului, atribuindu-le pe ultima linie a tabelului procentele corespunzătoare în așa fel, încât să însumeze 100 %.
- Completarea căsuțelor din matrice, care se realizează prin calcularea procentului între unitățile de competență și conținuturi. Cifra obținută, la nevoie, se rotunjește. Această etapă este necesară pentru stabilirea numărului de itemi corespunzători fiecărei teme.

Notă: Nu este obligatoriu ca toate celulele matricei să fie completate, (profesorul evaluator poate considera că evaluarea unei unități de competență o realizează, cu precădere, printr-un anumit conținut, în timp ce evaluarea unei alte unități de competență este mai utilă să fie realizată printr-un alt conținut).

- Stabilirea numărului de itemi necesari pentru fiecare temă și pentru fiecare unitate de competență.
- Înmulțirea cifrelor obținute pentru fiecare căsuță cu numărul de itemi și împărțirea la 100% (calcul în procente). Dacă se obțin zecimale, se rotunjește.

MATRICEA DE SPECIFICAȚII/model

Evaluare sumativă nr. 2, clasa a V-a

Unitatea de învățare: *Europa în Antichitate. Grecia antică*

Unități de conținut	UNITĂȚI DE COMPETENȚĂ				TOTAL Itemi/%
	Cunoașterea și înțelegere	Aplicare și operare		Integrare și transfer	
	2.1. Identificarea arealului de trai a popoarelor antice	3.2. Formularea mesajelor simple în baza informației selectate din surse	4.2. Stabilirea relației dintre cauze și evenimente	1.3. Utilizarea termenilor istorici specifici Preistoriei și Epocii Antice în elaborarea enunțurilor/textelor	
Omul și mediul în Grecia antică. Civilizația creto-miceniană. Grecia homerică	1 ITEM 14,29%				14,29%
Formarea polisurilor. Marea colonizare greacă.			1 ITEM 14,29%		14,29%
Atena și Sparta. Pericle și epoca sa.		1 ITEM 14,28%		1 ITEM 14,28%	28,56%
Afirmarea Macedoniei. Imperiul lui Alexandru cel Mare.	1 ITEM 14,28%	1 ITEM 14,29%			28,57%
Cultura greacă și elenistică. Artele, știința, teatrul, educația. Moștenirea lumii grecești. Jocurile Olimpice				1 ITEM 14,29 %	14,29%
TOTAL	28,57 %	42,86%		28,57%	100%

Tipuri de itemi. Un item cuprinde sarcina de lucru (cerința) pentru elevi și enunțul. În funcție de tipul de item, enunțul poate să conțină și variantele de răspuns sau materialul stimul necesar rezolvării cerințelor. Itemul poate fi folosit ca atare, sau pentru elaborarea unui test. Dacă sunt formulați independent de unitățile de competență, itemii vizează doar evaluarea conținuturilor. Înainte de a formula itemii stabilim corespondența dintre unitățile de competență evaluate și conținuturi, prin intermediul diferite-

lor tipuri și subtipuri de itemi, evaluăm concomitent gradul de formare a unităților de competență și conținuturile corespunzătoare.

Gradul de dificultate a sarcinilor formulate pentru diferite tipuri de itemi pune în evidență nivelul de realizare al unei unități de competență (cunoaștere și înțelegere, aplicare și operare, integrare și transfer) sau domeniul de evaluare la care ne raportăm. La disciplina școlară *Istoria românilor și universală* evaluarea trebuie să se raporteze la următoarele **domenii**:

- *limbaj istoric*
- *timp și spațiu*
- *surse istorice*
- *personalități istorice*
- *cauză și efect*
- *atitudini și valori*

Evaluarea competențelor la *Istoria românilor și universală* trebuie să se bazeze pe **aceleași principii** pe care se bazează predarea-învățarea:

- *Principiul structuralismului;*
- *Principiul integrării funcționale;*
- *Principiul diversității.*

TIPURI DE ITEMI care pot fi cuprinși într-un test docimologic, clasificați după criteriul gradului de obiectivitate oferit în corectare:

Itemii obiectivi – testează un număr mare de elemente de conținut într-un interval de timp relativ scurt, asigurând un grad de obiectivitate ridicat în măsurarea rezultatelor școlare; realizează o structurare a sarcinilor propuse elevilor, în concordanță cu obiectivele testului. Caracteristica de bază a acestor itemi constă în faptul că îi determină pe elevi să selecteze răspunsul/răspunsurile corecte din variantele de răspunsuri date.

Testele, în special cele standardizate, conțin un număr de itemi. Între aceștia, o categorie distinctă o formează itemii obiectivi, caracterizați prin:

- structurarea explicită a sarcinilor propuse și corelarea cu obiectivele de evaluare;
- capacitatea de a testa un număr mare de elemente de conținut într-un timp relativ scurt;
- fidelitate ridicată;
- asigurarea obiectivității în evaluare și notare;
- asocierea cu o schemă de notare simplă, un punctaj care se acordă – în totalitate sau nu, în funcție de marcarea de către elev a răspunsului corect, respectiv, greșit.

Itemii obiectivi pot fi:

Itemii cu alegere duală: da/nu, adevărat/fals, corect/greșit.

Exemplu: **Clasa a V-a. Unitatea de competență 2.2. Plasarea evenimentelor și proceselor istorice într-un context cronologic. Unitatea de învățare Dacii și romanii**

Notați cu A (adevărat) sau cu F (fals) enunțurile de mai jos:

- _____ Primul război daco-roman a avut loc în anii 101-102.
- _____ În anul 103 Decebal a cerut pace și a acceptat condițiile dure impuse de Roma.
- _____ Între anii 103-105 romanii au construit, sub conducerea arhitectului Apollodor din Damasc, podul de la Drobeta.
- _____ Al doilea război daco-roman a avut loc în anii 105-106.
- _____ Romanii au cucerit Sarmizegetusa în anul 106.
- _____ Intreaga Dacie a devenit provincie romană.
- _____ Columna lui Traian a fost inaugurată în anul 111 în Forul lui Traian la Roma.
- _____ Stăpânirea romană în Dacia a durat până în anul 265.
- _____ Dacii au învățat limba cuceritorilor – limba romană.
- _____ Populația daco-romană s-a format prin conviețuirea și înrudirea dacilor cu romanii.

Cerințe pentru proiectarea itemilor cu alegere duală:

- să se evite formularea unor enunțuri prea generale;
- să se formuleze enunțuri pozitive, evitându-se folosirea negației sau a negației duble;
- enunțurile să fie concise, clare, utilizând un limbaj adecvat vârstei elevilor;
- enunțurile adevărate și cele false să fie aproximativ egale ca lungime și ca număr.

Itemi pereche. Itemii de tip pereche îl determină pe elev să selecteze corespondența corectă între cuvinte, propoziții, fraze, valori numerice, semnificații, litere, simboluri, informații ș.a. Fiecare enunț/personalitate dintr-o coloană trebuie relaționat cu enunțul corespunzător din a II-a coloană. Informațiile cuprinse în prima coloană sunt numite *premise* sau *baze*, iar cele cuprinse în coloana a II-a, *răspuns*.

Exemplu: **Clasa a VIII-a. Unitatea de competență 2.2 Analiza schimbărilor survenite pe parcursul Istoriei moderne cu ajutorul hărților și a reperelor cronologice.**

Unitatea de învățare: **Formarea statelor naționale în Europa.**

Scrie înaintea evenimentului din coloana A litera corespunzătoare din coloana B:

A.	B.
_____ 1. Înlăturarea de la domnie a lui A.I.Cuza.	a. 1857;
_____ 2. Lovitura de Stat a lui Cuza.	b. 1858;
_____ 3. Alegerea lui A. I. Cuza ca domnitor al Moldovei.	c. 1856;
_____ 4. Alegerea lui A. I. Cuza ca domnitor în Țara Românească.	d. 1863;
_____ 5. Congresul de Pace de la Paris.	e. mai 1864;
_____ 6. Conferința de la Paris a Marilor Puteri.	f. 11 februarie 1866;
_____ 7. Rezoluția Adunării ad-hoc din Moldova.	g. mai 1864;
_____ 8. Legea secularizării averilor mănăstirești.	h. 24 ianuarie 1859
_____ 9. Statutul Dezvoltător al Convenției de la Paris.	i. 1862;
_____ 10. Principatele Unite adoptă oficial numele de România.	j. 5 ianuarie 1859.

Cerințe pentru proiectarea itemilor pereche:

- Numărul răspunsurilor să fie mai mare decât cel al premiselor;
- Să li se explice elevilor dacă fiecare răspuns poate fi folosit o dată sau de mai multe ori;
- Aranjarea răspunsurilor să se facă alfabetic, crescător sau descrescător pentru a elimina indicii care ar facilita răspunsul. !!! Premisele și răspunsurile să fie pe aceeași pagină.

Itemii cu alegere multiplă. Acești itemi se mai numesc și itemi cu răspuns selectat, deoarece elevul nu generează un răspuns, ci alege unul dintre răspunsurile alternative enumerate în item. La fel ca și în cazul celorlalte tipuri de itemi obiectivi, itemul cu alegere multiplă îl determină pe elev să aleagă/selecteze dintr-un set de răspunsuri indicate pe acela pe care îl consideră corect în raport cu sarcina dată. Itemul cu alegere multiplă este alcătuit dintr-o premisă și o listă de variante reprezentând soluțiile itemului. Lista de variante conține răspunsul.

Propoziție completă - exemplu: **Clasa a V-a; Unitatea de competență 1.1 Utilizarea termenilor istorici specifici Preistoriei și Epocii Antice în elaborarea enunțurilor/textelor;** Unitatea de învățare: **Dacii și romanii.**

Alcătuiește cu fiecare dintre termenii de mai jos câte o propoziție cu caracter istoric: colonizatori, veterani, dăva, limba latină, romanizare.

Propoziție incompletă – exemplu: **clasa a VI-a; Unitatea de competență 1.3.Redactarea enunțurilor/textelor utilizând termenii istorici.** Unitatea de învățare **Evul Mediu Mijlociu (secolele XI-XV).**

Completați propozițiile de mai jos cu informația corectă:

Măsurile întreprinse de domnul Țării Românești Mircea cel Bătrân (1386-1418) pentru consolidarea țării?

A zidit _____

A organizat _____

A întărit _____

A încheiat _____

A anexat _____

Premisă comună – exemplu: **Clasa a IX-a; Unitatea de competență 2.3.Încadrarea evenimentelor, proceselor și fenomenelor istoriei contemporane în contexte cronologice și de spațiu;** Unitatea de învățare **Al Doilea Război Mondial.**

Încercuieți litera corespunzătoare răspunsului corect:

Cei Trei Mari au decis împărțirea Germaniei în 4 zone de ocupație la Conferința de la?

a) Teheran c) Yalta b) Casablanca d) Potsdam

Cel de-al doilea front în Europa a fost deschis prin:

a) debarcarea în Sicilia c) atacarea Moscovei
b) atacul asupra nordului Africii d) debarcarea în Normandia

Cerințe pentru proiectarea itemilor cu alegere multiplă:

- Premisa să se refere la o singură problemă, concept;
- Variantele de răspuns să fie în concordanță cu premisa, așa încât să se elimine indiciile care ar facilita răspunsul;
- Variantele de răspuns să fie selectate din lista de greșeli tipice făcute de elevi;
- Variantele de răspuns vor fi ordonate alfabetic sau logic pentru a elimina indiciile care ar facilita răspunsul.
- Între alternative să existe un singur răspuns „corect” sau „cel mai bun”;
- Toți distractorii să fie plauzibili.

Itemii semiobiectivi pot acoperi o gamă variată de capacități intelectuale, care se doresc a fi testate, oferind în același timp posibilitatea de a utiliza și materiale auxiliare utile elevilor în rezolvarea sarcinilor de lucru propuse. Itemii semiobiectivi îi determină pe elevi să alcătuiască răspunsul, nu să-l aleagă dintr-o listă de răspunsuri date. Aceștia pot lua forma unor:

- întrebări directe care solicită răspunsuri scurte (item cu răspuns scurt);
- afirmații incomplete (item de completare);
- întrebări structurate.

Itemul cu răspuns scurt/de completare presupune formularea unei întrebări directe, care necesită un răspuns scurt, constând dintr-o definiție, caracteristicile unui concept, informații pe care elevii le pot selecta dintr-un text dat, completarea unui text cu o introducere sau cu o concluzie etc., aplicarea unor cunoștințe; sarcina este puternic structurată; răspunsul cerut elevului este strict limitat, ca spațiu, formă și conținut, chiar de către structura întrebării/sarcinii. Libertatea elevului de a reorganiza informația primită și de a oferi răspunsul în forma dorită este limitată.

Itemul de completare solicită drept răspuns unul sau două cuvinte care se inserează în spațiul punctat din textul oferit ca suport.

Exemplu: **Clasa a V-a. Unitatea de competență 4.1 Enumerarea cauzelor evenimentelor din Istoria Antică. Unitatea de învățare Declinul lumii antice.**

SURSA A. Ajungând împărat, el a înțeles că activitatea unui singur om nu era suficientă pentru a conduce imensul imperiu, unde, aproape în fiecare zi, trebuia înăbușită o revoltă sau trebuiau respinse atacurile la granițele care erau invadate de barbari. Necesitatea acestei lupte constante i-a sugerat ideea de a împărați apărarea imperiului, nu însă și conducerea lui. Astfel a pus la punct o nouă organizare a puterii, asociind funcției sale un al doilea împărat și prevăzând doi împărați prin desemnarea a doi cezari, destinați să le asigure succesiunea. Această guvernare de patru persoane s-a numit **tetrarhie**”.

(P.Guiraud, G. Lacour-Gayet, Histoire romaine)

În baza sursei A, determină cauzele introducerii tetrarhiei de către Dioclețian.

- a) _____
- b) _____

Exemplu: **Clasa a VI-a**; Unitatea de competență **1.3. Redactarea enunțurilor/textelor utilizând termenii istorici**. Unitatea de învățare: **Evul Mediu timpuriu (secolele V-XI)**; (Unitatea de conținut **Obștea sătească și primele formațiuni statale în spațiul românesc**)

Completează spațiile libere cu termenii istorici adecvați.

La baza organizării societății românești din Evul Mediu stătea sătească. Uniunile de obști formau și voievodate.

Pe la sfârșitul sec. al IX-lea existau în Transilvania trei voievodate mari:

- voievodatul lui pe Crișuri
- voievodatul lui în Banat
- voievodatul lui Gelu, pe

În anul 895, la vestul acestor teritorii locuite de români, se statornicește Cucerirea treptată a pământurilor românești de către unguri, fenomen care a durat aproape 200 de ani, a condus la formarea Deși aceasta a fost colonizată cu și secui, populația majoritară din Transilvania au constituit-o mereu

Cerințe de proiectare a itemilor de completare:

- Spațiul liber punctat să sugereze dacă răspunsul va conține unul sau mai multe cuvinte;
- Dacă răspunsul așteptat este alcătuit din mai multe cuvinte, lungimea spațiilor punctate să fie egală pentru toate cuvintele pentru a nu sugera răspunsul;
- Să nu se folosească texte luate din manuale pentru formularea acestui tip de item pentru a evita învățarea mecanică;
- Itemul să fie astfel formulat, încât să permită un singur răspuns corect (să nu permită erori).

Întrebările structurate sunt formate din mai multe întrebări/itemi obiectivi, semio-
bictivi sau minieseu, legate printr-un element comun. Ele pot fi alcătuite din:

- material stimulant: sursă istorică, suport cartografic, grafic
- date suplimentare
- subîntrebări

Exemplu: **Clasa a VII-a**. Unitatea de competență **1.3 Formularea opiniilor despre comportamentele sociale din Epoca Modernă din perspectiva culturii democratice**. Unitatea de învățare: **Statele Europei Occidentale și Americii de Nord (mijlocul sec. al XVII-lea – sfârșitul sec. al XVIII-lea)**

Citește cu atenție sursa de mai jos și realizează sarcinile:

„Noi considerăm adevăruri evidente prin sine că toți oamenii au fost creați egali, că sunt înzestrați de Creatorul lor cu anumite drepturi inalienabile, că prin acestea se numără viața, libertatea și căutarea fericirii. Că, pentru a garanta aceste drepturi, oamenii au instituit guverne, a caror justă autoritate derivă din consimțământul

celor guvernați. Că ori de câte ori o formă de guvernare devine o primejdie pentru aceste scopuri, este dreptul poporului să o schimbe sau să o abroge, instituind un nou guvern, bazat pe acele principii și organizat în acele forme care-i vor părea mai potrivite pentru a-i garanta siguranța și fericirea... Așadar, Noi, Reprezentanții S.U.A., întruniți în Congresul General, făcând apel la Judecătorul Suprem al lumii ca garant al corectitudinii intențiilor noastre, în numele și prin autoritatea cu care ne-a investit bunul popor al acestor colonii, declarăm și proclamăm în chip solemn și public că aceste colonii sunt și trebuie să fie de drept state libere și independente, că ele sunt absolvite de orice datorie de supunere față de Coroana Britanică...”

1. **Identifică 3 argumente care justifică dreptul coloniilor Nord-Americane la libera existență.**

- a) _____
b) _____
c) _____

2. **Reieșind din conținutul sursei, scrie cel puțin 3 drepturi cu care Creatorul i-a înzestrat pe toți oamenii?**

- a) _____
b) _____
c) _____

3. **Numește, conform sursei, autoritatea de care se desprind noile state potrivit Declarației?**

Cerințe ordonate crescător din punct de vedere al gradului de dificultate (de la simplu la complex);

- Fiecare subîntrebare poate testa unul sau mai multe obiective;
- Subîntrebările să fie în concordanță cu materialul stimului;
- Răspunsul așteptat de la fiecare subîntrebare să fie independent (să nu depindă de răspunsul corect la subîntrebarea precedentă).

Itemii subiectivi. Itemii subiectivi sau cu răspuns deschis testează originalitatea elevului, creativitatea și capacitatea sa de personalizare a cunoștințelor. Ei sunt în mod special recomandați pentru realizarea evaluării la disciplinele socioumanistice, cu precădere la **Istoria românilor și universală**, date fiind particularitățile acestora, în funcție de natura competențelor specifice și ale unităților de competență pe care își propun să le formeze la elevi. Cu toate că acești itemi par relativ ușor de alcătuit, exigențele formulării corecte a cerinței și a baremului de corectare și notare sunt foarte stricte; ele trebuie să prevină acea subiectivitate a profesorului care conduce la evaluarea arbitrară și la punerea elevului în situația de a fi nedreptățit. Aceștia pot lua forma unor **itemi de tip eseu**:

- **eseu cu răspuns restrâns (minieseu):** se precizează numărul de cuvinte/fraze/rânduri acceptate;

Exemplu: **Clasa a VII-a.** Unități de competență (care pot fi) evaluate **1.2. Aplicarea termenilor în compararea evenimentelor/proceselor istorice din Epoca Modernă; 2.3. Utilizarea adecvată a coordonatelor de timp și spațiu cu referire la un subiect din istorie; 4.1. Descrierea cauzelor evenimentelor și proceselor istorice; 4.2. Corelarea dintre cauzele și efectele evenimentelor din istoria modernă.** Unitatea de învățare: **Europa între absolutism și liberalism (prima jumătate a sec. al XIX-lea).**

Scrieți un eseu de maxim 10 fraze: *Revoluția industrială în Anglia.*

- **eseu structurat:** se indică planul de idei.

La elaborarea unui eseu structurat, activitatea de scriere este precedată de următoarele acțiuni: a) Selectarea subiectului; b) Formularea temei (de către profesor, elevi sau împreună) care ar permite interpretări inedite, nu o simplă reproducere; c) Prezentarea unui model/algorithm de scriere; d) Anunțarea criteriilor de evaluare de către profesor sau elaborarea lor împreună cu elevii.

Scopurile utilizării eseului în evaluare sunt:

- a) a confirma anumite idei și convingeri formate;
- b) a permite elevilor să compare ce știu sau cred că știu cu ceea ce enunță la subiect „vocile autorizate”;
- c) a oferi elevilor prilej pentru exprimarea propriilor convingeri, pornind de la informații cunoscute.

Exemplu: **Clasa a VII-a.** Unități de competență care pot fi evaluate: **2.3. Utilizarea adecvată a coordonatelor de timp și spațiu cu referire la un subiect din istorie; 3.2. Analiza surselor scrise sau vizuale referitoare la istoria modernă conform algoritmului; 4.1. Descrierea cauzelor evenimentelor și proceselor istorice; Corelarea dintre cauzele și efectele evenimentelor din Istoria Modernă.** Unitatea de învățare: **Europa între absolutism și liberalism (prima jumătate a secolului al XIX-lea).**

Utilizează sursele și cunoștințele obținute anterior pentru a redacta, într-o pagină, un eseu de ¾ din pagină la tema: „Basarabia sub dominație țaristă: de la anexare până la lichidarea autonomiei”.

Sursa A. „...Articolul IV. Hotarul dintre cele două state să fie râul Prut (...). Dar fiindcă Înalta Împărăție a cedat statului Rusiei teritoriul situat în stânga Prutului, cu cetățile existente și cu orașele și cu toți locuitorii lor, tocmai de aceea mijlocul râului Prut să fie hotar între cele două state (...).”

Din Tratatul de pace ruso-turc încheiat la 16/28 mai 1812, la București.

SURSA B. „În administrația provinciei, funcționarii de origine română erau limitați în atribuții și, apoi, treptat, concediați. Concomitent, era scoasă din cancelarie și limba română, pentru ca la 1833 ea să fie înlăturată ca limbă oficială din toate instituțiile...”

În toamna anului 1842 a fost aprobată predarea limbii române în școlile din orașele Chișinău, Bălți și Hotin. Dar acest compromis a fost acceptat doar pentru o anumită perioadă. La începutul anilor '60 au fost anulate fondurile alocate pentru achitarea salariilor profesorilor de limbă română în școlile județene. Ulterior, au fost lichidate și posturile de profesor de limbă română”.

Ioan-Aurel Pop și alții, 200 de ani din istoria românilor dintre Prut și Nistru (1812-2012)

Plan:

- a) Introducere
- b) Anexarea Basarabiei la Imperiul Rus.
- c) Autonomia Basarabiei. Regulamentul administrării provizorii a Basarabiei.
- d) Rolul lui Gavriil Bănulescu-Bodoni în păstrarea specificului etnic și a limbii române în Basarabia.
- e) De la guvernare autohtonă la guvernare militară rusă (I.Harting, A. Bahmetiev)
- f) „Așezământul obrazovaniei oblastei Basarabia (1818)”
- g) Colonizarea Basarabiei.
- h) „Regulamentul administrării Basarabiei” și consecințele lor pentru românii din Basarabia.
- i) Concluzii. Expunerea opiniei proprii.

Notă: se va aprecia integrarea critică a informațiilor din surse.

- **eseu nestructurat (liber)**

Exemplu: **Clasa a VIII-a.** Unități de competență care pot fi evaluate: **1.3. Elaborarea enunțurilor/textelor folosind termeni istorici ce reflectă evoluția omenirii în Epoca Modernă; 3.1. Caracterizarea personalităților istorice marcante în baza surselor; 4.1. Explicarea cauzelor și efectelor evenimentelor, proceselor și fenomenelor din Istoria Modernă; 5.2. Caracterizarea factorilor care au determinat formarea conștiinței de neam în baza evenimentelor și proceselor studiate.** Unitatea de învățare: **Formarea statelor naționale în Europa.**

Citește textul și realizează sarcinile:

SURSA A. „Cuza a fost, în fond, un mare revoluționar al poporului român; a urmărit statornic îndeplinirea programului Revoluției de la 1848 și a contribuit în chip esențial la îndeplinirea unor puncte principale ale acestui program. A bine meritat astfel de la patrie ca numele lui să rămână înscris cu litere de aur în cartea istoriei poporului nostru, alături de numele marilor Voievozi și Domni ai lui”.

Constantin C. Giurescu

Pornind de la informațiile din sursa A și de la celebrul citat al lui Mihail Kogălniceanu, elaborează un eseu, încadrat în 1 pagină:

„Nu greșelile lui l-au răsturnat ci faptele lui cele mari.. Ele sunt neperitoare... și cât va avea țara aceasta o istorie... cea mai frumoasă pagină va fi aceea a lui Alexandru Ioan Cuza” M. Kogălniceanu

Cerințe de proiectare a itemilor de tip eseu:

- Sarcina de lucru să fie formulată clar, precis, succint, în termeni de performanță așteptată;
- Conținutul itemului și cel al răspunsului așteptat să fie formulați concomitent (concept-cheie, caracteristici dorite, alternative posibile);
- Schema de notare să fie stabilită pentru fiecare cerință în parte, global, sau pe niveluri de răspuns.

Baremul de corectare/evaluare este un instrument, o grilă de evaluare și de notare unitară, care descompune tema în subteme și prevede un anumit punctaj adoptat prin consens de către profesori, pentru aceste subteme. Valorificarea rezultatelor testului începe cu corectarea, care constă în atribuirea de puncte, în funcție de corectitudinea răspunsului. Se calculează totalul punctelor și se transformă punctajul în notă, după metoda mărimilor proporționale, sau în funcție de punctajul diferențiat pentru răspunsuri minimale și maximale.

METODE ȘI TEHNICI DE EVALUARE

Metode alternative (integrative) de evaluare

Utilizarea metodelor alternative de evaluare a devenit o necesitate în condițiile unui învățământ centrat pe elev, care tinde spre integrarea cunoașterii. În noile condiții de evaluare se realizează prin strategii specifice pentru evaluarea competențelor, care nu se focalizează doar pe evaluarea cunoștințelor asimilate, ci crează situații de învățare care permit elevilor să demonstreze capacitatea de a interpreta sursele, de a utiliza limbajul de specialitate în contexte noi, de a utiliza informații provenite din medii informale de învățare, de a exprima opinii, argumente, de a aprecia anumite valori sau de a manifesta atitudini, fapt reflectat în competențele specifice ale disciplinei *Istoria românilor și universală* și unitățile de competență.

Valențe formative ale metodelor și tehnicilor moderne de evaluare

- stimularea activismului elevilor;
- accentuarea valențelor operaționale ale diverselor categorii de cunoștințe;
- evidențierea, cu mai multă acuratețe, a progresului în învățare al elevilor și, în funcție de acesta, facilitarea reglării/autoreglării activității de învățare;
- formarea și dezvoltarea unor competențe funcționale, de tipul abilităților de prelucrare, sistematizare, restructurare și utilizare în practică a cunoștințelor;
- formarea și dezvoltarea capacităților de investigare a realității;
- formarea și dezvoltarea capacității de cooperare, a spiritului de echipă;
- dezvoltarea creativității;
- dezvoltarea gândirii critice, creative și laterale;
- dezvoltarea capacității de autoorganizare și autocontrol;
- dezvoltarea capacităților de interevaluare și autoevaluare;
- formarea și dezvoltarea capacității reflective și a competențelor metacognitive;
- cristalizarea unei imagini de sine obiective;
- dezvoltarea motivației pentru învățare și formarea unui stil de învățare eficient etc.

Autoevaluarea și metacogniția

Autoevaluarea este metoda alternativă de evaluare prin intermediul căreia elevul este ajutat să își conștientizeze progresul, să-și elaboreze propria disciplină de lucru. Autoevaluarea presupune folosirea unor instrumente de evaluare precum:

- chestionarul (despre rezolvarea unei anumite sarcini de lucru sau interesul elevului pentru Istorie);
- scara de clasificare.

Chestionarul poate să cuprindă itemi pentru care se formulează răspunsuri deschise:

1. Prin rezolvarea acestei sarcini am învățat:

- a) _____
b) _____

Dificultățile întâmpinate au fost următoarele:

- a) _____
b) _____

Cred că mi-aș putea îmbunătăți performanța dacă:

- a) _____
b) _____

Cred că activitatea mea ar putea să fie apreciată ca fiind:

Scara de clasificare constă în aprecierea realizată de elev, în baza unui anumit tip de scară (de obicei scara Likert) a unor comportamente ce trebuie supuse evaluării.

Formulările din scara de clasificare trebuie să respecte anumite cerințe:

- să cuprindă enunțuri cu o structură simplă, ușor de înțeles de elev;
- fiecare enunț să reprezinte propoziții clar pozitive sau clar negative;
- fiecare enunț să facă referire clară la atitudinea sau opinia despre care dorim informații.

Scară de clasificare/exemplu nr.1:

Clasa a V-a	Numele elevului.....
Disciplina: <i>Istoria românilor și universală</i>	Data.....
Particip cu plăcere la activitățile de lucru în echipă	<ul style="list-style-type: none">• puternic dezacord;• dezacord;• neutru;• acord;• puternic acord

Scară de clasificare/exemplu nr.2:

Fișa de evaluare	Slab	Mediu	Bine	Foarte bine	Excelent
Creativitate					
Motivație					
Independență					
Curiozitate intelectuală					
Participarea la discuții					
Disciplina în timpul lucrului					
Progresul realizat					
Comportamentul general					

Autoevaluarea contribuie la dezvoltarea activităților metacognitive. Ea sporește importanța autocontrolului efectuat de elev asupra propriului comportament, generând în timp diminuarea regularizării externe, realizate de profesor. *Activități metacognitive* precum *explicitarea* (descrierea de către subiect a propriilor procese cognitive), *asocierea produselor cu rezultatele sau conceptualizarea* (abstragerea regulilor de acțiune sau a strategiilor utilizate din situațiile analizate) contribuie, astfel, la educarea metacogniției la elevi.

3.4. Abordarea individualizată a persoanelor cu CES

În contextul educației inclusive și conform prevederilor *Codului Educației al RM* art. 33 (3) – „Statul asigură incluziunea copiilor și a elevilor cu cerințe educaționale speciale prin abordarea individualizată...”. Individualizarea procesului educațional are ca scop asigurarea accesului la o educație de calitate tuturor elevilor. Astfel *Curriculumul* la disciplina de studiu *Istoria românilor și universală* va fi adaptat la cerințele elevilor.

Proiectarea didactică reflectă viziunea cadrului didactic asupra finalităților educaționale ale disciplinei, ținând cont de contextul și colectivul clasei și de necesitățile educaționale ale elevilor. Abordarea individualizată va fi realizată prin adaptarea sarcinilor didactice, a modalităților de realizare a lor, a gradului de efort și a procedeelelor de reglare a acestora potrivit particularităților individuale de dezvoltare, a metodelor, tehnologiilor, strategiilor didactice și condițiilor clasei.

Adaptarea curriculară poate avea loc: prin **adaptări curriculare** (adaptarea strategiilor de predare – învățare – evaluare) și prin **modificări curriculare** (modificarea finalităților, conținuturilor și/sau strategiilor).

Adaptarea strategiilor de predare – învățare – evaluare presupune identificarea și utilizarea strategiilor de predare – învățare – evaluare care asigură progres în dezvoltarea

tarea elevului/elevului cu cerințe educaționale speciale, corelarea/adaptarea acestora la potențialul subiectului, pentru asigurarea realizării finalităților educaționale conform *Curriculumului general*. Astfel, elevul cu CES va realiza *Curriculumul general*, cu adaptări ale strategiilor de predare – învățare/evaluare. Adaptarea strategiilor de predare – învățare – evaluare se realizează prin diversificarea/ajustarea strategiilor didactice și a sarcinilor de învățare. Selectarea/combinarea strategiilor didactice de predare – învățare – evaluare pentru elevul cu CES se face în baza principiilor curriculare și a finalităților stabilite și asigură participarea subiectului, implicându-l în propria învățare. În realizarea adaptărilor curriculare se va ține cont de stilul de învățare al elevului, de tipul de inteligență, de ritmul propriu de creștere și dezvoltare. Adaptările curriculare se consemnează în PEI-ul elevului.

Modificările curriculare presupun modificarea finalităților educaționale și a conținuturilor din *Curriculumul general* și adaptarea tehnologiilor de predare – învățare – evaluare, în funcție de potențialul de învățare și particularitățile individuale de dezvoltare ale elevului. În acest sens, elevul cu CES va realiza un **Curriculum modificat**, unde cadrul didactic stabilește, în comun cu alți specialiști care asistă copilul, finalități adecvate necesităților educaționale și nivelului de dezvoltare al elevului.

Modificările curriculare pot fi realizate prin **simplificare**, **comasare** sau **excludere**. Modificările curriculare prin simplificare vizează reducerea parțială a gradului de complexitate a finalităților și/sau conținuturilor. Modificările curriculare prin excludere pot fi realizate la nivel de plan-cadru sau disciplină școlară. La nivel de disciplină școlară, modificările curriculare prin excludere presupun omiterea unor finalități și conținuturi, pe care elevul cu CES nu le poate achiziționa. Modificarea curriculară vizează finalitățile educaționale, conținuturile și/sau strategiile/tehnologiile didactice. *Curriculumul* modificat se anexează la PEI, fiind parte constituentă a acestuia.

La stabilirea finalităților educaționale, se va ține cont de potențialul și nivelul de dezvoltare al elevului. Finalitățile educaționale se formulează în enunțuri care vor descrie ce competențe urmează să achiziționeze elevul la finele cursului respectiv. Finalitățile educaționale se descriu în rezultate măsurabile la finele unei anumite etape de învățare din care se va înțelege ce va fi în stare să cunoască și să facă elevul la finele unității de învățare/semestrului/anului de studii.

Conținuturile reflectă acele subiecte care permit dezvoltarea competenței stipulate în rubrica **Finalități educaționale**, prin anumite activități de învățare/tehnologii didactice. Ele pot fi selectate din *Curriculumul general* sau stabilite în funcție de abilitățile și posibilitățile de învățare și dezvoltare ale elevului.

Pentru realizarea finalităților propuse, cadrul didactic la disciplină va selecta/modifica strategiile didactice, unitățile de conținut, anumite activități de învățare din *Curriculumul general*, valorificând toate situațiile relevante ce apar pe parcurs. În scopul

asigurării implicării/afirmării fiecărui copil, cadrul didactic la disciplină va ține cont de caracterul interactiv al strategiilor didactice, de utilizarea metodelor activ-participative și a celor adecvate/specifice disciplinei.

Evaluarea progresului de învățare al elevului cu CES, nu diferă, prin abordări și forme de organizare, tehnologiile aplicate în sistemul educațional. Totuși, cadrul didactic trebuie să adapteze strategiile de evaluare a progresului elevilor la cerințele educaționale speciale, care îi sunt caracteristice. Procesul de evaluare trebuie realizat în funcție de particularitățile individuale de dezvoltare a elevului, racordat la *Curriculumul* individualizat al acestuia pentru o perioadă concretă de timp.

În selectarea metodelor și tehnicilor de evaluare, cadrul didactic trebuie să țină cont de funcțiile evaluării. Cadrul didactic va utiliza proceduri de evaluare formativă/continuă cât și sumativă/finală. Evaluarea reprezintă un proces complex, care vine să sprijine activitatea de învățare și de formare a competențelor școlare, de măsurare a progresului elevilor, de întărire a motivației învățării, de reglare a activității cadrului didactic și a elevilor și de a-i obișnui pe elevi cu aprecierea. Deși evaluarea presupune măsurarea rezultatelor sau performanțelor școlare, cadrul didactic în lucrul cu persoanele cu CES nu va pune accent doar pe produsul/rezultatul activităților de învățare, ci și pe procesul care a condus la obținerea produsului.

Astfel, în actul evaluării, în cazul elevului cu CES, nu se va ține cont doar de răspunsul dat de elev într-o situație anume, dar se va aprecia modul de gândire, factorii care au condiționat anume acest răspuns etc. Evaluarea se va realiza în contextul unei relații bine structurate între procesele predare – învățare – evaluare. În proiectarea demersului individual de evaluare, cadrul didactic va ține cont de tipul de dificultate stabilit, de caracteristicile elevului, cât și de modul individual în care acesta își poate dobândi competențele din *Curriculum*.

Pentru evaluarea continuă a rezultatelor școlare ale elevilor cu CES, se recomandă proiectarea și realizarea preponderentă a două modele de evaluare:

- *evaluarea prin raportare la individ*, care măsoară progresul individual al elevului pe parcursul procesului său unic de dezvoltare și învățare;
- *evaluarea prin raportare la Curriculum*, prin care se apreciază performanțele elevului în procesul de parcurgere a *Curriculumului*.

Cadrul didactic va însuși o abordare flexibilă a examinării și notării, iar accentul se va pune pe o evaluare continuă și formativă, pe ceea ce elevii sunt capabili să demonstreze în termeni de produs al activității lor, și nu pe ceea ce nu pot face din cauza dizabilității lor.

Notă: Progresul școlar al elevului cu CES se va urmări prin corelarea a ceea ce poate să facă el la un moment dat al învățării, prin comparație între starea inițială și nivelul la care a ajuns prin învățare, stabilindu-se, astfel, etapa următoare.

Bibliografie:

1. Cadre Européen Commun de Référence pour les Langues: apprendre, enseigner, évaluer. Volume complémentaire avec de nouveaux descripteurs. Conseil de l'Europe, Février 2018.
2. Cadrul de Referință al Competențelor pentru o Cultură Democratică, Consiliul Europei, 2018.
3. Cadrul de Referință al Curriculumului național, aprobat prin ordinul Ministerului Educației, nr. 432 din 29 mai 2017.
4. Cadrul de referință al Educației Timpurii în R. Moldova. Chișinău: MECC, 2018.
5. Carta Consiliului Europei privind educația pentru cetățenie democratică și educația pentru drepturile omului. Chișinău, 2010.
6. Codul Educației al Republicii Moldova, HG nr.152 din 17 iulie 2014.
7. Competences for democratic culture. Living together as equals in culturally diverse democratic societies. Council of Europe, March 2016.
8. Competența interculturală. Auxiliar didactic. Chișinău: Pro Didactica, 2015.
9. Competențe-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții. Consiliul Europei, 2018.
10. Convenția cu privire la Drepturile Copilului (1989).
11. Curriculum de bază-sistem de competențe pentru învățământul general. Chișinău, 2018.
12. Curriculum școlar, Istoria, clasele V –XII. Chișinău: ME, 2010.
13. Curriculumul Educație pentru societate, 2018.
14. Declarația Finală a celei de-a 25-a sesiuni a Conferinței Permanente a Miniștrilor Educației din cadrul Consiliului Europei, 2016.
15. Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948).
16. Evaluarea curriculumului național în învățământul general. Studiu. Chișinău: MECC, IȘE, 2018.
17. Ghid de monitorizare a drepturilor copilului. Chișinău: CIDDC, 2017.
18. Ghid metodologic Individualizarea procesului educațional prin adaptări curriculare. Chișinău, 2017.
19. Ghid pentru cadre didactice. București: EDP, 2007.
20. Provocând diversitatea. Educație interculturală și rezolvare de conflict. EYE Moldova, 2012.
21. Recomandările Consiliului Europei privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții. Bruxelles, 22 mai 2018.

22. Referențialul de evaluare și Instrumentele de evaluare aferente standardelor de eficiență a învățării la disciplina școlară Istoria românilor și universală, recomandat pentru aprobare prin decizia Consiliului Național pentru Curriculum, 2014.
23. Standarde de eficiență a învățării, aprobate prin ordinul ME nr. 1001 din 23 decembrie 2011.
24. Standardele de calitate pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general din perspectiva școlii prietenoase copilului, aprobate prin ordinul ME nr. 970 din 14 octombrie 2013.
25. Standardele de dotare minimă a cabinetelor la disciplinele școlare în instituțiile de învățământ general, aprobate prin ordinul MECC nr. 193 din 26 februarie 2019.
26. Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014 –2020 „Educația 2020”, 2014.
27. Strategia intersectorială de dezvoltare a abilităților și competențelor parentale pentru anii 2016-2022, MECC, publicată: 07.10.2016 în Monitorul Oficial, Nr. 347–352, art. nr. 1198.
28. Strategia Moldova Digitală 2020, publicată: 08.11.2013 în Monitorul Oficial, Nr. 252 –257, art. nr. 963.
29. Achiri I., și alții. Evaluarea standardelor educaționale. Chișinău, 2009.
30. Adăscăliței F., Bercea M. și alții. Elemente de didactică a istoriei. București: Editura Nomina, 2010.
31. Ardelean A., Mândruț O., Catană L. și alții, Coordonatori: Ardelean A., Mândruț O., Didactica formării competențelor. Arad: „Vasile Goldiș” University Press, 2012.
32. Bocoș M., Chiș V. Management curricular. Volumul I Repere teoretice și aplicative. Pitești: Paralela 45, 2013.
33. Bocoș M., Jucan D. Fundamentele pedagogiei: Teoria și metodologia curriculumului: repere și instrumente didactice pentru formarea profesorilor. Pitești: Paralela 45, 2017.
34. Bocoș M., Jucan D. Teoria și metodologia instruirii și Teoria și metodologia evaluării, Cluj-Napoca: Casa Cărții de știință, 2007.
35. Bucun N., Guțu VI. și alții. Evaluarea curriculumului școlar. Ghid metodologic. Chișinău: IȘE, 2017.
36. Bucun N., Pogolșa L. (coord.) Standarde de competență – instrument de realizare a politicilor educaționale. Chișinău, 2010. 272 p.
37. Bucun N., Pogolșa L., Guțu VI. ș. a. Modernizarea și implementarea curriculumului școlar din perspectiva școlii prietenoase copilului. IȘE, 2014.

38. Cabac V. Trei fațete ale evaluării: estimarea, înțelegerea, verificarea, În Revista de teorie și practică educațională Didactica Pro, nr.5-6 (33-34). Chișinău, 2005, p. 37 –45.
39. Cartaleanu T., Cosovan O., Goraș-Postică V., Lîsenco S., Scifos L. Formare de competențe prin strategii didactice interactive. Chișinău: ProDidactica, 2008.
40. Ciolan L. Învățarea integrată. Fundamente pentru un curriculum transdisciplinar. Iași: Editura Polirom, 2008.
41. Crețu D., Nicu A., Mara D. Pedagogie. Formarea inițială a profesorilor. Sibiu: Editura Universității „Lucian Blaga”, 2005.
42. Cucuș C. Teoria și metodologia evaluării. Iași: Editura Polirom, 2008.
43. Dandara O. Autoevaluarea în contextul educațional, caracteristici și valențe formative, În Revista de teorie și practică educațională, Didactica Pro, nr. 5 –6 (33–34). Chișinău, 2005, p. 57 –59.
44. Dandara O., Constantinov S., Scifos L. și alții, coordonator Guțu VI. Pedagogie. Suport de curs. Chișinău: CEP USM, 2011.
45. Doicescu R., coordonator. Ghid de evaluare. Istorie. București: Editura Prognoziz, 2001.
46. Dulamă M. E. Despre competențe. Teorie și practică. Cluj-Napoca: Editura Presa Universitară Clujeană, 2011.
47. Dulamă M. E. Didactica axată pe competențe. Cluj-Napoca: Editura Presa Universitară Clujeană, 2010.
48. Dumitrescu D. (coordonator), Bercea M., Doicescu R., Manea M., Popescu M. Ghid de evaluare. Disciplina Istorie. Proiect „Instrumente digitale de ameliorare a calității evaluării în învățământul preuniversitar” POSDRU/1/1.1/S/3 din https://insam.softwin.ro/fisiere/GHID%20DE%20EVAL_ISTORIE2.pdf. 2010.
49. Felezeu C. Didactica Istoriei. Cluj-Napoca: Editura Presa universitară Clujeană, 2000.
50. Frumos F. Didactica. Fundamente și dezvoltări cognitiviste. Iași: Editura Polirom, 2008.
51. Ghicov A. Pedagogia aplicativă a performanței. Chișinău: Pontos, 2012, 208p.
52. Gruber G. Didactica istoriei și formarea de competențe. Târgoviște: Editura Cetatea de Scaun, din <https://www.scribd.com/document/369352245/Didactica-Istoriei-BT-2016>.
53. Guțu VI. Evaluarea curriculumului școlar, Ghid metodologic. Chișinău, 2009, 36p.
54. Guțu VI. Evaluarea standardelor educaționale, Ghid metodologic. Chișinău, 2009, 15p.
55. Ionescu M. Instrucție și educație. Arad: „Vasile Goldiș” University Press, 2005.

56. Ionescu M., Radu I. Didactica modernă. Cluj-Napoca: Editura Dacia, 2004.
57. Jinga I., Negreț I. Învățarea eficientă. București: Editura Editis, 1994.
58. Jinga I., Petrescu A., Gavotă M., Ștefănescu V. Evaluarea performanțelor școlare. București: Editura Aldin, 1999.
59. Landsheere de G. Evaluarea continuă a elevilor și examenele. București: EDP, 1975.
60. Lungu C., Cerbușca P., Negrei V. Standarde de eficiență a învățării Istoriei Românilor și Universală, în Standarde de eficiență a învățării. Chișinău: Lyceum, 2012.
61. Manea M., Palade E., Sasu N. Istorie. Predarea istoriei și educația pentru cetățenie democratică: demersuri didactice inovative. București: Editura Educația 2000 +, 2006.
62. Neacșu I. Metode și tehnici de învățare eficientă. București: Editura Militară, 1990.
63. Petrescu P., Pop V. Transdisciplinaritatea, o nouă abordare a situațiilor de învățare.
64. Popovici Borzea A. Integrarea curriculară și dezvoltarea capacităților cognitive. București: Polirom, 2017.
65. Radu I. Evaluarea în procesul didactic, ediția a IV-a. București: Editura didactică și pedagogică R. A., 2008.
66. Roaită A. I. Didactica istoriei. Un manual pentru profesorul de istorie, ediția a II-a, revizuită și adăugită. Pitești: Editura Paralela 45, 2012.
67. Santiago P., Donaldson Graham, Herman Joan and Shewbridge Claire. OECD Reviews of Evaluation and Assessment in Education, 2011, 188p.
68. Sclifos L. Scrierea unui eseu la istorie, https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Scrierea%20unui%20eseu%20la%20istorie.pdf
69. Stoicescu D., Noveanu G., Coordonator: Enache R. Proiectarea și implementarea Curriculumului centrat pe competențe, suport de curs, din <https://www.scribd.com/document/234560821/Proiectarea-Curriculumului>.
70. Tagliante C. L'évaluation et la Cadre europeen commun, Paris: CLE international, 2005. 207 p.
71. Toleranța și competența socială. Ghid metodic pentru formatori. Chișinău, 2006.
72. Vogler J. (coordonator) Evaluarea în învățământul preuniversitar. Iași: Polirom, 2000.